

STRATEGIJA ZAŠTITE OKOLIŠA
BR KO DISTRIKTA BiH
ZA RAZDOBLJE 2016. – 2026.

POPIS POKRATA

A

Ag – živa
Al – aluminij
ALU – aluminijski

B

BAT (Best Available Techniques) – najbolje dostupne tehnike
BTO (Biological treatment operation) – biološka obrada otpada

C

CBD (Convention on Biological Diversity) – konvencija o biološkoj raznolikosti
CDM (Clean Development Mechanisms) – mehanizmi istog razvoja
CEETZ – Centar za ekologiju i energiju, Tuzla
CO – ugljikov-monoksid
CO₂ – ugljikov-dioksid
Cu – bakar

D

DPSIR (Driving forces of environmental change / Pressures on the environment / State of the environment / Impacts on population, economy, ecosystems / Response of the society) – pokreta ka snaga ekoloških promjena / pritisci na okoliš / utjecaj na stanovništvo, ekonomiju, ekosustave / odgovor društva

E

EAP (Ecological Action Program) – Akcijski program za okoliš
EBRD (European Bank for Reconstruction and Development) – Europska banka za obnovu i razvoj
EEA (European Environment Agency) – Europska agencija za okoliš
EIONET (European Environment Information and Observation Network) – Europska mreža informacija i promatranja okoliša
EKO – ekološki
EMEP – Program suradnje za promatranje i procjenu daljinskih prijenosa polutanata u zraku za Europu
EPER – Pravilnik o Europskom registru zagađujućih emisija
ESCO – tehnologije zadržavanja istog zraka i laboratorijska oprema
ESA (European Space Agency) – Europska agencija za prostor
ESA (Environmentally sensitive areas) – okolišno osjetljiva područja

F

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

G

GEF (Global Environment Facility) – Globalni fond za zaštitu okoliša
GHG (Greenhouse gas) – stakleni ki plin

H

HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) – sustav koji identificira, razmatra i kontrolira rizike koji su značajni za sigurnost hrane

I

IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) – Meunarodna banka za obnovu i razvoj
IPPC (The International Plant Protection Convention) – Meunarodna konvencija o zaštiti biljaka
ISO (International Standards Organization) – Meunarodna organizacija za standardizaciju
ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) – Instrumenti za strukturalne i prepristupne politike

N

NEAP (National Ecological Action Program) – Nacionalni akcijski program djelovanja u zaštiti okoliša
NFP (National Focal Point) – Nacionalna žarišna točka
NIMBY (Not In My Back Yard) – ne u mom dvorištu
NO – dušikov oksid

M

MTO (Mechanical Treatment Operation) – mehanička obrada otpada

P

PVC (Polyvinyl Chloride) – plastika
PPP (Public Private Partnership) – javno-privatno partnerstvo

R

REReP (Regional Environment Revitalisation Program) – Regionalni program za obnovu okoliša
RS – Republika Srpska

S

SGBD – „Službeni glasnik Br. 1 ko distrikta BiH“
SGRS – „Službeni glasnik Republike Srpske“
SNFBiH – „Službene novine Federacije BiH“
SO₂ – sumporov dioksid

U

UN (United Nations) – Ujedinjeni narodi
UNFCCC – (United Nations Framework Convention on Climate Change) – Konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama
UNEP (United Nations Environment Programme) – Program Ujedinjenih naroda za okoliš
UNDP (United Nations Development Programme) – Program Ujedinjenih naroda za razvoj

UVOD

S ciljem osiguranja uravnoteženog društveno-ekonomskog razvoja neophodno je donijeti temeljni planski dokument, odnosno strategiju zaštite okoliša kojom treba osigurati održivi razvoj Br ko distrikta BiH. Strategija zaštite okoliša (okoline) Br ko distrikta BiH mora osigurati sve elemente koji omogućiti gospodarski razvoj Br ko distrikta BiH, a istovremeno zaštititi prirodne, prostorne i ostale resurse u smislu racionalnog korištenja u funkciji održivog razvoja.

Polazni temelj za izradu Strategije

Polazni temelj za izradu Strategije zaštite okoliša (okoline) Br ko distrikta BiH je poglavlje VII. – Planiranje zaštite okoliša, Zakona o zaštiti okoliša Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, broj: 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09), gdje je propisana izrada i donošenje strateškog plana zaštite okoliša Br ko distrikta BiH. Ovaj Zakon propisuje da se strategija mora u potpunosti temeljiti na na elima održivog razvoja. U tom smislu članak 45. istog Zakona propisuje da mjere zaštite okoliša (okoline) utvrđene planskim dokumentima o zaštiti okoliša (okoline) moraju biti usklađene s ekonomskim, socijalnim i prostornoplanskim dokumentima o razvoju Br ko distrikta BiH kao i ostalim planovima razvoja svih sektora gospodarstva. Planski dokumenti zaštite okoliša (okoline) donose se na razdoblje od deset godina.

Odlukom Gradonačelnika, broj: 01-014-017081/07 od 2. 10. 2007. godine, dodijeljen je ugovor za nabavu usluga izrade „Desetogodišnje strategije zaštite okoliša (okoline) na području Br ko distrikta BiH 2008. – 2018.“, konzorciju tvrtki „Agenore“ d. o. o., Br ko distrikt BiH, i Centru za ekologiju i energiju, Tuzla, a za potrebe Odjela za javne poslove u ovoj nadležnosti je bila zaštita okoliša (okoline).

Angažirani stručnjaci iz oblasti zaštite okoliša:

1. prof. dr. Jonel Subić, stručnjak za ekonomske aspekte okoliša
2. prof. dr. Sulejman Redžić, stručnjak za zaštitu prirode
3. doc. dr. Senka Barudanović, stručnjak za zaštitu prirode
4. prof. dr. Sabit Begić, stručnjak za zaštitu zraka
5. prof. dr. Hajrudin Simić, stručnjak za upravljanje vodama
6. prof. dr. Snežana Milićević, revident za strategiju upravljanja otpadom
7. doc. dr. Franc Andrejaš, stručnjak za upravljanje otpadom
8. doc. dr. Gordan Avdić, stručnjak za upravljanje opasnim otpadom
9. mr. Kenan Ademović, stručnjak za legislativu.

Gore navedena tvrtka izradila je Nacrt Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH 2008. – 2018., koji je prošao proceduru javnih rasprava, ali nije usvojen od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Imaju i u vidu da se Bosna i Hercegovina opredijelila za proces stabilizacije i pridruživanja Europskoj uniji i da je Sektor zaštite okoliša jedan od visoko pozicioniranih prioriteta Europske unije, Strategija zaštite okoliša Br ko distrikta BiH je dokument koji ima jednu od ključnih uloga na tom putu.

S tim u vezi Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, u ovoj je nadležnosti oblast zaštite okoliša od 2008. godine, smatrao je za potrebno da se uradi revizija Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH 2008. – 2018. kako bi se ispoštovala zakonska obveza i ista bila usvojena od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Polazni temelji za izradu revizije Nacrta Strategije

Izradu revizije Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2008. – 2018. i izradu Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. financirao je Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko Distrikta BiH.

Predstavnici Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko distrikta BiH ovlašteni za pra enje izvršenja ugovorenih usluga revizije Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2008. – 2018. i izradu Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. izme u Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove (korisnika usluga) i „Tehnološkog Eko Centra“ d. o. o. (davatelj usluga) su:

Nada Ljubojevi
Stanko Stan i
Ishak Abdurahmanovi .

Radna skupina uime „Tehnološkog Eko Centra“ d. o. o., Br ko:

dr. Novak Damjanovi
dr. Saša Papuga
mr. Miroslav Dragi
mr. sc. Duško Jevri
Slaviša Dragi evi , dipl. ing. techn.
Goran Mar eta, dipl. ing. techn.
Slavica Vidakovi , dipl. ing. techn.

U skladu s navedenim ura ena je revizija Nacrta Strategije – Po etno izvješ e u studenom 2013. godine kako bi se ustanovilo jesu li predložene mjere i rokovi provodljivi, odnosno što je od toga ura eno i kakvo je stanje s trenutna nom zakonskom regulativom u pojedinim oblastima.

Revizija Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH 2008. – 2018. ima za cilj sagledati sve klju ne segmente zaštite okoliša i ini temelj za rad kako bi kona na verzija dokumenta služila za implementaciju u razdoblju 2016. – 2026. godine nakon procedure usvajanja od strane Vlade i Skupštine Br ko distrikta BiH.

Nakon usvojenog Po etnog izvješ a pristupilo se izradi Naprednog izvješ a za izradu Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH 2016. – 2026. Napredno izvješ e objavljeno je na službenoj internetskoj stranici Vlade Br ko distrikta BiH te je organizirana javna rasprava u svibnju 2014. godine na koju je pozvana sva zainteresirana javnost.

- Od strane „Tehnološkog Eko Centra“ d. o. o., Br ko, pismenim su putem pozvani:
- Resor za zaštitu životne sredine Ministarstva za prostorno ure enje, gra evinarstvo i ekologiju Vlade Republike Srpske
 - Ministarstvo okoliša i turizma Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
 - Ured za europske integracije Ureda gradona elnika Vlade Br ko distrikta BiH
 - JP „Komunalno Br ko“ d. o. o., Br ko distrikt BiH
 - NVO „Centar za održivi razvoj“
 - Udruga EPA, Br ko distrikt BiH
 - NVO OC „VERMONT“

- NVO „PRONI“
- NVO OO „SVITAC“.

Od strane Odjela za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove pismenim putem bili su pozvani predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti Br ko distrikta BiH i Gospodarska komora Br ko distrikta BiH.

1. NA ELA I METODOLOGIJA

1.1. Temeljni principi Strategije

Izrada Nacrta Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH bazira se na nekoliko temeljnih principa:

- a) Strategija usmjerava ciljeve upravljanja okolišem u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem područja na temelju održivog razvoja
- b) Strategija osigurava nesmetan gospodarski razvoj, ali istovremeno osigurava i zaštitu okoliša, a sve u skladu s konceptom održivog razvoja
- c) Strategijom su sagledani svi elementi okoliša: zrak, voda, zemljište, prostor, bioraznolikost, izgrađen okoliš, sve vrste aktivnosti koje upotrebljavaju i iskorištavaju prirodne resurse
- d) Strategija se donosi na razdoblje od 10 godina
- e) sastavni dijelovi Strategije zaštite okoliša su: 1. Strategija zaštite prirode, 2. Strategija zaštite zraka i 3. Strategija upravljanja otpadom
- f) strategija upravljanja vodama i strategija zaštite zemljišta nisu obuhvaćene ovom projektnom zadatkom, ali će ovi dokumenti, kada budu izrađeni, postati sastavni dio Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH
- g) Strategija zaštite okoliša kao i tri sektorske strategije (priroda, zrak, otpad) u skladu su s principima i u duhu:
 1. održivog razvoja
 2. prevencije negativnih utjecaja na okoliš
 3. integralnog pristupa upravljanja okolišem
 4. suradnje i podjele odgovornosti
 5. sudjelovanja javnosti i informiranosti
 6. na temelju „one i šiva plaća“.

1.2. Način izrade pojedinačnih strategija

1.2.1. Strategija zaštite prirode Br ko distrikta BiH

Strategija zaštite prirode kao sastavni dio Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. ima za cilj identificiranje sredstava i ekološki prihvatljivih mjera za dugoročno očuvanje bioraznolikosti Br ko distrikta BiH na postojećoj razini i njegovo stavljanje u funkciju razvoja lokalne zajednice, a na principima održivosti, i izravno smanjenje pritiska na staništa ugroženih vrsta i ekosustava i pritiska u smislu umanjenja i izolacije ekološki najvrjednijih područja.

Strategija pored općih strateških ciljeva sadrži i:

- a) smjernice za očuvanje biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti, za očuvanje zaštićenih prirodnih dobara, ekološki značajnih područja, ekoloških koridora i ekološke mreže
- b) smjernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi
- c) smjernice za uključivanje zaštite prirode u druge sektore
- d) smjernice za zakonodavni i institucionalni okvir
- e) smjernice za odgoj i obrazovanje s ciljem očuvanja biološke, geološke i pejzažne raznovrsnosti

- f) smjernice za uključivanje lokalnog stanovništva u proces zaštite i unaprjeđivanje zaštite tih područja
- g) smjernice za obavještanje javnosti i sudjelovanje javnosti u odlučivanju o zaštiti prirode
- h) akcijske planove za provođenje smjernica s utvrđivanjem prioriteta i mogućih izvora financiranja i
- i) na in ispunjavanja međunarodnih obveza u zaštiti prirode.

Smjernice utvrđene Strategijom primjenjuju se u izradi dokumenata prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim resursima.

1.2.2. Strategija zaštite zraka Br ko distrikta BiH

Strategija zaštite zraka Br ko distrikta BiH sastavni je dio revizije Strategije zaštite okoliša za razdoblje 2016. – 2026. godine kojim se osiguravaju uvjeti za uspostavu institucionalnog sustava na temelju kojeg se poduzimaju mjere za izbjegavanje, sprečavanje ili smanjenje onečišćenja zraka i štetnih posljedica po zdravlje ljudi i/ili okoliš u cjelini na teritoriju Br ko distrikta BiH.

Strategija sadrži:

- a) opće informacije (podatke o lokacijama, klimatske i topografske podatke, broj stanovnika, mjerne stanice i/ili mjerna mjesta)
- b) ključne elemente za procjenu trenutnog stanja kvalitete zraka
- c) ciljeve koji se trebaju postići i
- d) aktivnosti koje je potrebno poduzeti radi postizanja zadanih ciljeva
- e) dugoročne i kratkoročne mjere za sprečavanje, ublažavanje i kontrolu zagađivanja zraka
- f) vremenski okvir u kojem će se preneti zahtjevi kvalitete zraka koji se primjenjuju u Europskoj uniji
- g) vremenski okvir za postizanje zadanih ciljeva koji se tiču kvalitete zraka
- h) zahtjeve za integriranjem ciljeva i mjera zaštite kvalitete zraka u druge sektorske politike
- i) istraživanja koja je neophodno provesti s ciljem realizacije Strategije i postizanja zadanih ciljeva
- j) na in izvješćivanja o realizaciji Strategije
- k) postupke evaluacije izvješćivanja
- l) razloge za preispitivanje i korigiranje strateških opredjeljenja i
- m) prikaz izvora i na in korištenja sredstava i drugih resursa neophodnih za realizaciju strateških ciljeva.

1.2.3. Strategija upravljanja otpadom Br ko distrikta BiH

Strategija upravljanja otpadom je sastavni dio revizije Strategije za zaštitu okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. godine kojim se ocjenjuje stanje upravljanja otpadom, određuju dugoročni ciljevi upravljanja otpadom i osiguravaju uvjeti za racionalno i održivo upravljanje otpadom, a priprema ga Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove Vlade Br ko distrikta BiH.

Strategija sadrži:

- a) analizu i ocjenu stanja upravljanja otpadom
- b) temeljne ciljeve upravljanja otpadom
- c) vrste, količine i podrijetlo proizvedenog otpada na području Br ko distrikta BiH

- d) postojeće sustave za upravljanje otpadom i sustave za upravljanje posebnim kategorijama otpada
- e) procjenu razvoja tijekom otpada, potrebe i načina uspostavljanja novih sustava
- f) kriterije za određivanje lokacija i potrebnih kapaciteta, novih objekata i uređaja za upravljanje otpadom
- g) organizacijske aspekte upravljanja otpadom i raspodjelu odgovornosti između privatnih i javnih subjekata koji se bave upravljanjem otpadom
- h) izvore i visine financijskih sredstava za provođenje svih mjera upravljanja otpadom
- i) načini i rokovi izvršenja Strategije.

Mjere i smjernice za provođenje Strategije sadrže:

- 1) opće mjere za upravljanje otpadom
- 2) mjere za upravljanje opasnim otpadom
- 3) mjere za upravljanje posebnim kategorijama otpada
- 4) opće smjernice za upravljanje otpadom i metode upravljanja otpadom, ili smjernice za otpad koji predstavlja posebne probleme u upravljanju otpadom
- 5) smjernice za upravljanje otpadom i zbrinjavanje otpada u skladu s načelima zaštite okoliša i načelima upravljanja otpadom
- 6) smjernice za postizanje ciljeva upravljanja otpadom
- 7) tehničke i ekonomske instrumente za upravljanje opasnim otpadom
- 8) financiranje mjera za uspostavljanje sustava upravljanja otpadom
- 9) mjere potrebne za provođenje kampanje za podizanje svijesti javnosti.

2. STRATEGIJA ZAŠTITE OKOLIŠA BR KO DISTRIKTA BiH

Zaštita okoliša provodi se s ciljem zaštite ljudskog zdravlja i poboljšanja okoliša u cijelosti smanjenog korištenja, spremanja, opterećenja i zagađivanja okoliša, očišćenja i zaštite prirodnih resursa kao i njihovog racionalnog korištenja.

2.1. Postojeće stanje

2.1.1. Pregled postojećeg zakonskog okvira za zaštitu okoliša

Set zakona za zaštitu okoliša u Brčko distriktu BiH usvojen je u lipnju 2004. godine, a sadrži sljedeće zakone koji su trenutno na snazi:

- Zakon o zaštiti okoliša (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09)
- Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09)
- Zakon o zaštiti voda (SGBD 24/04, 1/05, 19/07)
- Zakon o upravljanju otpadom (SGBD 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 i 9/09) i
- Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

U okviru ovih zakona usvojeni su sljedeći podzakonski akti:

- a) Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i postrojenjima koja mogu biti izgrađena i puštena u rad samo ako imaju ekološku dozvolu (SGBD 30/06)
- b) Pravilnik o rokovima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdane dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti okoliša (SGBD 2/07)
- c) Pravilnik o uvjetima za podnošenje zahtjeva za izdavanje ekološke dozvole za pogone i postrojenja koja imaju izdane dozvole prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti okoliša (SGBD 2/07)
- d) Pravilnik o sadržaju Studije utjecaja na okoliš (SGBD 2/07).

2.2. Upravljanje okolišem u Brčko distriktu BiH

Prostornim planom Brčko distrikta BiH definirano je dvanaest (12) industrijskih zona što pruža dobre mogućnosti za razvoj gospodarstva u Brčko distriktu BiH, kako za domaću tako i za inozemne investitore.

U zonama rada i industrije, u skladu s važećim zakonima, osim proizvodnih kompleksa koji ne zagađuju okolinu, mogu se locirati i skladišta, trgovinske djelatnosti na veliko ili malo i dodatni sadržaji.

ZONA RADA I INDUSTRIJE BRČKO DISTRIKTA BiH

1. ZONA „BAZA McGOVERN“
 - P = 170 ha
 - planska dokumentacija: Urbanistički plan grada Brčko, Idejno rješenje EUSESBI
 - prometno povezan na regionalnu cestu Brčko – Cerik
 - (tangenta planiranu obilaznicu)
2. BRKA – GAJINE

- P = 71,00 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - prometno povezan na regionalnu cestu Br ko – Cerik
3. BRDO ŠTERAC
- P = 35,90 ha
 - djelomi no izgra en uz regionalnu cestu
 - planska dokumentacija: Regulacijski plan
 - prometno povezan na regionalnu cestu Br ko – Cerik
4. BUKVIK – JUG I
- P = 126 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017,
 - prometno povezan na regionalnu cestu Br ko – Cerik
5. DONJI RAHI – ULOVI
- P = 88 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - tangira trasu željeznice
6. BODERIŠTE
- P = 20,8 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - prometno povezan na lokalnu cestu
7. GREDICE – KOBILI
- P = 36,5 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - prometno povezan na lokalnu cestu
 - (prolazi planirana autocesta)
8. PIROMETAL – INTERPLET
- P = 49,15 ha (s izgra enim); P= 20,7 ha
 - djelomi no izgra eno
 - planska dokumentacija: Urbanisti ki plan grada Br ko
 - prometno povezan na magistralnu cestu Br ko – Bijeljina
9. GREDICE – GAJ
- P = 44,3 ha
 - neizgra en lokalitet
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - prometno povezan na magistralnu cestu Br ko – Bijeljina
 - (tangira planiranu obilaznicu)
10. BREZOVO POLJE
- P = 33,5Ha
 - djelomi no izgra en lokalitet (devastirani objekti)
 - planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
 - prometno povezan na lokalnu cestu

11. KREPŠI

- P = 11,5 ha
- neizgrađen lokalitet
- planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
- prometno povezan na lokalnu cestu

12. RAŽLJEVO

- P = 31,3 ha; P = 14,3 ha; P = 13,6 ha
- neizgrađen lokalitet (3 lokacije)
- planska dokumentacija: Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.
- prometno povezan na lokalnu cestu.

2.2.1. Temeljne socioekonomske i razvojne karakteristike Br ko distrikta BiH

Princip održivosti zahtijeva uravnoteženje ekonomskog, ekološkog i socijalnog razvoja Br ko distrikta BiH. Potrebno je ostvariti socijalno i ekonomsko napredovanje uz zadržavanje prirodne sredine na postojećoj razini. Potrebno je uvati vodu, zemlju i zrak od one iš enja.

U razdoblju od 2006. do 2014. godine izdano je oko 120 ekoloških dozvola i 40 dozvola za uvoz-izvoz opasnog i neopasnog otpada. Ekološka dozvola kao novi pravno obvezuju i dokument sadrži sve segmente zaštite okoliša (zrak, voda i zemljište) i obvezuje odgovorne osobe koje moraju provesti niz aktivnosti s ciljem stvaranja kvalitetnijeg i zdravijeg okoliša.

Od uspostave Br ko distrikta BiH do danas pušteno je u rad nekoliko važnih tvornica i za svaku je izdana ekološka dozvola:

- pokrenuta tvornica ulja „Bimal“
- pokrenuta topionica olova i tvornica akumulatora „Tesla“
- tvornica za proizvodnju etanola kao i pogon za reciklažu odnosno rerafinaciju otpadnog/prera enog ulja „V GROUP-PALIS“
- izgra ena i puštena u rad tvornica vode (pro iš avanje vode rijeke Save u vodu za pi e) projektiranog kapaciteta 330 l/s
- izgra ena rafinerija še era kapaciteta 150.000 t
- nekoliko tržnih centara („Fis“, „Bingo“, „Energo-group“, „Interex“)
- tvornica namještaja „Malagi“.

2.2.2. Prostorno planiranje i zaštita okoliša

Br ko distrikt BiH ima usvojen Prostorni plan (Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017.) koji je izra en u skladu s odredbama Zakona o prostornom ure enju Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, broj: 9/03, 23/03 i 15/04). Trenuta no je na snazi Zakon o prostornom planiranju i gra enju Br ko distrikta BiH („Službeni glasnik Br ko distrikta BiH“, broj 29/08).

Prostornim planom su definirane prirodne ljepote Br ko distrikta BiH:

1. prirodne ljepote na sljede im podru jima:

- a) obala Save
- b) zona Ficibajer
- c) zona Mao a (Islamovac) i

d) zona ispod Bijele

2. šume u blizini Šatorovića, Maoča, Rašljanske rijeke, Brčkog

3. prirodni spomenici:

- a) hidrološki spomenik „Stara voda“ u Ražljevu
- b) izvor „Kaluđerovac“ u Bijeloj
- c) geomorfološki spomenik „Mračna špilja“ u Bijeloj
- d) geomorfološki spomenici u Brezovom Polju, Bukviku, Maoči, Brki i Bijeloj.

Analitičko-dokumentacijski temelj daje pregled kvaliteta i korištenja zemljišta. U pogledu kvaliteta zemljišta teritorij je podijeljen na različita područja, ne samo na temelju proizvodnog kapaciteta nego i uvjeta korištenja i fizičkih osobina:

1. poljoprivredne zone koje čine 62,2 % teritorija za ukupno 30.785 hektara
2. šume koje čine oko 32,6 % teritorija za ukupno 11.247 hektara
3. urbane zone ili zone koje nisu u okviru proizvodnje vegetacije koje čine ostalih 11,8 % teritorije za ukupno 5.836 hektara.

Parkovi i prirodni rezervati su područja Brčko distrikta BiH od posebne važnosti zbog prirodnih ljepota i okoliša u okviru kojih se stroga zaštita površinskih i dubinskih slojeva zemljišta, voda, flore i faune kombinira s aktivnostima znanstvene promocije i izletničkog turizma koje moraju biti prikladno regulirane. Najvažniji parkovi prirode u Brčko distriktu BiH su:

- a. Majeвица
- b. šuma Šatorovića
- c. šuma u Maoči i Rašljanska rijeka
- d. lovište u Međutinjama i Fazanerija
- e. Petkovača
- f. Islamovac, Gornja Skakava, Ražljevo
- g. Zovik i Štrepci
- h. Bjela
- i. Brezovo polje
- j. Dubrave
- k. Rašljani.

Za svaki od parkova, koji su prethodno navedeni obavezna je izrada plana o uređivanju okoliša s ciljem jamstva potrebne zaštite prostora, valorizacije i održavanja društvenog i ekonomskog razvoja određene zone. Kroz te planove moguće je implementirati ciljeve Strategije zaštite okoliša Brčko distrikta BiH.

2.2.3. Gospodarstvo i okoliš po sektorima

2.2.3.1. Poljoprivreda

Poljoprivredno zemljište u BiH čini 35.282 ha, odnosno 71,52 %. Više od polovice ukupnih poljoprivrednih površina čini zemljište više bonitetne klase, smješteno najviše u dijelom uz obalu rijeke Save i u jugozapadnom dijelu Brčko distrikta BiH.

Poljoprivredna proizvodnja se najviše u dijelom odvija na obiteljskim gospodarstvima. Prema raspoloživim podacima Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo Vlade Brčko distrikta BiH 25 % gospodarstava raspolaže posjedom veće od 2 – 4 ha, 48 % posjedom od 2 ha i manjim, a čak 32 % ukupnog broja

gospodarstava posjedom manjim od 1 hektara, tako da je usitnjenost parcela veliki problem i limitiraju i faktor u poljoprivrednoj proizvodnji.

Br ko distrikt BiH ima velike mogu nosti da primarnu poljoprivrednu proizvodnju usmjeri ka prera iva kim kapacitetima, naro ito kod industrijskih kultura suncokreta, soje, uljane repice. Tvornica ulja „Bimal“ s najzna ajnijim kapacitetima prehrambene industrije u regiji treba biti i najvažniji pokreta poljoprivredne proizvodnje u regiji.

Temeljni cilj poljoprivrede je pove anje prinosa kada su u pitanju poljoprivredne kulture i pove anje produktivnosti stoke. Me utim, mjere koje se u poljoprivredi primjenjuju za ostvarenje ovih ciljeva dovode do ugrožavanja okoliša i zaoštavanja problema u sektoru zaštite okoliša. Tako, na primjer, primjena strojnog parka i uvo enje sustava za navodnjavanje pored pozitivnih u inaka istovremeno dovodi do degradacije i zaslanjenja zemljišta, do kvarenja strukture i teksture zemljišta, zatim do erozije zemljišta itd. Upotreba ubriva kao i pesticida i herbicida može se negativno odraziti na kvalitetu proizvedene hrane. Uvo enje genetski izmijenjenih vrsta biljaka i životinja kao i korištenje hormona mogu se veoma negativno odraziti na zdravlje potroša a. Iz tih i sli nih razloga organska poljoprivreda i proizvodnja zdrave hrane proizvedene na prirodan na in sve je više na cijeni.

Neophodno je što više realizirati projekte održivog razvoja poljoprivrede, u kojima se nastoji uspostaviti ekološka bilanca u poljoprivredi. Cilj je da se poljoprivrednim aktivnostima minimalizira negativan utjecaj na stanje okoliša i da se ekonomski bilancira izme u konvencionalnih na ina poljoprivredne proizvodnje i ideja o organskoj proizvodnji, nekorištenju kemijskih metoda uzgoja, korištenju biljnog i životinjskog otpada kao sirovine itd.

One iš enje zemljišta mnogo je opasnija pojava od one iš enja zraka i voda s obzirom na to da njegove posljedice dulje traju i teže se ispravljaju. Naj eš i uzroci one iš enja jesu upotreba razli itih kemijskih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji.

Nesavjesnim odnosom prema zaštiti okoliša, generalno, poljoprivredna proizvodnja na podru ju Br ko distrikta BiH može biti ugrožena, što bi dovelo do pojave negativnih ekonomskih u inaka. Pojave, kao što su pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u gra evinsko ili pretvaranje poljoprivrednih zona u poluurbane prigradske zone sve su eš a pojava i na podru ju Br ko distrikta BiH.

Treba voditi ra una da ne samo razvoj poljoprivrede može trpjeti od nesavjesnog odnosa prema zaštiti okoliša, ve i same aktivnosti u sektoru poljoprivrede mogu nanijeti nemjerljivu štetu okolišu, što treba sprije iti te poljoprivredu orijentirati k ekonomskim i okolišno održivim pravcima razvoja.

2.2.3.2. Šumarstvo

Šume su, nažalost, siromašan prirodni potencijal na podru ju Br ko distrikta BiH. Šumsko-gospodarsko podru je Br ko distrikta BiH zaposjeda južne padine planine Majevice i peripanonski – posavski prostor pretežito aluvijalnog dijela desne obale rijeke Save. Šume zahvaaju površinu od 11.247 ha, što je 32,6 % od ukupne površine zemljišta. Od ukupne šumske površine, državne šume pokrivaju površinu od 2.972 ha ili 26,4 %, a šume u privatnom vlasništvu pokrivaju površinu od 8.275 ha ili 73,6 %. Veliki je problem kod šumskog fonda rascjepkanost parcela. Samo jedan dio nalazi se u kompleksu i to u brdskom podru ju na jugu Br ko distrikta BiH. Ostale parcele, koje pripadaju ravni arskom dijelu, malih su površina. Šumovitost na cijelom podru ju je vrlo niska. Šume su srednje i loše kvalitete i loše površinske strukture. Na

podru ju Br ko distrikta BiH prevladavaju šume hrasta lužnjaka i hrasta kitnjaka, a od ostalih etinarske šume, šume bjelograbi a, lipe, bukve i poplavne šume topole i vrbe.

Prirodni potencijal podru ja Br ko distrikta BiH pruža znatno ve e mogu nosti od realnog obujma korištenja sekundarnih šumskih proizvoda.

Zbog stalnog pritiska na šumske resurse, neophodno je planski spre avati realizaciju štetnih odluka drugih sektora (promet, financije i dr.) uslijed kojih može do i do nepoželjne degradacije šuma. S tim ciljem potrebna je obvezna primjena procjene utjecaja na okoliš kao i u inkovitija me usektorska suradnja kako bi se preventivno i adekvatno donosila ispravna rješenja.

Da bi gospodarenje i korištenje šuma bilo u skladu sa zakonskim propisima i planiranim prioritetima, potrebno je izgra ivanje kapaciteta u obrazovanju/obuci, znanosti/istraživanju, tehnologiji, ekonomiji i socijalnim aspektima na lokalnim razinama.

Okoliš je, kako pokazuju brojni pokazatelji, na ovom podru ju prili no ugrožen. Toj konstataciji dosta doprinosi i smanjenje šumskih površina.

Šumske površine, pored osloba anja kisika, veoma su bitne za spre avanje erozije zemljišta vodom. Šumski drvoredi mogu biti priobalni i teritorijalni odnosno sporedni. Priobalni se uglavnom podižu pored obala glavnog vodotoka. U tom slu aju, suzbijaju linijsku eroziju i zaustavljaju nanos zbog ega se zovu iglofiltari. Teritorijalni šumski drvoredi podižu se na padinama sliva.

Bitne uloge šuma u zaštiti okoliša su popravci alkalnih zemljišta u smislu snižavanja njegove visoke pH vrijednosti, zatim služe kao apsorbensi raznih polutanata iz zraka i dr.

Razvoj lova u Br ko distriktu BiH imao bi pozitivnu ulogu u pove anju broja divlja i, a na taj na in bi se briga o šumskim biljnim zajednicama poboljšala. Zakonska regulativa iz oblasti šumarstva postoji, a iz oblasti lova bi se trebala donijeti s ciljem op eg poboljšanja stanja okoliša.

2.2.3.3. Elektroprera iva ka i metaloprera iva ka industrija

U Br ko distriktu BiH postoji odre eni broj malih i srednjih poduze a u privatnom vlasništvu koji se bave proizvodnjom u oblasti elektrostrojarske industrije i obrade metala. Nekoliko manjih poduze a bavi se proizvodnjom proizvoda od aluminija (alumijske i pvc stolarije, termoizolacijskog stakla, alumijskih fasada i dr.), prikupljanjem starih akumulatora, olovnih legura, eli nih konstrukcija.

Zaga ivanje okoline ispoljava se kroz stvaranje velike koli ine industrijskog vrstog otpada koji se odlaže na neodgovaraju i na in. Tako er je izraženo i one iš enje zraka (najvažniji polutanti koji se emitiraju u okolni zrak pri proizvodnji uklju uju okside sumpora i dušika). Tehnologije koje se upotrebljavaju za proces proizvodnje uglavnom su zastarjele i ne posjeduju sustav upravljanja zaštitom okoliša.

Rješenje problema podrazumijeva prilago avanje proizvodnje standardima koji postoje u Europskoj uniji, primjenu najboljih dostupnih tehnika (Best Available Techniques – BAT) u skladu s tehni kim karakteristikama postrojenja kao i primjena direktive Europske unije koja se odnosi na integrirano spre avanje i kontrolu one iš enja (IPPC). Uskla ivanje doma eg zakonodavstva s legislativom EU-a i

dosljedna primjena usvojenih zakona doprinijet će smanjenju oneišćenja, odnosno uvođenju istih tehnologija čime će se pritisak na okolinu smanjiti.

2.2.3.4. Drvna industrija

Drvna industrija bazirana je na eksploataciji drvne mase, tako da je za ovu industriju karakterističan veliki pritisak na šumske resurse. Osim toga, stvara se velika količina drvnog otpada koji se sve uspješnije eliminira izradom peleta, odnosno zbrinjavanje do sada drvenog otpada ima komercijalnu vrijednost i ono je postalo tražena sirovina za proizvodnju ekološki prihvatljivog biogoriva. Otpad se može koristiti i kao energent za vlastite potrebe ili za proizvodnju briketa. Osim navedenog, u drvnoj industriji koristi se veliki broj ljepila, boja, lakova i impregnatora koji mogu biti izvor oneišćenja okoline, pa se istima mora upravljati na siguran način po okoliš.

Ono što se mora učiniti radi sprečavanja daljnje degradacije okoliša podrazumijeva racionalno (održivo) korištenje šumskog fonda, već osiromašenog uslijed primjene tzv. „čiste“ sirovine.

2.2.3.5. Energetika i energija

Na području Brčko distrikta BiH stanovništvo za grijanje uglavnom koristi vrstu goriva i električnu energiju.

Gledano sa stanovišta zaštite okoliša temeljni izvori grijanja stanovnika na području Brčko distrikta BiH su u isto vrijeme najveći i antropogeni izvori oneišćenja zraka. Emisija u zrak nastala ovim antropogenim djelovanjem je visoka i u stalnom porastu, a najveće oneišćenje javlja u grijnom i vlažnom razdoblju godine u urbanom području Brčko distrikta BiH.

Oneišćenje zraka raznim polutantima proporcionalno je stupnju industrijalizacije nekog područja. Pored izravnog utjecaja na ljudsko zdravlje, zdravlje biljaka i životinja mnogi plinovi koji se emitiraju u atmosferu doprinose sekundarnom negativnom djelovanju na okoliš (kisele kiše, narušavanje ozonskog omotača itd.). Utvrđeni izvori oneišćenja zraka razvrstani su u sljedeće skupine: energetske izvore, promet, industrija i kućanstva. Iako ima relativno očuvan ekosustav, ekološka situacija u Brčko distriktu BiH u potencijalnoj je opasnosti od ovih izvora oneišćenja.

2.2.3.6. Prehrambena industrija

Povoljan geografski položaj kao i iznimni prirodni uvjeti za razvoj poljoprivredne proizvodnje, kako stožarske tako i voćarske i ratarske, utjecali su na razvoj prehrambene industrije. Na području Brčko distrikta BiH postoji veliki broj preradivačkih pogona iz oblasti prehrambene industrije.

Najznačajnija tvornica prehrambene industrije je „Bimal“, tvornica za proizvodnju jestivog ulja. Ova tvornica jedina je proizvođač jestivog ulja u BiH i najuspješnije poduzeće u Brčko distriktu BiH. Kapacitet proizvodnje na godišnjoj razini iznosi 35.000 t jestivog ulja, i 60.000 t proteinske sirovine, dok je kapacitet prerade ovog poduzeća 100.000 tona uljanog sjemena godišnje.

Izgrađen je pogon rafinerije šećera u vlasništvu poduzeća „Studen Agrana“ d. d. Kapacitet šećerane je oko 150.000 tona šećera na godišnjoj razini.

Postoji nekoliko uspješnih poduzeća koja vrše preradu i skladištenje žitarica. Sirovina koju koriste samo se djelomično nabavlja u Br ko distriktu BiH, dok se većina sirovina nabavlja iz ostalih dijelova BiH i iz uvoza. Kao najvažnija poduzeća koja se bave preradom žitarica mogu se navesti: „Mlinprodukt“, „Klas“ d. o. o., „Vo ar“ d. o. o. i „Biljana“ d. d., Mao a, „Elektromlin Stoki“, „Mlin Vuji i“.

U Br ko distriktu BiH samo jedno poduzeće – „Vo ar“ iz Raha vrši preradu znatne količine krumpira te proizvodi flipse i chips u različitim varijacijama.

Segment prehrambene industrije u Br ko distriktu BiH je i prerada ljekovitog bilja.

Proizvodnja konditorskih proizvoda u Br ko distriktu BiH obavlja se u malom obujmu i glavni proizvodi su različite vrste pudinga, peciva i šlagova, čijom proizvodnjom se bavi poduzeće „Briž“.

U pogonima „Žitopromet“ d. d. posebno je proizvodnja sirupa, sirovine za proizvodnju sokova, koja je uglavnom izvoznog karaktera.

Prehrambena industrija vrši veliki pritisak na okolinu, prije svega zbog velike potrošnje tehnološke vode, a samim tim i stvaranja mnogo otpadnih voda za koje je karakteristično da su opterećene organskom tvari. Također, u prehrambenoj industriji koriste se različite kemijske tvari kao što su: aditivi, arome, boje, pomoćna sredstva u proizvodnji i enzimski preparati koje, pored činjenice da utječu na sigurnost proizvoda, zagađuju okolinu.

Jedan od načina da se smanji negativan utjecaj na okoliš jeste uvođenje novih tehnologija koje omogućiti racionalnije korištenje resursa i bolju kontrolu svih faza u procesu proizvodnje.

2.2.3.7. Papirna i grafička industrija

U oblasti papirne i grafičke industrije radi nekoliko privatnih tvrtki s malim kapacitetima i jedina tiskarska kompanija u Br ko distriktu BiH „Grafam“. Temeljna djelatnost poduzeća „Grafam“ je: tiskanje informativnog materijala, priprema i izrada obrazaca, kartonažne konfekcije i galanterije.

2.2.3.8. Industrija građevinskog materijala

U Br ko distriktu BiH se svega nekoliko poduzeća bavi proizvodnjom asfaltne mase, betonskih blokova i fasada, obradom stakla, PVC i ALU stolarije.

Pritisak ove industrijske grane na okoliš značajan je i ispoljava se kroz emisiju štetnih tvari u sve medije okoliša. Najvažniji polutanti koji se emitiraju u zrak uključuju: estere, ugljikove vodike, sumporne i dušikove okside. Također, sam proces proizvodnje ima visoke potrebe za vodom pa se proporcionalno tome stvaraju i velike količine otpadne vode.

Najveći problemi koji su u vezi s ovom industrijom uključuju postojanje neadekvatnih tehnologija i nepostojanje uređaja za smanjenje onečišćenja uslijed čega je kontaminacija zraka, zemljišta i vode izražena.

2.2.3.9. Promet

Promet u urbanim sredinama predstavlja jedan od najznačajnijih izvora zagađivanja zraka i to: ugljikov monoksida, mikro estica (posebice iz dizelskih motora), olova, dušikovih oksida, sumpornog dioksida i ugljikovog vodika. Iz motornih vozila u zrak gradova prosječno se oslobodi sljedeće količine štetnih tvari: oko 80 % ugljikovog monoksida, 55 – 75 % formaldehida, 55 – 75 % acetaldehida, 44 % dušikovih oksida, 10 % vrstih tvari i 80 % olova.

Jedna od najznačajnijih karakteristika Br ko distrikta BiH je razvijenost cestovne mreže, što je posljedica njegovog geografskog položaja koji je omogućio ovom teritoriju da postane značajno tranzitno područje. Ukupna duljina cesta na teritoriju Br ko distrikta BiH iznosi 421,85 km, od čega se moderan kolnik prostire na duljini od 336,85 km. Struktura cestovne mreže na teritoriju Br ko distrikta BiH dana je u tablici 1.

Prema raspoloživim podacima na području Br ko distrikta BiH u 2012. godini ukupno je registrirano 22.654 vozila. Najveći dio pripada kategoriji putničkih vozila – 19.515 (86,14 %), kategoriji teretnih vozila – 2.026 (8,94 %), autobusa – 68 (1,45 %) i motocikala – 787 (3,47 %).

Tablica – Struktura cestovne mreže na teritoriju Br ko distrikta BiH prema njenom značaju i kvalitetu kolnika (u km)

	gradske ulice	magistralne ceste	regionalne ceste	lokalne ceste	nekategoriране ceste skupine A
330.89	85.00	37.05	36.8	178	85.00

Izvor: Interna dokumentacija Odjela javnih poslova Vlade Br ko distrikta BiH, Pododjela za ceste i parkove

Na teritoriju Br ko distrikta BiH, temeljni izvor zagađivanja zraka pored industrije i energetske procese u kućanstvima predstavlja promet. Uslijed velikog broja registriranih vozila i cestovno-tranzitnog potencijala teritorija, neophodno je omogućiti rasterećenje postojećeg cestovne mreže, odnosno magistralnih i regionalnih cestovnih pravaca radi smanjenja onečišćenja u gradskom jezgru i povećanja sigurnosti u prometu, a što se može postići izgradnjom planirane obilaznice oko grada. Onečišćenje oksidima sumpora i olovom posebice je izraženo uslijed upotrebe goriva loše kvalitete (visokosumporni dizel i olovni benzin). Problem predstavlja i neregulirano ili neregulirano pitanje infrastrukturnih elemenata za odvodnjavanje atmosferskog vodenog taloga s cestovne mreže (rigole i propusti) kao i loša prometna signalizacija, što bi moglo prouzrokovati nesreće s mogućim ekološkim posljedicama. Prometna infrastruktura je u lošem stanju uslijed dugogodišnjeg neodržavanja. Povećanje rizika sigurnosti svih sudionika u prometu doprinosi činjenica da se magistralni cestovni pravac M.14.1. i regionalni cestovni pravci R.460 i R.458 protežu kroz ili obodom gradskog centra i naseljenih mjesta na teritoriju Br ko distrikta BiH.

U tom pogledu izvršena je sanacija većeg dijela gradskih i prigradskih prometnica i planirana je izgradnja obilaznice oko Br koga u duljini od cca 19 km s rokom početka izgradnje u 2015. godini, što će umnogome umanjiti rizike po okoliš od prometa.

Kroz teritorij Br ko distrikta BiH na duljini od 30,7 km prostire se i željeznički cestovni pravac Br ko – Tuzla – Banovići čija je ukupna duljina 90 km. S obzirom na to da je željeznička infrastruktura u veoma lošem stanju kao i veći dio željeznikog sustava u

BiH (pruge su neelektrificirane, njihovo tehni ko stanje omogu ava maksimalnu brzinu do 50 km/h, sustav pružnih komunikacija nedovoljno je povezan unutar uže i šire regije, nema mogu nosti integracije željezni kog prometa na cijelom teritoriju BiH), pristupilo se njenoj rekonstrukciji pa se stoga sav lokalni putni ki i teretni promet vrši cestom, što dodatno optere uje zrak zaga uju im tvarima.

Luka Br ko

S obzirom na to da Br ko distrikt BiH leži na obali rijeke Save, koja je plovna 260 dana tijekom godine, postoji mogu nost odvijanja rije nog prometa kao jednog od najjeftinijih vidova prometa.

Postoje a zakonska regulativa u oblasti rije nog prometa ne predstavlja ograni enje u vezi s odvijanjem plovidbe.

Pitanje obilježavanja plovnog puta – signalizacije riješeno je još u travnju 2010. godine.

Na lokalnoj razini u planu je izgradnja nedostaju e infrastrukture u „Luci Br ko“ izgradnjom pretovarnog platoa i izmještanjem postoje e i izgradnjom nove trase industrijske pruge od željezni ke stanice do luke.

Problem željezni ke i cestovne povezanosti luke postoji u vezi s lošom i dotrajalom željezni kom i cestovnom infrastrukturom.

Što se ti e pretovarnog strojnog parka i skladišnih prostora unutar same „Luke Br ko“ potrebna su redovita održavanja što iziskuje ulaganja.

U vezi s ure enjem plovnog puta do kategorije V.a. od Br kog (234 km) do Beograda i uzvodno od Br kog do Siska kategorije plovnog puta IV., pokrenute su odre ene aktivnosti na državnoj razini.

U 2014. godini, ako se izuzme razdoblje visokih voda, odnosno poplava u svibnju, nije bilo ograni enja plovidbe. Do prosinca u „Luci Br ko“ pretovareno je oko 110.000 tona robe (plovilo – obala, obala – plovilo). I pored toga raspoloživi lu ki kapaciteti bili su iskorišteni manje od 25 %.

2.2.3.10. Turizam

Br ko distrikt BiH se posljednjih godina uklju uje kako u turisti ka kretanja unutar BiH tako i u odnosu na okruženje i to zahvaljuju i bogatijem sadržaju ponude kako grada tako i okoline.

Gledaju i mogu nosti i pravce daljnjeg razvoja turizma u Br ko distriktu BiH realno postoji dobra osnova za daljnji i kvalitetni razvoj, i to za: lovni turizam, izletni ki i nauti ki turizam, športsko-rekreativni turizam, planinsko-banjski turizam, seoski turizam, manifestacijski, kongresni turizam i vjerski turizam, a sve zahvaljuju i povoljnim geografskim i prirodnim uvjetima, kvaliteti smještajne ponude, pove anom broju interesantnih manifestacija razli itog karaktera, povijesno-kulturnom naslje u i stvaranju pravne regulative koja e pratiti ovaj razvoj i spremnost ljudi da se aktivno uklju e u rad i financiranje daljnjeg razvoja turizma kao važne gospodarske i izvozne djelatnosti.

Vjerski turizam u Br ko distriktu BiH promatra se kroz prizmu humane promocije vjerskih obi aja naroda koji žive u Br ko distriktu BiH i približavanje saznanja o historijskoj i kulturnoj tradiciji drugih i druga njih, što treba rezultirati turisti kim posjetom.

Ovaj vid turizma istovremeno omogućava jačanje svijesti o značajnosti očuvanja vjerskih objekata kao vrijednog kulturno-povijesnog naslijeđa koja treba sačuvati za generacije koje dolaze.

Pogodan prostor za razvoj turizma koji se odnosi na banjski turizam u smislu očuvanja nekoliko mikrolokaliteta kao što su njihove banje jesu sela Majevi kod kraja Štrepci, Zovik itd.

Turizam vrši i određene pritiske na okoliš kao što su: povećano korištenje vode, destrukcije uslijed požara, neodgovarajuće zbrinjavanje otpada, onečišćenje zraka i buka zbog povećanog prometa, oštećenje prirodne i kulturne baštine uslijed neplanskog razvoja turizma, ugrožavanje lokalnog sociokulturnog identiteta itd.

Imaju li u vidu upravo kvalitetu okoliša, a prije svega očuvanost prirodnog ambijenta u BiH, moguće je osigurati bolju tržišnu poziciju kao i snažnu konkurentnost, dugoročnu razvojnu održivost i, u krajnjoj instanci, veću profitabilnost. S druge strane, polazeći od samih potreba turista (imaju li u vidu promidžbeni koncept kao bazičnu poslovnu funkciju svih gospodarskih subjekata) mora doći do usuglašavanja želje za podmirjenjem turističkih potreba i očuvanja okoliša.

Primjena svih načela održivog turizma u primarni fokus stavlja pitanja:

- razumijevanja vrijednosti i snage utjecaja velikog broja faktora na okoliš
- očuvanje, zaštitu i unapređenje kvalitete postojećih prirodnih, kulturno-povijesnih i drugih resursa
- potenciranje planskog regionalnog aspekta razvoja
- uspostavljanje rigoroznih standarda za izgradnju turističke infrastrukture
- dobra bilanca ekonomskih, socijalnih, okolišnih i drugih ciljeva.

Strateški gledano razvoj turizma treba isticati ekološke, zdravstvene i rekreativne vrijednosti i specifičnosti receptivnog prostora BiH. U svemu tome tržište EU-a imaće dominantnu poziciju u okviru razvojnih parametara.

2.2.4. Obveze koje proizlaze iz europskih integracija

Uzevši u obzir činjenicu da je Bosna i Hercegovina parafirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, što se u širem smislu može smatrati početkom procesa njenog priključenja Europskoj uniji, bit će postavljeni i zahtjevi od strane EU-a koji se tiču usklađivanja zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom EU-a.

Proces približavanja u oblasti zaštite okoliša detaljno je zacrtan: izdvojeni su glavni izazovi, odabrani su prioriteti, a raspravljena je i mogućnost pomoći koju EU može pružiti zemljama kandidatima. Precizna shema prilagođavanja u ovoj oblasti rezultat je prognoze da će za zemlje Srednje i Istočne Europe priključenje biti posebice složeno jer su upravo razlike u vezi s odnosom prema okolišu i zaštiti (razlike u standardima, zakonodavnom korpusu, strukturi sustava zaštite i samom stanju okoliša) tolike da se gore spomenuta problematika ne može prevladati bez posebnih nacionalnih programa svake zemlje posebno. U inkubirani proces približavanja BiH prema EU-u, s obzirom na ograničene resurse, zahtijeva pažljivo planiranje i odgovorno pripremanje programa, s posebnim pogledom na njihove stvarne troškove. EU će pomoći svakoj od zainteresiranih zemalja u procesu tranzicije ka punopravnom članstvu EU-u, ali ukupna financijska pomoć iz EU fondova neće moći biti veća od 4 % investicijskih potreba.

Da bi BiH ispunila uvjete za punopravno članstvo u EU-u kao država mora uskladiti svoje zakone s *acquis*-jem Europske unije za zaštitu okoliša. S obzirom na to da su trenutna nadležnosti za propise za zaštitu okoliša podijeljene na niže administrativne razine, neophodno je da se zakoni na razini entiteta i Br ko distrikta BiH usuglase sa zakonodavstvom EU-a te da se ostvari neophodna unutrašnja međusobna koordinacija i usuglašavanje propisa između različitih administrativnih razina.

Ciljevi Europske unije u vezi s zaštitom okoliša utvrđeni su člankom 174. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, koji propisuje da je EU predan postizanju sljedećih ciljeva:

- o čuvanju, zaštiti i poboljšanju kvalitete okoliša
- zaštiti ljudskog zdravlja
- razboritom i racionalnom korištenju prirodnih bogatstava
- promoviranju mjera na međunarodnoj razini za rješavanje regionalnih ili svjetskih problema okoliša. Aktualni stav Europske komisije o zaštiti okoliša formuliran je kroz Šesti akcijski program za okoliš, Okoliš 2010: naša budućnost – naš izbor, koji je usvojen 2001. godine.

Općina uprava za okoliš Europske komisije je grupirala više od 300 zakonodavnih akata (direktiva, propisa i odluka) EU-a u 11 podsektora koji predstavljaju različite sfere upravljanja ovom oblast:

- horizontalno zakonodavstvo
- kvaliteta zraka
- upravljanje otpadom
- kvaliteta vode
- zaštita prirode
- kontrola industrijskog onečišćenja i upravljanje rizicima
- kemikalije i genetski modificirani organizmi
- buka
- šumarstvo (napomena: šumarstvo je postalo dio okolišnog *acquis*-ja od kraja 2005. godine zamijenivši Nuklearnu sigurnost i zaštitu od zračenja)
- klimatske promjene
- civilna zaštita.

Sektori koji utječu ili su povezani s kvalitetom zraka, upravljanjem komunalnim i opasnim otpadom i kvalitetom pitke vode izdvajaju se kao oni koji traže posebnu pažnju, pa se moraju s punom pažnjom pripremiti za priključenje. Kako se radi o važnim i velikim emisijskim izvorima (poput termoelektrana, rafinerija i spalionica) ovaj segment usuglašavanja traži vrlo kompleksne pripreme i angažman znatnih sredstava.

Dodatno, traže se znatna unapređenja u kontroli industrijskog onečišćenja i upravljanju rizicima, što za zemlje Srednje i Istočne Europe znači i promjene u karakteristikama područja koncentrirane industrije.

2.2.4.1. EU direktive

Horizontalni sektor i ne direktive koje reguliraju područje zaštite okoliša i druga srodna područja.

1. Direktiva 2011/92/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni u inakva određenih javnih i privatnih projekata na okolinu (kodifikacija) (tekst značajan za EGP) (SL L 26, 28. 1. 2012.)

2. Direktiva 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o osiguravanju sudjelovanja javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okolinu i o izmjeni direktiva Vijeća 85/337/EEZ i 96/61/EZ s obzirom na sudjelovanje javnosti i pristup pravosuđu (SL L 156, 25. 6. 2003.)

3. Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni u inakva pojedinih planova i programa na okolinu (SL L 197, 21. 7. 2001.)

4. Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o industrijskim emisijama (integrirano spremanje i kontrola onečišćenja) (preinaka) (tekst značajan za EGP) (SL L 334, 17. 12. 2010.)

5. Direktiva 2003/105/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2003. koja mijenja Direktivu Vijeća 96/82/EZ od 9. prosinca 1996. o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne tvari (SL L 345, 31. 12. 2003.)

6. Direktiva 2003/4/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o javnom pristupu informacijama o okolini i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/313/EEZ (SL L 41, 14. 2. 2003.)

7. Direktiva 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okolinu u pogledu spremanja i otklanjanja štete na okolini (SL L 143, 30. 4. 2004.)

8. Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morske okoline (Okvirna direktiva o morskoj strategiji) (tekst značajan za EGP) (SL L 164, 25. 6. 2008.)

9. Direktiva Komisije 2001/116/EZ od 20. prosinca 2001. o adaptaciji tehničkih napretku Direktive Vijeća 70/156/EEZ o približavanju zakona zemalja članica koji se odnose na homologaciju motornih vozila i njihovih prikolica (tekst značajan za EGP) (SL L 18, 21. 1. 2002.)

10. Direktiva 1999/94/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 1999. o dostupnosti podataka za potrošače o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisijama CO₂ u vezi s prodajom novih osobnih automobila (SL L 12, 18. 1. 2000.)

2.2.5. Međunarodni ugovori, konvencije i protokoli

Pregled sporazuma kojima je pristupila BiH ili izvršila ratificiranje je dan u tablici ispod.

Red. br.	Naziv sporazuma	Godina
1.	Konvencija o prekograni nom zaga ivanju zraka na velikim udaljenostima	1986. 1994.
2.	Protokol uz Konvenciju o prekograni nom zaga ivanju zraka na velikim udaljenostima iz 1979. godine, o dugoro nom financiranju programa suradnje za pra enje i procjene prekograni nog prijenosa zaga uju ih tvari u zrak na velike daljine u Europi (EMEP)	1987. 1994.
3.	Be ka konvencija o zaštiti ozonskog omota a	1990. 1994.
4.	Montrealski protokol o tvarima koje ošte uju ozonski omota (izmjene i dopune)	1990. 2003.
5.	Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama	2000.
6.	Me unarodna konvencija o zaštiti biljaka	2003.
7.	Konvencija (UN) o biološkoj raznolikosti	2002.
8.	Konvencija o mo varama od me unarodne važnosti, posebice kao stanište ptica mo varica	2001.
9.	Konvencija o uspostavljanju Organizacije za zaštitu europskih i mediteranskih biljaka	2005.
10.	Konvencija o pomo i u slu aju nuklearne nesre e ili radiološke katastrofe	1991. 1994.
11.	Konvencija o ranom obavještenju o nuklearnim nesre ama	1989. 1994.
12.	Konvencija o suradnji na zaštiti i održivoj upotrebi rijeke Dunav (Konvencija o zaštiti rijeke Dunav)	2004. 2005.
13.	Konvencija o zaštiti Sredozemnog mora od zaga ivanja	1978.
14.	Protokol o zaštiti Mediterana od zaga ivanja s kopna	1998.
15.	Protokol o posebno zašti enim podru jima i bioraznolikosti Sredozemlja	1998.
16.	Protokol o spre avanju one iš enja Sredozemnog mora potapanjem otpadnih i drugih tvari s brodova i zrakoplova	1998.
17.	Protokol o suradnji u borbi protiv one iš enja Sredozemnog mora naftom i drugim štetnim tvarima u slu ajevima opasnosti	1998.
18.	Me unarodna konvencija o spre avanju one iš enja mora naftom	1973. 1974. 1994.
19.	Me unarodna konvencija o zaštiti od one iš enja s brodova	1985. 1994.
20.	Konvencija o spre avanju one iš enja mora otpadcima i drugim tvarima	1995.
21.	Bazelska konvencija o nadzoru prekograni nog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju	2000.
22.	Konvencija UN-a o suzbijanju opustinjavanja u zemljama pogo enim jakim sušama i/ili opustinjavanjem, posebice u Africi	2002.
23.	Kyoto protokol	2007.
24.	Europska konvencija o pejzažu, Firenca, 2000.	2011.
25.	Protokol o vodi i zdravlju uz Konvenciju o zaštiti i korištenju prekograni nih vodotokova i me unarodnih jezera iz 1992. godine	2010.
26.	Konvencija o postojanim organskim zaga iva ima, Stockholm	2010
27.	Konvencija o zaštiti i korištenju prekograni nih vodotoka i me unarodnih jezera, Helsinki, 1992.	2009
28.	Konvencija o procjeni prekograni nog utjecaja na okolinu, Espoo, 1991.	2009.
29.	Konvencija o me unarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (CITES) Washington DC, 1973.	2008.
30.	Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u procesu odlu ivanja i pristupu pravosudnim tijelima iz oblasti okoline Aarhus	2008.
31.	Konvencija o o uvanju europskih prirodnih vrsta i prirodnih staništa, Bern, 1979.	2008.

32.	Protokol o građanskoj odgovornosti i kompenzaciji za štetu uzrokovanu prekograničnim utjecajima industrijskih nesreća na prekogranične vode, Kijev, 2003.	2003.
33.	Konvencija o prethodno informiranoj suglasnosti procedura za određene opasne kemikalije i pesticide u međunarodnom prometu, Rotterdam, 1998.	2006.
34.	Protokol o registru zagađivača i dometu onečišćenja (PRTR) Kijev, 2003.	2003.
35.	Protokol iz Kartagene o biološkoj sigurnosti, Kartagena, 2000.	2008.
36.	Protokol o strateškoj procjeni okoline, Kijev, 2003.	2003.
37.	Konvencija o uspostavljanju Europske i mediteranske organizacije za zaštitu biljaka, Pariz, 1955.	2005.

2.3. Institucionalni okvir za upravljanje okolišem

2.3.1. Postojeći i institucionalni okvir za zaštitu okoliša

U institucionalnom smislu približavanje Europskoj uniji traži prilagodbu i jačanje administrativne strukture koja je potrebna za upravljanje okolišem.

U prosincu 2007. godine izvršena je reorganizacija u Vladi Br ko distrikta BiH pri čemu je odgovornost za pitanja zaštite okoliša prebačena s Odjela za javne poslove u Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, odnosno Pododjel za prostorno planiranje, urbanizam i zaštitu okoliša. U okviru ovog Pododjela četiri su referenta zadužena za rad na pitanjima zaštite okoliša i nadzor nad provođenjem ekoloških standarda sa sljedećim referatima:

- tri viša stručna suradnika za zaštitu okoliša
- jedan stručni referent za zaštitu okoliša.

Nakane Vlade Br ko distrikta BiH na reorganizaciji Odjela za komunalne poslove, koji obuhvaća i pitanja komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, otpad i elektrodistribucija), ostvarene su formiranjem javnog poduzeća koje je pošlo s radom kao JP „Komunalno Br ko“ 2008. godine.

Upravljanje vodama (vodno gospodarstvo) u Vladi Br ko distrikta BiH nalazi se u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo – Pododjel za šumarstvo i vodno gospodarstvo.

Odgovornost upravljanja vodama vrši Pododjel za vodno gospodarstvo jer je on nadležan i za izdavanje vodnih akata.

Nadzor voda u okviru Pododjela za šumarstvo i vodno gospodarstvo povjeren je d. o. o. Institutu za vode Bijeljina koji redovito vrši nadzor vode (fizičko-kemijskih parametara, hidrometriju protoka, teške metale, mikrobiologiju i saprobiologiju). Prati se monitoring rijeka Tinje, Brke i Save, i to 6 uzoraka godišnje.

U odnosu na ostale institucije od značaja za zaštitu okoliša potrebno je naglasiti važnost obrazovnih institucija i njihov značaj u širenju svijesti o potrebama zaštite okoliša i promjene ponašanja prema okolini u kojoj živimo. Važnost ove oblasti prepoznao je i Odjel za obrazovanje Vlade Br ko distrikta BiH te je u srednjoj poljoprivredno-medicinskoj školi 2008. godine uveden smjer ekološki tehnički.

U Br ko distriktu BiH registriran je veliki broj nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite okoliša. Nevladine organizacije koje pokreću projekte u ovoj oblasti nagraduju se putem dotacije Vlade, Odjela za stručne i administrativne poslove,

Pododjela za potporu mjesnim zajednicama, nevladinim organizacijama i udrugama građana koji osigurava financijska sredstva za realizaciju ovih projekata.

2.3.2. Potrebna unapređenja institucionalnog okvira

Ključno pitanje za implementaciju i nadzor primjene Strategije zaštite okoliša i akcijskog plana je osiguranje adekvatne institucionalne strukture i potrebnih kapaciteta ljudskih resursa.

Neke od aktivnosti koje se mogu poduzeti uključuju:

- ✓ permanentnu i intenzivnu obuku stručnog osoblja
- ✓ uspostavu sveobuhvatnog sustava praćenja okoliša koji će provoditi nadležna institucija
- ✓ unaprijediti sustav prikupljanja, upravljanja, prenošenja i korištenja podataka
- ✓ uvođenje jasnih nadležnosti i kriterija za osiguranje kvalitete rada institucija
- ✓ suradnju i koordinaciju s relevantnim tijelima na razinama entiteta i države
- ✓ suradnju s javnošću (ankete, javne diskusije i uključivanje javnosti).

U institucionalnom smislu približavanje EU-u traži prilagodbu i jačanje administrativne strukture koja je potrebna za upravljanje okolišem i izgradnju kapaciteta odgovornih odjela za izradu novih zakonskih i podzakonskih akata za usuglašavanje s legislativom EU-a, što će predstavljati vrlo složen i dugotrajan proces, kao i za praćenje provođenja zakonskih i podzakonskih propisa u ovoj oblasti. Zbog toga, za primjenu integralnog pristupa zaštiti okoliša neophodno je planirati formiranje posebnog pododjela koji će biti isključivo odgovorno za pitanja zaštite okoliša i osigurati adekvatnu kvalifikacijsku strukturu ljudskih kapaciteta/resursa u ovom odjelu koja bi pokrila potrebe potpune horizontalne i vertikalne koordinacije u domenu zaštite okoliša. Za potrebe horizontalne koordinacije neophodno je formirati i međusektorski odbor ili povjerenstvo koje će rješavati pitanja uključivanja aspekta zaštite okoliša u sve relevantne sektorske politike i programe.

U vezi s upravljanjem vodama i zaštitom voda u Br ko distriktu BiH u tijeku je izrada novog zakona o vodama čime će prestati važiti stari Zakon o zaštiti voda (SGBD 25/04), koji je donesen u okviru seta ekoloških zakona, kojim bi se trebala jasno definirati nadležnost Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo za pitanja upravljanja vodama.

Potrebno je uspostaviti savjetodavno vijeće za zaštitu okoliša koje je predviđeno usvojenim Zakonom o zaštiti okoliša Br ko distrikta BiH (članak 40.) koje bi imalo konzultativnu i savjetodavnu ulogu u rješavanju pitanja iz ove oblasti i donošenju politika i planova te se za naredno razdoblje predlaže formiranje pododjela za zaštitu okoliša u okviru nadležnog odjela za zaštitu okoliša koji bi preuzeli nadležnosti savjetodavnog vijeća za zaštitu okoliša uz, po potrebi, angažman stručnih eksperata i civilnog sektora.

2013. godine pri Vladi Br ko distrikta BiH uvedena je nova pozicija – Savjetnik gradonačelnika za oblast zaštite okoliša.

Za kontinuirano praćenje kvalitete okoliša neophodno je jačati kapacitete odgovornih institucija i laboratorija te uspostaviti jednoobrazne procedure testiranja i prikupljanja podataka u skladu s EEA i EIONET direktivama. Inspekcijska kontrola koja se odnosi

na okoliš treba biti znatno pojačana kako bi se poboljšalo provođenje propisa u ovoj oblasti.

Neophodno je razviti i informacijski sustav za okoliš za područje Br ko distrikta BiH.

Postojeće obrazovne institucije trebaju ojačati svoje kapacitete i poboljšati programe za edukaciju i javne svijesti o zaštiti okoliša, a Vlada Br ko distrikta BiH treba podržati i pružiti adekvatnu potporu takvim naporima.

Potrebno je i dalje poticati razvoj nevladinih organizacija za zaštitu okoliša kroz programe unapređenja ljudskih resursa iz ovog sektora i osiguranje programa i projekata u koje bi se mogle uključiti nevladine organizacije. Pored toga, nevladine organizacije imaju i poseban značaj u nastojanjima da uključe veći broj stanovništva u donošenje odluka o zaštiti okoliša jer su i oni pogodni donošenjem istih.

Institucionalne reforme zahtijevati i kontinuirano unapređenje kapaciteta ljudskih resursa u oblasti zaštite okoliša u svim sektorima, kako društvenim tako i gospodarskim.

Odgovornost zaštite okoliša je na entitetima i Br ko distriktu BiH.

Na razini BiH u skladu sa zakonima o zaštiti okoliša u oba entiteta formirano je Međuentitetsko tijelo za zaštitu okoliša. U skladu s Odlukom o osnivanju Međuentitetskog tijela vrši koordinaciju u vezi sa svim pitanjima o zaštiti okoliša za koja je potreban usuglašen pristup entiteta i Br ko distrikta BiH u skladu s ovlastima propisanim setom zakona u oblasti zaštite okoliša (Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o fondu za zaštitu okoliša).

To su pitanja u vezi s: harmonizacijom zakona i drugih propisa iz oblasti okoliša s europskim zakonodavstvom, usvajanjem standarda i akcijskih programa, pripremom za ratifikaciju međunarodnih ugovora koji se tiču okoliša i njihovom implementacijom, koordinacijom sudjelovanja BiH u međunarodnim procesima i suradnjom s međunarodnim organizacijama, nadzorom okoliša i informacijskim sustavima i razmjenom informacija kao i prekograničnim i međuentitetskim pitanjima o okolišu.

2.3.3. Moderna komunalna i industrijska infrastruktura koja podržava optimalan ekonomski rast uz maksimalnu zaštitu okoliša

Br ko distrikt BiH danas predstavlja administrativni teritorij BiH koji zahvaljujući svojoj geografskoj poziciji, jedinstvenom statusu unutar Bosne i Hercegovine i prirodnim potencijalima može privući kapital, gospodarske i industrijske aktere ne samo iz BiH već i iz okruženja. Pored razvoja, urbanizacije, razvoja postojećih i kreiranja novih gospodarskih zona i komunalne infrastrukture treba pratiti sva suvremena naela i standarde zaštite okoliša.

Javna uprava Br ko distrikta BiH u suradnji s gospodarstvom treba ulagati u komunalnu i industrijsku infrastrukturu tako da izgrađena moderna komunalna i industrijska infrastruktura podržava optimalan ekonomski rast uz korištenje, a ne iskorištavanje resursa, istodobno podržavajući i osiguravajući zaštitu okoliša kroz mehanizme zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i kvalitetno upravljanje otpadom.

Uzevši u obzir sve izazove, pritiske na okoliš i kompleksnost puta koji je potrebno preći do postizanja održivog razvoja Br ko distrikta BiH moguće je otkloniti i unaprijediti stanje okoliša u Br ko distriktu BiH, a društveni i gospodarski razvoj organizirati na principima održivog razvoja i principima koji su općeprihvaćeni u EU-u.

2.4. Ciljevi, mjere, vremenski okvir i odgovornosti za institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje zaštite okoliša

U ovom poglavlju općenito dijela Strategije zaštite okoliša Brčko distrikta BiH definirani su ciljevi i mjere koji se odnose na institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje. Ovi ciljevi i mjere primjenjivi su za sve podstrategije, dok su specifični ciljevi i mjere definirani po oblastima u okviru tri podstrategije (priroda, zrak i otpad), a definirane su također i generalne smjernice za buduće strategije voda i zemljišta Brčko distrikta BiH.

➤ Cilj 1: Europske integracije i implementacija direktiva EU-a

Mjera 1.1. Donošenje novih zakonskih i podzakonskih akata u skladu s europskim direktivama ugovorima i konvencijama, izrada strategija i planova zaštite okoliša

Mjera 1.2. Ekološka dozvola

Ekološka dozvola obvezuje pravne subjekte koji podnesu zahtjev za izdavanje ekološke dozvole da provedu niz aktivnosti koje će doprinijeti kvalitetnijem i zdravijem okolišu. Ekološke dozvole za nove pogone i postrojenja djeluju preventivno i sprečavaju prekomjerno zagađivanje svih segmenata okoliša.

➤ Cilj 2: Institucionalna jačanja i reforma institucija Brčko distrikta BiH u vezi s višedisciplinarnim pristupom zaštiti okoliša i promocijom koncepta održivog razvoja u svim segmentima života

Mjera 2.1. Usuglašavanje i modernizacija zakonskog okvira u svezi s pitanjem zaštite okoliša, zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i upravljanjem otpadom kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona

Usuglašavanje i modernizacija zakonskog okvira u vezi s pitanjem zaštite okoliša i sektora zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode i upravljanjem otpadom kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona treba poduzeti kako bi se harmonizirali svi zakoni iz ove oblasti na cijelom teritoriju BiH i bili u skladu s EU direktivama te prikladni za primjenu. U tom smislu neophodno je izmijeniti zakonodavstvo uz suradnju s nadležnim entitetskim tijelima.

Mjera 2.2. Reorganizacija odjela Vlade Brčko distrikta BiH u smislu uspostave prikladne strukture sposobne za suočavanje s kompleksnošću u tematike zaštite okoliša

Potrebno je izvršiti reorganizaciju odjela Vlade Brčko distrikta BiH u smislu uspostave adekvatne strukture koja bi se mogla nositi s kompleksnim i višedisciplinarnim pristupom u vezi s problematikom zaštite okoliša i nositi se sa stvaranjem i implementacijom kvalitetnih zakona i regulative koja je usklađena s EU zakonima i regulativom, dakle – primjenjive EU direktiva, stvaranje zakona i regulative, zatim korelacija s drugim odjelima koji rad može utjecati na stanje okoliša u Brčko distriktu BiH.

Mjera 2.3. Pružanje potpore podizanju uinkovitosti i efikasnosti rada inspekcijskih tijela

Ova mjera podrazumijeva potrebnu obuku i materijalno-tehnička sredstva neophodna u radu inspekcijskog tijela.

Mjera 2.4. Uspostavljanje centralnog sustava za prikupljanje i obradu podataka u vezi sa sektorom zaštite okoliša

Za aktivnosti nadzora i analiza neophodno je stvaranje i upravljanje centralnim sustavom za prikupljanje i obradu podataka relevantnih za sektore: voda, zemljište, zrak, priroda i otpad s

klju nim indikatorima u vezi sa zaštitom okoliša (EEA indikatorima ili drugim adekvatnim) kroz uvezivanje i upravljanje razli itim nadzornim sustavima i sustavima prikupljanja podataka koji tretiraju ove sektore.

Mjera 2.5. Uvo enje na ela „one iš iva pla a“

Ova se mjera odnosi na predstavljanje i implementaciju na ela „one iš iva pla a“ u Br ko distriktu BiH te uspostavu operativnih mehanizama kroz donošenje: zakona, tehni kih naputaka, uspostavu sustava pra enja, kontrole i inspeksijske provjere itd.

- Cilj 3: Ja anje kadrovskih kapaciteta i ljudskih potencijala u oblasti zaštite okoliša u svim sektorima

Mjera 3.1. Nastavljanje edukacija postoje ih kadrova i planiranje zapošljavanja novih kadrova u resornom odjelu za zaštitu okoliša

Potrebno je provoditi aktivnosti za kadrovsko osposobljavanje odjela koji se bavi zaštitom okoliša kroz program edukacije i osposobljavanja postoje ih kadrova, ali i dovo enje novih kadrova koji bi omogu ili višedisciplinski i kvalitetan pristup tematici zaštite okoliša, a naro ito u harmonizaciji pravne ste evine EU-a u doma e zakonodavstvo.

Mjera 3.2. Podizanje kapaciteta i edukacija inspeksijskih tijela te podizanje u inkovitosti i efikasnosti rada

Ova mjera obuhva a: obrazovanje, usavršavanje i zapošljavanje komunalnih inspektora i inspektora za zaštitu okoliša.

Mjera 3.3. Edukacija kadrova za upravljanje centralnim sustavom prikupljanja i obrade podataka

Edukacija i osposobljavanje kadrova za upravljanje centralnim sustavom za prikupljanje i obradu podataka potrebna je u vezi sa svim relevantnim sektorima: voda, zemljište, zrak, priroda i vrsti otpad, s naglašavanjem klju nih indikatora u vezi sa zaštitom okoliša. Indikatori trebaju biti u skladu s EEA indikatorima.

Mjera 3.4. Ja anje kapaciteta zaposlenika u svim odjelima Vlade Br ko distrikta BiH za temeljno razumijevanje zahtjeva sektora zaštite okoliša

Stalno stru no usavršavanje zaposlenika u svim odjelima Vlade Br ko distrikta BiH i na svim administrativnim razinama po pitanjima zaštite okoliša može zna ajno doprinijeti unapre enju stanja. Vrlo se esto interesi drugih sektora ne podudaraju s izravnim interesima sektora zaštite okoliša, što opet esto dovodi do konflikata i neadekvatnih rješenja koja mogu nanijeti štetu okolišu, ljudima, životinjama i biljkama. Kako bi se smanjilo nerazumijevanje izme u sektora, potrebno je ja ati kapacitete lokalne javne uprave kroz obrazovanje zaposlenika u svim odjelima kako bi svi dobro razumjeli koncept održivog razvoja i razumnog korištenja prirodnih resursa u razvojne svrhe uz optimalnu zaštitu okoliša.

- Cilj 4: Podizanje svijesti o zaštiti okoliša, stvaranje i pove anje stru nih kapaciteta

Mjera 4.1. Podizanje znanja i svijesti o potrebi zaštite okoliša najmla e populacije
Financijski podržati izvannastavne aktivnosti u enika u osnovnim i srednjim školama iz oblasti zaštite okoliša (potpora u eni kim projektima)

Mjera 4.2. Ja anje svijesti šire javnosti kroz aktiviranje mjesnih zajednica za promociju koncepta zaštite okoliša

Ja anje svijesti šire javnosti i gra ana o zaštiti okoliša putem posebnih aktivnosti i medijske kampanje usmjerenih na gra ane mogu e je realizirati u suradnji s mjesnim zajednicama kao partnerima.

Mjera 4.3. Jačanje ljudskih kapaciteta gospodarstva kroz potporu transfera znanja
S obzirom na to da je industrija značajan izvor onečišćenja okoliša, potrebno je jačanje ljudskih kapaciteta u gospodarstvu za rješavanje ekoloških problema kroz podizanje svijesti menadžera u industriji i potporu programima obuke za uvođenje europskih standarda za zaštitu okoliša i sprečavanje onečišćenja.

- Cilj 5: Uspostavljanje međusektorske suradnje i koordinacije uz integriranje principa zaštite okoliša u druge sektore

Mjera 5.1. Uspostavljanje višedisciplinskog i međusektorskog tijela za praćenje realizacije Strategije i projekata koji imaju utjecaj na okoliš

Neophodno je uspostaviti tijelo za praćenje realizacije Strategije i realizacije planova i projekata koji imaju utjecaj na stanje okoliša, a koje će se sastojati od predstavnici iz svih relevantnih sektora povezanih sa zaštitom okoliša (relevantni odjeli za: okoliš, gospodarstvo, poljoprivredu, komunalne poslove, prostorno planiranje, inspekcije i sl.).

Mjera 5.2. Uspostavljanje aktivne suradnje Vlade Br ko distrikta BiH s predstavnicima gospodarstva, nevladinog sektora i ostalih ključnih aktera u vezi sa zaštitom okoliša

Za realizaciju Strategije i rješavanje ekoloških problema potrebno je uspostaviti aktivnu suradnju Vlade Br ko distrikta BiH s predstavnicima gospodarstva, nevladinog sektora i ostalih ključnih aktera. Aktivna suradnja bi se ogledala kroz stalno iniciranje održavanja sastanaka – susreta u vezi sa rješavanjem pojedinih problema u sektoru zaštite okoliša i iznalaženjem optimalnih rješenja, edukacijom i podizanjem svijesti svih ključnih aktera kao i definiranjem potreba za prijenosom znanja i tehnologija itd.

Mjera 5.3. Integracija principa zaštite okoliša u druge sektore (prije svega komunalna infrastruktura) i promocija gospodarskih aktivnosti koje se oslanjaju ili čak i promoviraju očišćenom okoliš

Od posebnog je značaja integracija principa zaštite okoliša u druge sektore sa naglaskom na sektor izgradnje i upravljanja objektima komunalne infrastrukture (rekonstrukcija i izgradnja prometnica, smanjenje buke od prometa, korištenje voda itd.). Posebice, potpora treba biti usmjerena i na razvoj održivih i profitabilnih aktivnosti u pojedinim sektorima koje u isto vrijeme promoviraju i očuvanje okoliša (npr. ekoturizam, kontrolirani lov i ribolov, turistički proizvodi u vezi sa očuvanjem prirodnih vrijednosti, organska poljoprivreda, itd.).

Slijedi tablica prikaz ciljeva i mjera za institucionalni okvir, obrazovanje i istraživanje zaštite okoliša u Br ko distriktu BiH sa definiranim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Institucionalni aspekt, obrazovanje, istraživanje

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Europske integracije i implementacija EU direktiva	1.1.	Donošenje novih zakonskih i podzakonskih akata u skladu s europskim direktivama, ugovorima i konvencijama, izrada strategija i planova zaštite okoliša	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Br ko distrikta BiH ➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Radna skupina u kojoj e biti predstavnici entiteta i Br ko distrikta BiH
		1.2.	Ekološka dozvola obvezuje pravne subjekte koji podnesu zahtjev za izdavanje ekološke dozvole da provedu niz aktivnosti koje e doprinijeti kvalitetnijem i zdravijem okolišu	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Inspeksijska tijela (zo)
2.	Institucionalno ja anje i reforma institucija Br ko distrikta BiH u vezi s višedisciplinarnim pristupom zaštiti okoliša i promocijom koncepta održivog razvoja u svim segmentima života	2.1.	Usuglašavanje i modernizacija zakonskog okvira u vezi sa zaštitom okoliša i sektora zaštite zraka, vode, zemljišta, prirode kroz stvaranje novih ili izmjenu i dopunu postoje ih zakona, harmonizacija svih zakona iz ove oblasti na cijelom teritoriju BiH, uskla ivanje s EU direktivama i uvrštavanje nedostaju ih europskih direktiva uz suradnju s nadležnim entitetskim tijelima	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Br ko distrikta BiH ➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Radna skupina u kojoj e biti predstavnici entiteta i Br ko distrikta BiH
		2.2.	Reorganizacija odjela Vlade Br ko distrikta BiH u smislu uspostavljanja adekvatne strukture sposobne za suo avanje s kompleksnoš u tematike zaštite okoliša, a u skladu s potrebama prilago avanja našeg zakonodavstva zakonodavstvu EU-a i uskla enosti s EU direktivama	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Br ko distrikta BiH ➡ Vlada Br ko distrikta BiH
		2.3.	Pružanje potpore podizanju u inkovitosti i efikasnosti rada inspeksijskih tijela kroz potrebne obuke i materijalno-tehni ka sredstva neophodna u radu inspeksijskog tijela	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Inspeksijska tijela
		2.4.	Uspostava centralnog sustava za prikupljanje i obradu podataka u vezi sa sektorom zaštite okoliša	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Agencija za statistiku BiH
		2.5.	Uvo enje sustava okolišnih poreza i promocija koncepta „one iš iva pla a“	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Odjel za poljoprivredu, vodno gospodarstvo i šumarstvo ➡ Odjel za komunalne poslove ➡ Porezna uprava Br ko distrikta BiH

Strategija zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. godine

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Ja anje kadrovskih kapaciteta i ljudskih potencijala u oblasti zaštite okoliša u svim sektorima	3.1.	Edukacija postoje ih kadrova i zapošljavanje novih kadrova u resornom odjelu za zaštitu okoliša	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH
		3.2.	Podizanje kapaciteta i edukacija inspeksijskih tijela te podizanje u inkovitosti i efikasnosti rada	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Inspeksijska tijela
		3.3.	Edukacija kadrova za upravljanje centralnim sustavom prikupljanja i obrade podataka	2023.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Agencija za statistiku BiH
		3.4.	Ja anje kapaciteta zaposlenika u svim odjelima Vlade Br ko distrikta BiH za osnovno razumijevanje zahtjeva sektora zaštite okoliša	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
4.	Podizanje svijesti o zaštiti okoliša, stvaranje i pove anje stru nih kapaciteta	4.1.	Podizanje znanja i svijesti o potrebi zaštite okoliša najmla e populacije; Financijski podržati izvannastavne aktivnosti u enika u osnovnim i srednjim školama iz oblasti zaštite okoliša (potpora u eni kim projektima)	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Odjel za obrazovanje
		4.2.	Ja anje svijesti šire javnosti kroz aktiviranje mjesnih zajednica u smislu promocije koncepta zaštite okoliša	kontinuirano	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Pododjel za potporu UG, MZ i NVO
		4.3.	Ja anje ljudskih kapaciteta gospodarstva kroz potporu prijenosa znanja.	Od 2021.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Gospodarska komora
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
5.	Uspostava me usektorske suradnje i koordinacije uz integraciju principa zaštite okoline u druge sektore	5.1.	Uspostavljanje višedisciplinskog i me usektorskog tijela za pra enje realizacije Strategije i projekata koji imaju utjecaj na okoliš	2021.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Svi odjeli
		5.2.	Uspostavljanje aktivne suradnje Vlade Br ko distrikta BiH s predstavnicima gospodarstva, nevladinog sektora i ostalih klju nih aktera u vezi sa zaštitom okoliša	2018.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Pododjel za potporu UG, MZ i NVO
		5.3.	Integracija principa zaštite okoliša u druge sektore (prije svega komunalna infrastruktura) i promocija gospodarskih aktivnosti koje se oslanjaju ili ak i promoviraju o uvan okoliš	Od 2016.	➡ Vlada Br ko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu ➡ Odjel za komunalne poslove

3. STRATEGIJA ZAŠTITE PRIRODE BR KO DISTRIKTA BiH

Uvod

Strategija je dokument koji sadrži akcije, planove, metode i itav niz mjera kojima se ja a svijest o potrebi zaštite prirode. Odnos ovjeka prema prirodi treba razvijati u smjeru racionalnog korištenja prirodnih resursa i planiranja razvoja koji omogu ava uspostavu ravnoteže ekonomskih, socijalnih i ekoloških zahtjeva. Ovakav koncept nazvan je konceptom teritorijalnog razvoja, a promoviran je na 11. Konferenciji CEMAT (Europska konferencija ministara prostornog planiranja), koja je održana 16. 9. 2003. godine u Ljubljani.

Donošenje Strategije zaštite prirode s konkretnim mjerama za unapre enje stanja u oblasti zaštite prirode, predstavlja iznimno važan po etni korak u provo enju strateških ciljeva. U svrhu provo enja koncepta održivog razvoja i zaštite prirode, pri izradi ove Strategije, uzeti su u obzir iskustva susjednih država i država lanica Europske unije, uloga institucija u entitetima i Br ko distriktu BiH kao i civilnog sektora i lokalne samouprave.

POPIS POKRATA I POJMOVA

BSAP – Strategija zaštite bioraznolikosti s akcijskim planom (od engl. Biodiversity Strategy and Action Plan)

CBD (UNCBD) ili KBR – Konvencija Ujedinjenih naroda o bioraznolikosti (biološkoj raznovrsnosti)

CCD (UNCCD) – Konvencija Ujedinjenih naroda o borbi protiv opustinjavanja

CCC (UNFCCC) – Konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama

CDM – Mehanizam istog razvoja Kjoto protokola (od engl. Clean Development Mechanism)

EEA – Europska agencija za okoliš

EIA – procjena utjecaja na okoliš (od engl. Environmental Impact Assessment)

EMAS – plan za ekomenadžment i reviziju u inaka na okoliš (od engl. Ecomanagement and Audit Scheme)

EMERALD – Emerald ekološka mreža sastavljena je od podru ja od posebne važnosti za zaštitu prirode, odnosno od prostornih cjelina i staništa koji su od posebnog nacionalnog i me unarodnog zna aja s aspekta o uvanja bioraznolikosti.

EMIS – informacijski sustav upravljanja okolinom/okolišem (Environmental Management Information Sistem)

GEF – Globalni fond za okoliš

GIS – geografski informacijski sustav

ICT – informacijske i komunikacijske tehnologije

IPPC – integralno spre avanje i kontrola one iš enja (od engl. Integrated Pollution Prevention and Control)

NATURA 2000 – Mreža morskih i kopnenih podru ja od me unarodne važnosti, izdvojenih za o uvanje rijetkih i ugroženih prirodnih staništa i biljnih i životinjskih vrsta, zašti enih direktivama Europske unije. Mreža NATURA 2000 sastoji se od Posebnih podru ja zaštite – SAC (podru ja izdvojenih na temelju Direktive o staništima) i Podru ja posebne zaštite – SPA (podru ja izdvojena na temelju Direktive o pticama).

NEAP – Ekološki akcijski plan zaštite okoliša BiH

NVO – nevladina organizacija/e

PP / PP – Prostorni plan

SEA – strateška procjena utjecaja (od eng. Strategic Environmental Assessment)

Pravci prioritarnog djelovanja s ciljem poboljšanja stanja u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti u ovom strateškom dokumentu su: jačanje institucionalnog okvira za upravljanje prirodnim resursima, poticanje održivog korištenja prirodnih resursa, smanjenje pritiska i održivo financiranje zaštite prirode.

Otežavajuće okolnosti i problemi u oblasti zaštite prirode koji utječu negativno na progres u ovoj oblasti su:

- nedovoljno razvijen sustav organiziranog prikupljanja podataka – nadzora prostorne i vremenske organizacije ukupne biološke i pejzažne raznovrsnosti, kao i njihove heterogenosti u pogledu znanstvene i stručne razine
- nedovoljna kadrovska i tehnička osposobljenost nadležnih institucija za provođenje postojećih zakona i međunarodnih konvencija u oblasti upravljanja bioraznolikošću
- nezadovoljavajuća primjena mjera i identificiranih metodologija za razvoj učinkovitog sustava za zaštitu biološke i pejzažne raznovrsnosti.

Izostanak adekvatnih ekonomskih instrumenata, sveobuhvatnih i sistematičnih istraživanja i strateških smjernica u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti utječe na neizvjesnost postizanja ekonomske obnove na principima održivog razvoja, za koji se BiH opredijelila sudjelovanjem na samitu o održivom razvoju održanom u Johannesburgu 2002. godine. Neusklađena zakonska rješenja bez adekvatnih institucionalnih okvira dugi niz godina usložnjavala su stanje u ovoj oblasti, sve do donošenja Akcijskog plana za zaštitu okoliša (NEAP) 2003. godine. Do tada u BiH nije postojala jasno definirana politika zaštite okoliša koja uključuje upravljanje prirodnim okruženjem i identifikaciju prioriteta gospodarenja prirodnim dobrima.

Vlade oba entiteta nisu dovoljno harmonizirale aktivnosti, tj. entitetske politike upravljanja prirodnim okruženjem. Nedostaju kooperativne politike upravljanja, posebice o prekograničnim pitanjima. NEAP sadrži nacionalne politike okoliša s akcijskim programom po sektorima kao što su upravljanje šumama, bioraznolikost, zaštita, korištenje i upravljanje zemljišnim resursima. U NEAP-u nedostaju jasni implementiraju i prioriteta akcijskih programa i financijski izvori.

Ova Strategija je izraz nastojanja da se pobudi rastuća svijest o potrebi očuvanja i zaštite prirode. Polazna i nedvosmislena potreba zahtijeva da se stanje u oblasti zaštite prirode očuva i unaprijedi kroz uspostavu mreže zaštićenih područja u skladu s programom NATURA 2000. Jačanje se mora institucionalni okvir za realizaciju mjera zaštite prirode kao i drugih mjera u skladu s europskim standardima. Posebice su važni izazovi koje postavljaju dva ključna strateška cilja: prilagođavanje konceptu održivog razvoja i pridruživanje i pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine Europskoj uniji navedeni izazovi postaju sve bliži, više uvjetovani i konkretniji.

3.1. Obveze koje proizlaze iz procesa europskih integracija

EU direktive iz ove oblasti obuhvaćaju: Direktivu o zaštiti ptica, Direktivu o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore i Naturu 2000.

- Direktiva o zaštiti ptica (79/409/EEC) donesena je 1979. godine s ciljem dugoročnog očuvanja svih divljih ptičjih vrsta i njihovih važnih staništa na teritoriju EU. Poseban naglasak je na zaštiti migratornih vrsta, a zahtijeva koordinirano djelovanje svih europskih zemalja. Propis se odnosi na 181 ptičju svojtu (vrstu ili podvrstu) te zahtijeva očuvanje dovoljno prostranih i raznolikih staništa za njihov opstanak. Također se zabranjuje na in masovnog i neselektivnog lova i iskorištavanje, prodaja ili komercijalizacija većine ptičjih vrsta. Direktiva Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o očuvanju divljih ptica nekoliko je puta značajno izmijenjena. Spomenutu Direktivu radi jasnoće i racionalnosti trebalo je kodificirati te je donesena Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija).
- Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore DIREKTIVA VIJEĆA (92/43/EEC) od 21. svibnja 1992. propisuje očuvanje određenih stanišnih tipova u povoljnom stanju, što se postiže uvrštavanjem važnih područja na kojima su zastupljeni ti stanišni tipovi u ekološku mrežu NATURA 2000 te provođenjem ocjene prihvatljivosti za prirodu za sve planove i projekte koji mogu ugroziti ta područja. Direktiva o staništima navodi oko 200 životinjskih i 500 biljnih vrsta koja staništa zahtijevaju zaštitu. Osim toga, zaštićeno je i oko 200 ugroženih stanišnih tipova.
- NATURA 2000 je ekološka mreža Europske unije koja obuhvaća područja važna za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova. Ovaj program koji in temelj zaštite prirode u EU-u proizlazi iz Direktive o zaštiti ptica i Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore. Svaka zemlja doprinosi stvaranju ekološke mreže NATURA 2000 određenim posebnim područjima zaštite (Special Areas of Conservation – SAC), u skladu s člankom 4. Direktive o staništima. Područja moraju biti odabrana na in da osiguravaju opstanak određenih vrsta i stanišnih tipova navedenih u dodatcima direktiva. U skladu s Direktivom o pticama, za ptičje vrste odabiru se tzv. područja posebne zaštite (Special Protection Areas – SPA). U područjima NATURA 2000, potrebno je definirati i provoditi mjere upravljanja koje će osigurati tzv. dobro stanje vrsta i stanišnih tipova radi kojih je zaštićeno.

Da bi se institucionalno uređenje i zakonodavstvo koje se primjenjuje na prostorima Brčko distrikta BiH uskladilo s propisima koji reguliraju materiju u vezi s zaštitom okoliša, zaštitom prirode, šumarstvom i zaštićenim područjima, neophodno je da se:

1. provede odluka o postupku i na inu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom Europske unije i naputaka kojima je uređen na in popunjavanja usporednog prikaza i izjave o usklađenosti nacrt/prijedloga normativnog akta s propisima EU. U tom smislu Skupština Brčko distrikta BiH donijela je Odluku o usvajanju jedinstvenih pravila i procedura za izradu zakona i propisa Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj: 01-02-512/12, od 18. siječnja 2012. godine
2. pristupi izradi meuresornog plana usuglašavanja propisa koji reguliraju oblast gospodarenja šumama i upravljanja zaštićenim područjima i plana za usuglašavanje propisa s europskim direktivama s posebnim akcijskim mjerama kojima se pospješuje transparentnost i suradnja između institucija o pitanjima proglašenja i provođenja mjera zaštite područja
3. definiraju neophodne stručno-kadrovske, financijske i vremenske komponente po obujmu i strukturi za realizaciju plana usuglašavanja propisa
4. definira prijedlog za realizaciju plana usuglašavanja propisa iz t. 2. i 3.

U Bosni i Hercegovini je u tijeku proces izrade strategije pejzažne i biološke raznolikosti (uz potporu UNEP/GEF). Ova strategija dat će temeljne smjernice za

potrebno unaprijediti zakon o zaštiti prirode u skladu s EU direktivama za zaštitu prirode.

Europska legislativa o pitanju zaštite prirode i pejzaža je, posebice zbog neophodnosti uspostave mreže Natura 2000, jedna od najtežih dijelova europskog ekološkog zakonodavstva. Sve nove zemlje članice u nadolazećim godinama moraju prenijeti u svoje zakonodavstvo i primijeniti legislativu zaštite prirode EU, što će zahtijevati aktivno uključivanje svih aktera, uključujući i nevladine udruge. Svaka nova članica Europske unije donosi svoje specifičnosti pa se popisi NATURA 2000 vrsta i stanišnih tipova stalno povećavaju. Tako će i BiH, pa time i Brčko distrikt BiH, tijekom budućih pretpripravnih pregovora imati priliku uvrstiti nove vrste i stanišne tipove.

Natura 2000 je europska mreža „zaštićenih“ područja s jednim modernim konceptom zaštite prirode. Naglasak je bačen na staništa i važne vrste. S područjem se upravlja tako da se vrste i staništa održe. To znači da, ako nam je važno da ostane neko jezero koje zarasta, imamo pravo strojnim parkom ili na drugi način produbiti to jezero kako bi spriječio zarastanje i omogućio opstanak nekoj ptici ili biljci ili staništu. To znači da Natura 2000 nije zaštićeno područje u uobičajenom smislu, da se ne smije dirati ništa, ali su uvjeti pod kojima se radi jasno definirani. Tako će se moguće obavljati i druge djelatnosti od kojih stanovnici mogu zarađivati (npr. seoskom stanovništvu se nabavlja stoka kako bi se ispašom održala neka livada; ili se plaćena košenje da neka livada ne zaraste i slično). Iz takvih područja lakše se plasira hrana jer se smatra zdravom.

3.1.1. Kako neko područje postaje Natura 2000 područje?

Bosna i Hercegovina, a samim tim i Brčko distrikt BiH, ne može službeno uspostaviti Natura 2000 mrežu ni na jednom području dok ne bude primljena u EU. Sve do tada mi govorimo o potencijalnim Natura 2000 područjima.

U BiH se od 15. 10. 2012. do 14. 1. 2015. godine provodio projekat na čelu institucija BiH „Podrška provedbi Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini“ u projektu koji za cjelokupni cilj ima doprinos okolišno održivom ekonomskom razvoju kroz približavanje nacionalnih standarda standardima EU-a kroz jačanje administrativnih struktura i poboljšanje aproksimacije sa zahtjevima acquis-a u oblasti okoline.

Specifični cilj Projekta je potpora institucijama BiH u procesu aproksimacije propisa s Direktivom o pticama i Direktivom o staništima, konkretno u transpoziciji i implementaciji odredbi direktiva kroz entitetske zakone o zaštiti prirode, što je i prvi cilj ove Strategije. Projekt pokreće inicijalne korake u razvoju Natura 2000 mreže širom BiH te je tako predložena „draft“ lista od 117 potencijalnih (za Brčko distrikt BiH 5) područja Nature 2000 s tipovima staništa i vrsta iz obje direktive što će biti propratno izradom interpretacijskog priručnika za Natura 2000 stanišne tipove u BiH. Lista od 117 potencijalnih područja Nature 2000 upućuje se Vijeću ministara BiH na usvajanje.

Svaka zemlja prije ulaska u EU mora imati definiranu mrežu koja danom ulaska automatski prerasta u Natura 2000 mrežu. Kada ta mreža postane Natura 2000, prema njenom financiranju i dobivanju sredstava za održavanje staništa i vrsta u tzv. „povoljnom stanju“, država nema obveza. Sredstva se jednostavno dobivaju, a zaštita prirode može funkcionirati na održiv način. Međutim, država i upravlja područjem odgovaraju za sve negativne promjene. Ako se utvrdi da je neka vrsta išezla ili neko stanište nestalo, plaćaju se jako veliki penali.

3.2. Ideje vodilje konvencije o bioraznolikosti kao na elu Strategije

Bosna i Hercegovina je potpisnik Konvencije o bioraznolikosti od 2002. godine. Konvencija o biološkoj raznolikosti je predložena zemljama UN-a 1992. godine, na Samitu o zemlji u Rio de Janeiru. Ona predstavlja jedan od najznačajnijih dokumenata kojim se regulira zaštita i dugoročno uravnoteženo upravljanje živim svijetom na planetarnoj razini. Sve zemlje potpisnice uključujući i Bosnu i Hercegovinu obvezne su implementirati generalne odrednice ove Konvencije kroz odgovarajuća tijela državne uprave i tako doprinijeti boljoj zaštiti živog svijeta na odgovarajućem prostoru. Uz to, Konvencija insistira na takvom obliku zaštite koji podrazumijeva u isto vrijeme uravnoteženo korištenje prirode i u njoj sadržanih prirodnih resursa i zaštitu posebno vrijednih dijelova prirode uključujući i prirodnu baštinu. Jedan od instrumenata za doprinos ciljevima Konvencije na lokalnoj razini jeste i donošenje te implementacija Strategije o zaštiti prirode u kontekstu Strategije zaštite okoliša.

Priroda predstavlja temeljni segment okoliša. Ona je abiotička (neživa) i biotička (živa) komponenta. One su u iznimno visokoj interaktivnosti i međusobnoj povezanosti, tako da čine vrhunsko jedinstvo između živih i neživih tvari na planeti Zemlji. Upravo se u prirodnim sustavima odvijaju i najvažniji procesi za opstanak života na Zemlji – kruženje tvari i protok energije. Uspješnost kruženja tvari u okviru različitih potkomponenti žive i nežive prirode i u inkovitost protoka energije i njene iskoristivosti jesu temeljna održavanja ekološke ravnoteže, predujeta funkcioniranja ekosustava kako na lokalnoj i regionalnoj tako i globalnoj razini.

Živi ili biotički dio prirode čini biološka raznolikost ili biodiverzitet (ukupnost živog svijeta na određenom prostoru u dano vrijeme). U skladu s Konvencijom o biološkoj raznolikosti (CBR), bioraznolikost na planeti Zemlji obuhvaća sljedeće kategorije:

- genetska raznolikost (raznolikost gena u okviru dane organske vrste ili živog svijeta određenog prostora)
- specijska raznolikost (različitost živog svijeta na razini organskih vrsta ili specija)
- ekološka raznolikost (različitost životnih zajednica ili biocenoza, ekosustava i pejzaža)
- raznolikost ljudskih kultura (kao najbolji indikator postojanja originalnih obrazaca antropogeneze i etnogeneze na danom prostoru u okviru populacije razumnog ovjeka *Homo sapiens recens*).

U suvremenoj korespondenciji u domeni upravljanja okolišem priroda je predstavljena s dvije temeljne komponente: biološkom i geomorfološkom raznolikošću.

Priroda i njene komponente, biološka i geomorfološka raznolikost, danas su najugroženiji dijelovi okoliša na globalnoj razini. Upravo najrelevantnije institucije Ujedinjenih naroda (UN) na koncu 20. stoljeća od dvadeset najozbiljnijih okolišnih problema na prvo mjesto su stavile gubitak bioraznolikosti. Nažalost, prema procjenama stručnjaka svakog dana ovu planetu napušta i po nekoliko vrsta, a nekoliko desetina ih postaje ugroženima. Neke su nestale i prije nego što su znanstveno upoznate i verificirane. Gubitak bioraznolikosti je i u najneposrednijoj vezi s rastom siromaštva na planetarnoj razini. To su pokazali i rezultati Milenijske procjene ekosustava (Millenium Ecosystem Assessment, 2003.), inače najveće i najpoptežnije procjene ekosustava ikada urađene. Prognoze znanstvenika ukazuju na izražen trend gubitka bioraznolikosti u stoljeću u koje je nedavno pošlo i rast siromaštva, naročito u zemljama trećeg svijeta.

I u BiH su izraženi trendovi gubitka bioraznolikosti i geološke raznolikosti na svim razinama, a naročito u razdoblju tranzicije i prijelaza sa srednjeekonomskog na tržišni koncept razvoja i posljednjeg rata, koji je uvjetovao veoma intenzivne i masovne egzodusne migracije, ime su stradale i dragocjenosti sadržane u raznolikosti genetskih resursa. Uz to BiH, kao i Br ko distrikt BiH, još nema u inkovite institucije za zbrinjavanje i trajno uvanje genetskih resursa, kako onih u obliku pripitomljenih biljaka i životinja tako i njihovih najbližih srodnika iz svijeta divljine. Ovim problemima treba dodati i prekomjernu i neselektivnu sje u gospodarski vrijednih šuma, konverzije brojnih vodotokova u hidroenergetska postrojenja, prekomjeran lov i ribolov, podizanje akvakultura na ekološki neprihvatljiv na in, prekograni na one iš enja atmosfere, svakodnevni pridolazak invazivnih vrsta biljaka i životinja i niz problema u vezi s prometom genetski modificiranim organizmima i genetski modificiranom hranom.

Imaju i u vidu istaknute konstatacije kao i utemeljene pretpostavke o još o uvanim dijelovima prirode Br ko distrikta BiH, biološka i geomorfološka raznolikost i u njoj sadržani resursi imaju velike vrijednosti za generiranje ekološki profitabilnih i održivih projekata za smanjenje rastu eg siromaštva, obnovu i unapre enje gospodarstva, razvoj novih biotehnologija na bazi autohtonog genofonda i trasiranje integracijskih putova prema EU. S ciljem udovoljavanja temeljnoj misiji CBD-a i optimizaciji ekoloških, a konsekvantno tome i gospodarskih i društvenih prilika u Br ko distriktu BiH, proizlazi i generalni cilj Strategije prirode:

- održiva zaštita prirode, promocija uravnotežene upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavu integriranog sustava upravljanja biološkom i geološkom raznolikoš u.

3.3. Analiza zakonodavstva

3.3.1. Pregled postoje eg zakonskog okvira za prirodu

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04) poslije ega su uslijedile izmjene i dopune tako da je trenutna no važe i zakon:

- Zakon o zaštiti prirode (SGBD 24/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

3.3.2. Dopuna zakonskog okvira za oblast zaštite prirode

Pored Zakona koji je na snazi i koji je neophodno prilagoditi zakonodavstvu EU-a potrebno je izraditi podzakonske akte nakon što se izvrši detaljni pregled svih pozitivnih zakonskih akata kojima se ure uju pitanja u vezi sa zaštitom prirodnih dobara i prirode, i direktiva Europske unije i obveza koje proistje u iz me unarodnih konvencija iz ove oblasti kao što su:

Konvencija o me unarodnom prometu ugroženim vrstama flore i faune (CITES)

Na temelju Odluke o ratifikaciji CITES konvencije („Službeni list BiH“, broj 11/08 od 5. 12. 2008. godine) Bosna i Hercegovina je postala punopravna lanica Konvencije, svi dokumenti i uvjerenja koja se ti u me unarodnog prometa ugroženih vrsta flore i faune moraju biti izdana od strane službeno imenovanih znanstvenih i upravnih tijela. U skladu sa Zakonom o postupku zaklju enja i izvršenja me unarodnih ugovora („Službeni list BiH“, broj 29/00) obvezu implementacije me unarodnih ugovora uklju uju i i imenovanja nadležnih tijela ima Vije e ministara BiH. Službeno je

pokrenuta inicijativa za imenovanje tijela za implementaciju konvencije i u vezi s tim dostavljen je Nacrt odluke o uvjetima i na inu provo enja Konvencije o me unarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) u Bosni i Hercegovini, a Br ko distrikt BiH pruža potporu za donošenje odgovaraju e odluke Vije a ministara BiH uz suglasnost oba entiteta.

Ramsarska konvencija o zaštiti mo varnih staništa

U skladu s odredbama ove Konvencije do sada su proglašena dva Ramsarska mjesta u BiH: Hutovo Blato kod Mostara s površinom od 7.411 ha i Barda a u Republici Srpskoj, proglašena 2007. godine, s ukupnom površinom od oko 3.500 ha. BiH ima status zemlje ugovornice u Ramsarskoj konvenciji, a temeljne obveze zemalja ugovornica prema Ramsarskoj konvenciji su:

- prikupljanje i slanje informacija Tajništvu Konvencije o statusu o uvanja mo varnih podru ja odnosno napretku u proglašenju novih i o uvanju postoje ih mo varnih podru ja od me unarodnog zna aja,
- izrada nacionalnog izvješ a prema Ramsarskoj konvenciji i
- promocija tzv. mudrog korištenja mo varnih podru ja, odnosno održivo korištenje mo varnih podru ja i promoviranje njihove višefunkcionalnosti (lanci 2. i 4. Konvencije).

Zaštita prirode važan je dio ukupne zaštite okoliša. S obzirom na to da prirodne vrijednosti imaju višefunkcionalni karakter i da po svome zna aju i ulozi prevladavaju administrativne granice entiteta i država, oblast koja se bavi korištenjem i zaštitom prirode ure uje se ve im brojem pravnih akata. Nadležnost za zaštitu prirode kao dijela okoliša ure ena je ustavnim pravima i temeljnim zakonima u vezi sa zaštitom prirode, šumarstvom, koji se s ciljem približavanja me unarodnim standardima neprekidno mijenjaju i razvijaju. Oblast zaštite prirode u nadležnosti je entiteta i Br ko distrikta BiH.

Tabli ni prikaz podzakonskih akata za oblast zaštite prirode

Red. br.	Na što se propis odnosi	Ianak Zakona
1.	Na in i uvjeti zaštite pejzaža izvan zašti enih podru ja	Ianak 20.
2.	Na in izrade, vrste planova i projekata za zaštitu pejzaža	Ianak 20.
3.	Crvena knjiga, njen sadržaj i rok važnosti	Ianak 22.
4.	Proglašenje zašti enog podru ja	Ianak 33.
5.	Proglašenje spomenika prirode i zašti enih pejzaža	Ianak 33.
6.	Sadržaj i na in vo enja registra zašti enih podru ja	Ianak 34.
7.	Priprema, sadržaj, utvr ivanje neophodnih mjera i nadležno tijelo za provo enje ili kontrolu posebnih mjera upravljanja zašti enim zonama	Ianak 35.
8.	Vrste divljih životinja koje se mogu loviti, pecati i lovno vrijeme, broj i na in lova	Ianak 40.
9.	Stjecanje vlasništva nad zemljištem i nekretninama u zašti enim podru jima iji je vlasnik Br ko distrikt BiH	Ianak 45.

Izrada Strategije zaštite prirode kao sastavnog dijela ove Strategije u skladu je s Iankom 15. Zakona o zaštiti prirode Br ko distrikta BiH kao planski dokument.

Ciljevi Strategije proizlaze iz nastojanja da se u što ve oj mjeri realiziraju zahtjevi definirani zakonskom regulativom iz oblasti zaštite okoliša i programskim dokumentima, u kojima su djelomi no definirani ciljevi i mjere zaštite prirode, kao što su Akcijski plan za zaštitu okoliša BiH (NEAP) i Prostorni plan Br ko distrikta BiH 2007. – 2017. godine.

Na razini BiH u skladu sa zakonima o zaštiti okoliša u oba entiteta, formirano je Međuentitetsko tijelo za zaštitu okoliša. U skladu s odlukom o utemeljenju Međuentitetsko tijelo vrši koordinaciju po svim pitanjima zaštite okoliša za koja je potreban usuglašen pristup entiteta i Br ko distrikta BiH u skladu s ovlastima propisanim setom zakona u oblasti zaštite okoliša (Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti zraka, Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o fondu za zaštitu okoliša).

To su pitanja u vezi s: harmonizacijom zakona i drugih propisa iz oblasti okoliša s europskim zakonodavstvom, usvajanjem standarda i akcijskih programa, pripremom za ratifikaciju međunarodnih ugovora koji se tiču okoliša i njihovom implementacijom, koordinacijom sudjelovanja BiH u međunarodnim procesima i suradnjom s međunarodnim organizacijama, monitoringom okoliša i informacijskim sustavima i razmjenom informacija kao i prekograničnim i međuentitetskim pitanjima u vezi s okolišem.

Važne strateške odrednice kao i ciljevi zaštite bioraznolikosti definirani su u desetogodišnjem Šestom akcijskom programu (2001. – 2010.) koji je donesen na temelju Europske strategije za održivi razvoj koja je usvojena 2001. godine (Geteborška strategija), a sadržane kroz četiri prioritetne oblasti (klimatske promjene, priroda i bioraznolikost, okoliš i zdravlje i održivo upravljanje prirodnim izvorima). Amsterdamski ugovor suštinski je dokument Europske unije koji je održivi razvoj postavio kao fundamentalni cilj. Tijekom 2006. godine u Europskoj uniji prihvaćena je nova Strategija održivog razvoja za proširenu Europu, koja je rezultat revizije Geteborške strategije.

Pored ovih strateških dokumenata u izradi Strategije uzeti su u obzir i drugi planski dokumenti Europske komisije, izaslanstva u BiH, kao što su: Višegodišnji indikativni planski dokument (The Multi-annual Indicative Planning Document MIPD) za razdoblje 2009. – 2011., koji predstavlja planski dokument za realizaciju pomoći Europske komisije putem tzv. pretpristupnih instrumenata pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance–IPA). Instrument pretpristupne pomoći – IPA predstavlja instrument financijske prirode za sve pretpristupne aktivnosti financirane od strane Europske komisije od 1. siječnja 2007. godine. Instrument IPA zamjenjuje sve prethodne pretpristupne instrumente: PHARE, ISPA, SAPARD i CARDS, ujedinjuju ih u jedinstven pravni okvir za pretpristupnu pomoć. Važna strateška odrednica sadržana je i u Odluci Vijeća Europske unije 2008/211/EK o principima, prioritetima i uvjetima sadržanima u Europskom partnerstvu s Bosnom i Hercegovinom, od 18. veljače 2008. godine.

Strateški cilj BiH kao zemlje potencijalnog kandidata za članstvo u Europskoj uniji predstavlja aktivno sudjelovanje u međunarodnim aktivnostima na zaštiti okoliša, zaštiti globalne klime i zaštiti bioraznolikosti za sadašnje i buduće generacije, a kao što je ranije rečeno – jedan od važnih ciljeva je i povezivanje zaštite prirodnih područja Bosne i Hercegovine u europske i svjetske mreže zaštite prirodnih područja (Natura 2000, EMERALD) kao i osposobljavanje za razmjenu podataka s Europskom agencijom za okoliš (EEA).

U oblasti bioraznolikosti, odnosno zaštite prirode ključni indikatori praćenja stanja u svrhu izvještavanja prema EEA su: proglašena područja, raznolikost vrsta i ugrožene odnosno zaštićene vrste.

Strategija ima za cilj predvidjeti (projektirati) potrebne resurse i sredstva za razvoj informacijskog sustava zaštite prirode i registra zaštite prirodnih područja u Bosni i Hercegovini koji će se razvijati u budućnosti. To bi stvorilo povoljnu klimu i pretpostavke za realizaciju novih projekata povećanja kapaciteta u oblasti zaštite prirode putem osiguranja sredstava iz tzv. pretpristupnih i drugih fondova i bržu integraciju BiH u Europsku uniju.

U skladu s „Vode im principima za održivi prostorni razvoj Europskog kontinenta“ (Vode a na elu za održivi prostorni razvoj Europskog kontinenta usvojena su na konferenciji CEMAT-a u Hannoveru, Njema ka, 7. i 8. rujna 2000. godine.) priroda i prirodne vrijednosti promatrane su kao dio ukupnog prostora (okoliša) po principu jedinstvene europske politike ure enja prostora. Na me unarodnim konferencijama usvojen je veliki broj dokumenata kao što su Europska povelja regionalnog/prostornog planiranja (CEMAT 1983. Teremolinska povelja) i Europska strategija regionalnog/prostornog planiranja (CEMAT 1988.). S ciljem provo enja procesa europskih integracija Bosna i Hercegovina ima obvezu uklju ivanja u rad razli itih europskih tijela i organizacija. (S ciljem smanjenja jaza u skladu sa zaklju cima u Esenu u procesu pripreme za pridruživanje zemalja Centralne i Isto ne Europe i integraciji u unutrašnje tržište Unije, tiskana je Bijela knjiga – White paper, koju je izdalo Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Sarajevo, 2000., a potpomogao Program za razvoj Ujedinjenih naroda (UNDP) s naglaskom na dva glavna instrumenta – europske sporazume i izgra ene odnose izme u pridruženih zemalja i institucija EU-a te predvi a posebne napore za pristupanje Europskoj uniji uklju uju i odredbe koje se ti u uskla ivanja legislative.)

Prihva anje politike smjernica tj. vode ih principa zasnovano je na dobrovoljnoj suradnji uz ponudu državama lanicama – uklju uju i njihove regije i op ine – fleksibilnog i trajnog okvira za kooperativne aktivnosti. „Vode i principi“ („Vode i principi“ zasnovani su na Europskoj povelji za regionalno/prostorno planiranje, koju je usvojilo Vije e Europe na Europskoj konferenciji za regionalno planiranje (CEMAT) 20. 5. 1983, Toremolis, Španjolska.), naglašavaju teritorijalnu dimenziju ljudskih prava i demokracije, a prezentirani su kao doprinos implementaciji programa UN-a „Agenda 21“ na Samitu o održivom razvoju u Johannesburgu 2002. godine, gdje je poseban naglasak stavljen na integralni pristup planiranju i upravljanju prostorom.

Bitna strateška odrednica i ujedno jedan od najvažnijih fundamentalnih strateških ciljeva koji je veoma zna ajan i nalazi se u okviru Strategije jeste institucionalno ja anje, suradnja i razmjena informacija izme u razli itih sektora: prostornog planiranja, zaštite okoliša, šumarstva, poljoprivrede i drugih, koji kroz svoje zakonske mjere utje u na prostorne strukture i op enito na stanje u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti.

Veoma je važno shvatiti da je jedino vješto da se prostor kojim raspolaže neka ljudska zajednica koristi u skladu s njegovim prirodnim karakteristikama, odnosno kapacitetima prirode. Samo na taj na in izbje i e se sukobljavanje s prirodom odnosno prirodnim faktorima koji još uvijek dominiraju (i koji e veoma dugo dominirati) životom ljudi kako na planeti tako i na nižim teritorijalnim razinama, a naro ito na malim etni kim teritorijima.

3.4. Povezanost Strategije s do sada realiziranim i planiranim projektima i programskim dokumentima u oblasti zaštite prirode i zaštite okoliša

Prioritet razvoja zaštiti enih podru ja prepoznat je i u do sada izra enim programskim dokumentima u oblasti zaštite okoliša, od kojih su najvažniji: Me uentitetski akcijski plan zaštite okoliša (NEAP), iju je izradu financirala Svjetska banka, zatim Izvješ e o aktivnostima u oblasti okoliša u BiH (Environmental Performance Review), koji je izradila Ekonomsko povjerenstvo Ujedinjenih naroda za Europu 2004. Pored ovih dokumenata, zaštita prirode u kontekstu zaštite okoliša op enito je razmatrana i u drugim dokumentima: Srednjoro noj razvojnoj strategiji BiH do 2007. godine i Funkcionalnom pregledu zaštite okoliša (u okviru programa reforme javne uprave u BiH: EC PAR). Prakti ni pomoci su, nažalost, slabi; nedostaje sinkronizacija aktivnosti na zajedni kom djelovanju i na korištenju sinergijskih u inaka. U analizi stanja korišteni su rezultati odre enih studija kao što su: Opravdanost razvoja ekoturizma u BiH (realizirana posredovanjem Svjetske banke), Projekt razvoja i zaštite šuma (koji je financiran od Svjetske banke i talijanskog Trust fonda), Strategija financijske održivosti za upravljanje zaštiti enim podru jima i Strategija financijske održivosti za

upravljanje šumama. Ovi dokumenti imaju za cilj unapređenje institucionalno-pravnih reformi u sektoru šumarstva BiH, pri čemu je pokrenuto pitanje značajna, aranzirana i razina vladinih i drugih izvora financiranja funkcija javnog dobra šumskih i zaštite njih područja. Realizacijom projekta „Šumska i planinska zaštita područja“ financiranog od strane GEF-a bit će omogućena izrada planova upravljanja po međunarodnim standardima, izvršiti će se stručno osposobljavanje zaposlenika za provođenje mjera i ciljeva planova upravljanja, a postojeće stanje će se unaprijediti kroz pomoć u tehničkom opremanju i izgradnji pješačkih staza, infocentara i drugih manjih objekata u nacionalnim parkovima koji su u funkciji realizacije projekta.

U Drugom nacionalnom izvješću u Bosni i Hercegovini, izrađenom u skladu s Okvirnom konvencijom Ujedinjenih naroda, lipnja 2013. godine, jasno je precizirano da su već sada pojedine biljne i životinjske vrste veoma ugrožene uslijed povećanja temperature i smanjenja oborina. Iako su promjene granice areala i fragmentacija staništa već primjetni, najosjetljivija područja i najugroženije vrste flore i faune nisu definirane. Nadzor bioraznolikosti i znanstvenih istraživanja zbog nedostatka financijskih sredstava na veoma je niskoj razini, a u institucionalnom pogledu neophodno je jačanje aktivnosti i kapaciteta koji bi omogućili proširenje zaštite njih područja.

U BiH 2014. godine je započeo projekt „Razvoj kapaciteta za integraciju globalnih obveza iz oblasti okoline/okoliša u politiku i odlučivanje u razvoju u Bosni i Hercegovini“. Projekt se financirao od strane Globalnog fonda za okolinu/okoliš (GEF), a implementirao Program UN-a za okolinu u sljedeće 3 godine.

Temeljni cilj projekta jeste uspostavljanje sustava izvještavanja i protoka podataka (Environmental Management Information System – EMIS) u skladu sa zahtjevima glavnih konvencija o okolini/okolišu uključujući i alate za analizu podataka za institucije u zemlji koje se bave implementacijom Konvencije Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti (CBD), Konvencije Ujedinjenih naroda o borbi protiv opustinjavanja/degradacije zemljišta (UNCCD) i Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC).

U svrhu uspješne provedbe ove zadatke, a u skladu s potrebama entitetskih hidrometeoroloških zavoda projekt predviđa i poboljšanje mreža za monitoring kvalitete zraka (kao dio EMIS-a) kroz uspostavu dvije nove stanice za monitoring kvalitete zraka i ponovno puštanje u rad dvije postojeće stanice. Jedna sesija bit će posvećena i prezentaciji online alata za izvještavanje o okolini/okolišu kroz institucionalizaciju identificiranih alata i prakse za upravljanje informacijama i znanjem o okolini/okolišu putem informacijskog sustava upravljanja okolinom/okolišem (Environmental Management Information System – EMIS) koji je razvio UNEP za donositelje odluka širom svijeta i koji će se uiniti operativnim za institucije koje se bave implementacijom Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti (CBD), Konvencije UN-a o borbi protiv opustinjavanja (UNCCD) i okvirne Konvencije UN-a o klimatskim promjenama.

Na inicijalnom sastanku projekta bavilo se operativnim točkama: Konvencija UN-a o klimatskim promjenama za Bosnu i Hercegovinu, Konvencija UN-a o biološkoj raznolikosti za Bosnu i Hercegovinu i Konvencija UN-a za borbu protiv opustinjavanja/degradacije zemljišta za Bosnu i Hercegovinu. Tematika inicijalnog sastanka odnosila se na planirane aktivnosti, i to:

- Kako najbolje realizirati unakrsni razvoj kapaciteta za tri Rio konvencije u BiH?
- Koje institucije mogu biti „domaćin“ EMIS-a (Environmental Monitoring Information System)?

- Kako najbolje dizajnirati EMIS da se potakne rješavanje trenutnih problema u prikupljanju i dijeljenju informacija o okolišu?
- Institucionalizacija funkcije nacionalnih žarišnih točaka i obveza prema međunarodnim konvencijama iz oblasti okoline/okoliša koja je BiH članica.

U sklopu konzultativnog procesa za revidiranje Nacionalne strategije i akcijskog plana za biološku i pejzažnu raznolikost (NBSAP) BiH i izradom Petog nacionalnog izvješća prema Konvenciji o biološkoj raznolikosti (CBD) u BiH, u organizaciji koordinacijskog tijela za implementaciju projekta CENER 21, UNEP-a i kao nositelja aktivnosti Federalnog ministarstva okoliša i turizma, u izradi je prijedlog akcijskog plana s obradjenim strateškim ciljevima:

- A – utjecati na skrivene uzroke gubitka biološke raznolikosti kroz pozicioniranje biološke raznolikosti u tijelima vlasti i društvu
- B – smanjiti izravne pritiske na biološku raznolikost i promovirati održivu upotrebu
- C – poboljšati status biološke raznolikosti kroz očuvanje ekosustava, vrsta i genetičke raznolikosti
- D – jačati opće koristi od biološke raznolikosti i ekosustavnih servisa
- E – implementaciju Konvencije očuvati kroz participativno planiranje, upravljanje znanjima i izgradnju kapaciteta.

Implementacija Strateškog plana za biološku raznolikost 2011. – 2020. vršit će se identificiranim globalnim strateškim ciljevima (A, B, C, D, E), a svaki od ovih strateških ciljeva provodit će se preko određenog broja tzv. „Aichi“ ciljeva koje stranke/zemlje Konvencije žele i trebaju osmisliti do 2020. godine. Prijedlog akcijskog plana uvršten u konačne dokumente i bit će proslijeđen vladama entiteta i Vladi Brčko distrikta BiH na razmatranje.

3.5. Pregled bioraznolikosti, geološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Brčko distriktu BiH“ (Redžić S. et al., 2002., Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva).

Brčko distrikt BiH nalazi se u panonskom dijelu Bosne i Hercegovine na površini od 493 km². U fizičko-geografskom pogledu Brčko distrikt BiH pripada peripanonskoj – posavskoj ekoregiji koju karakterizira specifična topografska organizacija. U geološkom pogledu Brčko distrikt BiH se odlikuje vrlo raznovrsnim tipovima geološke podloge i izraženim diverzitetom zemljišta.

Sjeverni dio uz rijeku Savu karakterizira aluvij različite strukture, dok idući prema jugu u zoni dinamičnijeg reljefa prisutne su različite silikatne stijene. Posebna obilježja daju i različite karbonatne formacije koje se ističu u izraženom geomorfološkom plastičnosti. Tijekom neogena prostor sjeverne Bosne i Brčko distrikta BiH imao je različite paleogeografske karakteristike. Početkom miocena, došlo je do taloženja isključivo slatkovodnih jezerskih sedimenata koji su kasnije zamijenjeni naslagama laguna. Važno je napomenuti i postojanje morskog režima sedimentacije, uzrokovanog transgresijom i regresijom Paratetisa, tako da je na području Brčko distrikta BiH tijekom procesa geogeneze došlo do razvoja nekoliko različitih genetskih tipova naslaga. Takve su: jezerske, lagunske, morskog, brakične i jezersko-riječne, s postojanjem postupnih prijelaza.

U ekoklimatskom pogledu prostor je dosta heterogen. Dominira kontinentalni tip klime s prosječnom godišnjom temperaturom zraka od preko 10 °C (prosječna temperatura

zraka za siječanj iznosi – 3 °C, a prosječna temperatura najtoplijeg mjeseca, srpnja, je preko 20 °C). Godišnja količina oborina varira između 700 i 900 mm.

Panonski i peripanonski oblici reljefa, bogata hidrografska mreža površinskih i podzemnih voda uvjetovali su i značajan diverzitet automorfnih i hidromorfnih zemljišta. Od automorfnih zemljišta u ravni arskom dijelu dominiraju ilimerizovana zemljišta, fluvisoli, pseudogleji, a u idu i prema brdovitom dijelu uz obronke Majevice i kisela smeđa i humusno-silikatna. Hidromorfna zemljišta još predstavljaju značajna staništa u bogatom svijetu divljine.

To su različiti fluvisoli, močvarna glejna od kojih su i neka blaga zatresena.

Specifičan biogeografski položaj Brčko distrikta BiH uvjetovao je i razvoj veoma bogatog i raznovrsnog živog svijeta i geomorfoloških cjelina.

Biološka raznolikost Brčko distrikta BiH u skladu sa Konvencijom o biološkoj raznolikosti diferencira se na:

- a) genetičku (raznolikost gena unutar vrsta biljaka, životinja i gljiva)
- b) specijsku (raznolikost flore, faune i fungije)
- c) ekološku (raznolikost životnih zajednica, ekosustava i pejzaža).

Specijski diverzitet predstavljen je s oko 1.500 vrsta biljaka, oko 150 vrsta algi i cijanobakterija i oko 200 vrsta makromiceta. U okviru diverziteta faune naročito se svojim bogatstvom ističe diverzitet riba, insekata i posebno ptica. Posebnu važnost ima i više od 10 taksona vodozemaca (takson – odabrana skupina), veliko bogatstvo gmizavaca, kako na močvarnim tako i na sušnim staništima.

Na prijelazu između panonske nizine i brežuljkastog reljefa u prošlosti je došlo do formiranja pravih refugija tercijerne flore, faune i vegetacije, a naročito u južnom dijelu Brčko distrikta BiH.

Osim tipičnih florističko-faunističkih elemenata, karakterističnih za kontinentalnu klimu, ovdje su prisutni i mediteranski florno-vegetacijski elementi. Uz to, povoljnost stanišnih prilika (geološke podloge, tipova zemljišta, vodnog režima, reljefa) uvjetovali su razvoj veoma bujnih šuma kao klimatogene, odnosno prirodne vegetacije.

Danas se na ovom prostoru mogu razlikovati sljedeći pejzaži:

- panonski
- pripanonski
- ravni arsko-brežuljkasti i
- brežuljkasto-brdoviti.

U okviru ovih pejzaža izdvajaju se sljedeći biomi (ekološke cjeline koje se sastoje od različitih ekosustava međusobno slične strukture i podrijetla). To su:

1. biom higrofilnih šuma vrba i topola, u okviru bioma lišćarsko-listopadnih šuma. U okviru ovog bioma danas se izdvajaju sljedeći ekosustavi:
 - ekosustavi šuma crne johe
 - ekosustavi šuma bijele vrbe
 - ekosustavi šuma bijele i crne topole
 - ekosustavi poljskog jasena i drijemovca
2. biom šuma hrasta lužnjaka i poljskog jasena, u okviru kojeg se mogu izdvojiti sljedeći ekosustavi:
 - ekosustavi žutilovke i lužnjaka

- ekosustavi hrasta lužnjaka i koštrike i njihovi degradacijski stadiji (ekosustavi jasike trepetljike, ekosustavi breze i razli ite šibljadi rakite i bijele krte vrbe)
3. biom hrastovo-grabovih šuma na staništima s nižom razinom podzemne vode i brežuljkastom terenu. Ovaj pejzaž diferencira se na nekoliko ekosustava:
 - ekosustav šume hrasta lužnjaka i obi nog graba
 - ekosustav šume hrasta kitnjaka i obi nog graba
 - ekosustav acidofilnih hrastovo-grabovih šuma s koštrikom
 4. biom bukovih i bukovo-jelovih šuma, koji je prisutan u južnom dijelu Br ko distrikta BiH, na sjevernim ekspozicijama, vrlo esto na padinama Majevice. Pejzaž se diferencira na sljede e ekosustave:
 - ekosustav termofilnih bukovih šuma s jesenjom šašikom
 - ekosustav umjereno termofilnih bukovih šuma s javorom gluha em
 - ekosustav bukve i crnog graba
 - ekosustav bukve i koštrike
 - ekosustav bukve i veprine
 - ekosustav brdskih bukovih šuma
 - ekosustav bukovih šuma
 - ekosustav bukovo-jelovih šuma
 5. biom tamnih etinarskih šuma, na ovom prostoru razvijen samo u uskom pojasu iznad šuma bukve, diferencira se na sljede e ekosustave:
 - ekosustav jele i rebra e
 - ekosustav smr e
 - ekosustav jele
 6. biom šuma sladuna i cera, koji uglavnom nastanjuje prostor mezijske provincije Br ko distrikta BiH, diferencira se na sljede e ekosustave:
 - ekosustav šuma sladuna i cera
 - ekosustav hrasta kitnjaka i cera
 7. biom pripanonskih šuma medunca, bjelograbi a i crnog graba. Ovisno o geološko-pedološkim i ekoklimatskim prilikama ovaj biom se diferencira na više jasno izdvojenih ekosustava:
 - ekosustavi bjelograbi a
 - ekosustavi crnog graba i srebrne lipe
 - ekosustavi medunca i crnog graba
 - ekosustavi oraha i sitnolisnog kitnjaka.

U okviru osnovnih pejzaža, zbog njihove promijenjenosti uslijed djelovanja antropogenog faktora, danas su prisutni i razli iti oblici šibljaka: trnjine, lijeske, krušine, gloga, svibovine, kupine, hmelja; ekosustavi: bujadišta i panonskih vriština, ekosustavi sje ina i požarišta, higrofilnih i umjerenovlažnih livada, ekosustavi ostataka travnate stepske vegetacije i antropogeniziranih umjereno vlažnih i nitrificiranih livada kao i veliko bogatstvo i raznolikost obradivih ekosustava.

U okviru biološke raznolikosti posebno mjesto zauzimaju genetski resursi (biljne i životinjske vrste koje imaju neposrednu primjenu u životu ljudi u dobivanju: hrane, lijekova i materijala; u hortikulturi, ekološkom i geneti kom inženjeringu i biotehnologiji). To su danas razli ite domestificirane biljke kao što su: povrtlarske kulture, žitarice, vo e, ukrasne biljke; i doma e životinje.

Geološkoj raznolikosti treba dodati i različite oblike hidrogeoloških fenomena sadržanih u dubokim naslagama s još značajnim depozitima podzemne vode u sjevernom dijelu Br ko distrikta BiH.

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Br ko distriktu BiH“ (Redžić S. et al., 2002., Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva)

3.6. Analiza stanja biodiverziteta geološke raznolikosti i prirodnog nasljeđa

Velike površine Br ko distrikta BiH su konvertirane u ekosustave i zajednice s nižim oblicima ekološke integracije i složenosti jer je u značajnoj mjeri došlo do promjena u strukturi i dinamici prirodnih ekosustava i pejzaža. Tako da danas, od ukupnog broja ekoloških zajednica, primarnim (različite šumske zajednice) pripada oko 50 %, a ostalo su sekundarni oblici kao što su livade – oko 20 %, dok tercijarnim ekosustavima pripada oko 30 % utvrdjenih zajednica. Na temelju postojećeg općeg ekološkog stanja zajednica, njih oko 70 % su sa znatno izmijenjenom strukturom, a samo 10 % ih je u približno izvornom obliku. Tome treba dodati i oko 20 % zajednica i ekosustava s veoma ograničenim nosivim kapacitetom, inače veoma osjetljivim na bilo kakve antropogene utjecaje i pritiske. Oko 30 % zajednica Br ko distrikta BiH je veoma senzitivno i osjetljivo na antropogene utjecaje.

I među gljivama je nekoliko vrsta koje su ugrožene, osjetljive ili rijetke. Konzervacijski status životinja također pokazuje visok stupanj ugroženosti pojedinih vrsta u svim skupinama faune. Naravno, treba istaknuti i ugroženost špiljskih i polušpiljskih sisavaca (kao što su slijepi miševi) nastanjenih u Crnim špiljama naselja Bijela, vuka, medvjeda, vidre, velikog broja ptica, gmizavaca, vodozemaca, a naravno i riba i insekata.

Trenutno stanje istraženosti bioraznolikosti je relativno oskudno. O gljivama gotovo da i nema objavljenih podataka koji se odnose na neku cjelovitu geografsku oblast ili biološki takson. Pojedini istraživači i zoolozi su sporadično istraživali neka, uglavnom uže, geografska područja, ali rijetko se može naći cjelovita slika brojnosti i rasprostranjenosti vrsta u okviru faune. Najbolje je stanje u oblasti ihtiologije gdje je T. Vuković (1977.) u knjizi „Ribe Bosne i Hercegovine“ dao iscrpan pregled vrsta i podvrsta zastupljenih u našim vodama uz opće podatke o rasprostranjenosti. Ti podatci su uglavnom važni i danas mada je sigurno da su populacije zbog zagađivanja voda, zbog prekomjernog, nekontroliranog i nezakonitog ribolova potpuno uništene ili značajno izmijenjene. Značajni su podatci prikupljeni poslije Drugog svjetskog rata u oblasti ornitologije (najviše D. Rucner i S. Obratil), ali su sustavno obrađene samo neke geografske cjeline u BiH. Promjene značajnih razmjera, kada su ptice u pitanju, dešavaju tijekom svega nekoliko godina, tako da postoje i podatci brzo zastarijevaju. Postoje i podatci značajni su za uočavanje trendova u populacijama, ako mogu da se usporede sa suvremenim saznanjima.

Što se tiče gmizavaca i vodozemaca vrlo je malo novih podataka objavljeno nakon radova St. J. Bolkaya objavljenih do 1929. godine. Zbog toga se ne može ni pretpostaviti kakvo je trenutno stanje. Kada su u pitanju beskičmenjaci nema podataka o svim objavljenim radovima, ali se čini da i u toj oblasti nije bolje stanje istraženosti. Oblast botanike znatno je više, šire i temeljnije istraživana, ali podatci nisu sažeti u jedno sveobuhvatno djelo o flori. Veliki problem predstavlja i veliki broj podataka koji se nalazi u vlasništvu pojedinaca, entuzijasta u ovoj oblasti, podataka koji nisu dani na uvid zainteresiranoj javnosti, te je u tom pogledu nadležni odjel Vlade Br ko distrikta BiH uputio suglasnost da se u MVTiEO uspostavi privremeni

besplatni hosting u vezi s pokusnom aplikacijom projekta Natura 2000 u BiH, kojom bi se omogućilo prikupljanje podataka koji bi poslužili zainteresiranima bez nadoknade.

Genetski resursi biljaka i životinja kao i njihovi srodnici u divljini danas su pod različitim stupnjem ugroženosti pa i nestajanja. Tome u značajnoj mjeri doprinose: nekontrolirani priljev raznih invazivnih vrsta biljaka i životinja, genetski modificirani organizama (GMO), nekontroliran unos sjemenskog i rasadnog materijala, upotreba pesticida, neuravnotežena poljoprivredna proizvodnja i kontaminacija površinskih i podzemnih voda.

Geološka raznolikost je također pod različitim prijetnjama, a posebice zbog nekontrolirane eksploatacije mineralnih resursa, zagađivanja i kontaminacije površinskih i podzemnih voda. Treba navesti veliki broj nekontroliranih bušotina prema depozitima podzemne vode u angažmanu pojedinaca, nepropisno eksploatiranih ili nepropisno zatvorenih.

Izvor: Studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti životne sredine u Brčko distriktu BiH“ (Redžić, S. et al., 2002, Centar za ekologiju i prirodne resurse PMF-a iz Sarajeva).

Literaturni podatci o istraženosti biljnih taksona

Branimir Fabijani je u razdoblju 1980. – 1985. godine radio na izradi popisa za crvenu knjigu Bosne i Hercegovine. Rad se uglavnom bazirao na literaturnim podacima.

Ekološko društvo BiH 1990. godine pokrenulo je inicijativu da se izradi popis za crvenu knjigu Bosne i Hercegovine. Ta zadaća povjerena je Edmilu Šili u koji je već krajem 1990. godine izradio popis na kojem se nalazi 678 vrsta koje pripadaju Pteridophytama i Spermatophytama. Taj popis nije konačan, a utvrđen je na temelju velikog znanstvenikovog iskustva, uvidom u velik broj florističkih i vegetacijskih djela i monografija, detaljnog uvida u bogate znanstvene zbirke Botaničkog odsjeka Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u kojem su posebice značajne zbirke s kraja 19. i početka 20. vijeka, a koje su prikupili: Blau O. (1828. – 1879.), Moellendorff O. (1848. – 1903.), Hofmann F. (1834. – 1889.), Brandis E. (1834. – 1931.), Maly K. (1874. – 1952.) i drugi.

Kategorija ugroženosti pojedinog biljnog taksona određena je prema usvojenim mjerilima Međunarodnog saveza za zaštitu prirode i prirodnih dobara (IUCN), i to:

- nestala izumrla vrsta (Extinct – „Ex“) – toj kategoriji pripadaju vrste koje nakon ponovljenog traženja na nekadašnjem staništu i okolini nisu nađene
- vjerojatno izumrla vrsta (Extinct – „Ex?“)
- jako ugrožena vrsta (Endangered – „E“) – u tu kategoriju spadaju vrste koje su toliko ugrožene da mogu lako nestati ili izumrijeti ako nepovoljni faktori nastave djelovati
- ugrožena ili ranjiva vrsta (Vulnerable – „V“) – vrsta koja živi na takvim staništima na kojima je ekološka ravnoteža osjetljiva i na najmanje povremene zahvate (npr. topli izvori, mrazišta, tresetišta, bare i sl.). Nastavak negativnih utjecaja na stanište neminovno svrstavaju dotičnu vrstu u kategoriju „E“
- rijetka ili potencijalno ugrožena vrsta (Rare – „R“) – u tu kategoriju svrstavaju se rijetke i malobrojne vrste koje nisu neposredno ugrožene, ali to mogu lako postati. Tu spadaju vrste s malim arealom i posebno endemične i reliktno vrste
- nedovoljno poznata vrsta (Insufficiently Known – „K“) – u tu kategoriju su ubrojene vrste za koje se pretpostavlja da pripadaju jednoj od kategorija ugroženosti, ali postoji malo podataka za sigurnu kategorizaciju.

Izrada crvene knjige vrsta predstavlja svakako jedan od najvažnijih prioriteta u zaštiti prirode BiH. Oslonac je prijedlog Crvene liste Šilića iz 1996.

3.7. Razvijanje indikatora praćenja

Za praćenje stanja prirode definirani su indikatori praćenja stanja, i to prema oblastima:

- konverzija staništa:
 - porast broja ugroženih vrsta
 - porast broja izumrlih vrsta
 - porast broja ugroženih ekosustava
 - promjena strukture ekosustava

- prekomjerna eksploatacija resursa:
 - promjena strukture ekosustava
 - opće stanje ekosustava
 - gubitak ekosustavnih servisa
 - / regulacija kvalitete zraka
 - / regulacija klimatskih uvjeta
 - / regulacija vodnog režima
 - gubitak specifičnih životnih zajednica
 - broj površinskih kopova kretnjaka i dolomita
 - eksploatacija riječnih pijesaka
 - broj minicentrala
 - broj speleoloških objekata
 - broj i lokacije fosilnih nalazišta

- onečišćenje (indikatori stanja pedosfere, atmosfere, hidrosfere i upravljanja otpadom):
 - ugroženost i gubitak rijetkih i endemskih vrsta
 - ugroženost i gubitak rijetkih i endemskih ekosustava
 - širenje ekosustava s većim kapacitetom prihvata

- klimatske promjene:
 - porast broja ugroženih vrsta
 - porast broja ugroženih ekosustava
 - moćne vrste i ekosustavi.

- invazivne vrste:
 - širenje areala ekosustava s većim kapacitetom prihvata.

3.8. Rangiranje ekosustava prema stupnju bioraznolikosti

Sa najvišim stupnjem raznolikosti su ekosustavi lišarsko-listopadnih šuma koji se nalaze u južnom dijelu Brčko distrikta BiH na karbonatnoj geološkoj podlozi i plitkim karbonatnim zemljištima (kalkomelanosolima, rendzinama i plitkim smećim kretnjakim zemljištima). To su sljedeći ekosustavi:

- ekosustavi bjelograbića, kljena i crnog jasena
- ekosustavi medunca i crnog graba

- ekosustavi oraha i sitnolisnog kitnjaka.

Drugoj skupini pripadaju:

- ekosustav šuma sladuna i cera
- ekosustav hrasta kitnjaka i cera.

Trećoj skupini pripadaju:

- ekosustav šume hrasta lužnjaka i običnog graba
- ekosustav šume hrasta kitnjaka i običnog graba
- ekosustav acidofilnih hrastovo-grabovih šuma s koštrikom.

Četvrtoj skupini po floristi, kom i faunisti, kom bogatstvu pripadaju:

- ekosustav termofilnih bukovih šuma s jesenjom šašikom
- ekosustav umjereno termofilnih bukovih šuma s javorom gluhačem
- ekosustav bukve i crnog graba
- ekosustav bukve i koštrike
- ekosustav bukve i veprine
- ekosustav brdskih bukovih šuma
- ekosustav bukovih šuma s bekicom na kiselim zemljištima
- ekosustav bukovo-jelovih šuma.

U petu skupinu spadaju:

- ekosustavi žutilovke i lužnjaka
- ekosustavi hrasta lužnjaka i koštrike i njihovi degradacijski stadiji (ekosustavi jasike, trepetljike, ekosustavi breze i različiti šibljac, rakite i bijele krte vrbe).

U šestu skupinu spadaju močvarni ekosustavi i njihove zajednice:

- ekosustavi šuma crne johe
- ekosustavi šuma bijele vrbe
- ekosustavi šuma bijele i crne topole
- ekosustavi poljskog jasena i drijemovca

i tamne četinarske šume s ekosustavima:

- jele i rebrane
- smreke
- jele i okruglolisnog broda.

S najvišim stupnjem florističke i faunističke raritetnosti pa i endemičnosti su:

- ekosustav u pukotinama karbonatnih stijena
- ekosustavi u polušpiljama
- ekosustavi močvara i vodenjara
- ekosustavi polidominantnih lišarsko-listopadnih šuma: srebrne lipe, koštrike, crnog graba, crnog jasena, jesenje šašike, klokočike, bosanske zvonike i drugih reliktnih vrsta.

3.9. Utjecaji na bioraznolikost

Status biološke raznovrsnosti (biodiverziteta) determiniran je fizičko-geografskim uvjetima i intenzitetom antropogenih utjecaja uključujući i mjere koje se provode s ciljem zaštite i očuvanja prirode. Osim utjecaja na biološku raznovrsnost, ugrožavaju i faktori utjecaja na zemljište, vodu i ostale resurse. Utjecaji na bioraznolikost općenito su različiti i variraju od regije do regije. Bitni utjecaji na bioraznolikost obično se pojavljuju u blizini većih centara, gdje su intenzivirani antropogeni utjecaji. Također,

prilikom ocjene stanja ugroženosti bioraznolikosti treba imati u vidu specifičnosti reljefa i postojanje praktično tri klimatska pojasa u kojima se razvijaju različiti tipovi staništa i vrsta. Detaljnija analiza trenda kvalitativnih i kvantitativnih karakteristika bioraznolikosti na teritoriju cjelokupne BiH bila je predmet istraživanja Nacionalnog izvješća o stanju bioraznolikosti. U svrhu davanja pregleda utjecaja pojedinih sektora na prirodu i bioraznolikost dan je tablica pregled najvažnijih antropogenih utjecaja na bioraznolikost BiH.

Područje aktivnosti	Ugrožavajući faktori	Utjecaj na bioraznolikost
Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zauzimanje novih površina za poljoprivrednu proizvodnju ▪ Povećano korištenje sredstava za zaštitu bilja ▪ Povećano korištenje vještačkih ubriva ▪ Europski trend gubitka bioraznolikosti livadskih zajednica uslijed napuštanja poljoprivredne proizvodnje ▪ Uvođenje novih sorti biljaka i rasa životinja uključujući i one genetski modificirane ▪ Smanjenje vodnih resursa uslijed: <ul style="list-style-type: none"> ▪ neadekvatnih mjera melioracije koje su prouzrokovale ugrožavanje zona prirodne retencije vode ▪ neadekvatne konzervacije ili nedostatka uređaja za održavanje niske razine retencije 	<p>Potencijalni utjecaji na bioraznolikost vrsta</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nestajanje pojedinih vrsta u vezi s kultivacijom zemljišta, širenje korovskih vrsta ▪ Izolacija pojedinih populacija divljih vrsta u enklavama poljoprivrednog prostora ▪ Promjene staništa (gubitak staništa) uslijed erozije ▪ Smanjenje brojnosti populacija uslijed obrade i kultivacije ▪ Promjene staništa (eutrofikacija staništa) s rezultantom u transformaciji ekosustava i opadanju brojnosti osjetljivih vrsta – ne samo onih koje su izravno u svezi s mjerama kultivacije ▪ Nestajanje starih, tradicionalnih sorti i rasa ▪ Mogućnost hibridizacije ▪ Promjene staništa (sušenje i degradacija zemljišta), koje rezultiraju promjenama ekosustava i gubitkom osjetljivih vrsta ▪ Nestajanje prirodnih vodnih sustava (tresetašta, vlažnih močvara, prirodnih sustava) ▪ Degradacija pejzaža
Šumarstvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neravnomjerno gospodarenje ▪ Prekomjerna eksploatacija drveta ▪ Sanitarne sjekine u šumskim redovima ▪ Izgradnja šumskih komunikacija ▪ Šumske krajeve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepravilan izbor i izvođenje određenog tipa sjekine dovodi do poremećaja cijelog sustava ekološke ravnoteže u šumi. Sjeka također dovodi do dugoročnog uništavanja staništa šumskih vrsta i zamjene sekundarnim ekosustavima koji se odlikuju smanjenom produkcijom i malom raznolikošću u flore i faune. Uništena šumska staništa često naseljavaju invazivne alohtone vrste kao što je <i>Amorpha fruticosa</i> koje formiraju monotipske zajednice veoma siromašne florom i raznolikošću, a pri tome onemogućavaju ponovno naseljavanje autohtonih vrsta. Nadalje, princip izvođenja i gospodarenja šumama da se favoriziraju neke vrste nad drugim, a pogotovo određeni genotipovi (zbog kvalitetnije drvne mase), ozbiljno ugrožava specijsku kao i genetsku raznolikost. ▪ Ekonomska kriza doprinijela je da se trend prekomjerne eksploatacije povećao. ▪ Prekomjerna eksploatacija drveta dolazi u sukob s nizom principa ekološki održivog korištenja bioraznolikosti kao prirodnog resursa. ▪ Uklanjanjem starih, oštećenih i bolesnih stabala iz šumskih ekosustava uništavaju se i ptica mikronaselja raznih vrsta insekata i ptica koje hranu i utočište nalaze upravo na ovakvim stablima. ▪ Ova aktivnost dovodi do degradacije zemljišta erozijom pri čemu se ostvaruju i negativni utjecaji na

		<p>ekosustave u okolini. Šumske prometnice presijecaju prirodne ekosustave spreavaju i komunikaciju cenobionata, a one se vrlo često nalaze na osnovnim koridorima migracija i unutar areala aktivnosti populacija pojedina njih vrsta izazivaju i njihovo masovno uništavanje. Povećanjem otvorenosti šuma povećava se i opasnost od šumskih krakova (drveta i nedrvenih proizvoda) kao i zagađivanje šumskog prostora.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Neovlaštena eksploatacija šumskih resursa često se odnosi na sječe u stabala posebnih kvalitativnih karakteristika (određene vrste, određene dimenzije, strukture drveta itd.), kojim se uklanjanjem iz šumskih ekosustava negativno utječe prvenstveno na genetsku raznolikost.
Upravljanje vodama	<p>Onečišćenje površinskih i podzemnih voda kao rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ispuštanja onečišćenja ili nedovoljno pročišćenje otpadne vode ▪ površinske bujice s proizvodnih površina ili komunikacija (unutrašnje putne mreže) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene (konverzije) staništa kao rezultat eutrofikacije i prateće promjene ekosustava i gubitak osjetljivih vrsta
Industrija	<p>Onečišćenje prouzrokovano:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ emisijama plinova i lebdjenjem čestica u atmosferu ▪ ispuštanjem otpadnih voda ▪ bukom i radijacijom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene u ekosustavima prouzrokovane eutrofikacijom i acidifikacijom (kisele kiše), pojava posebnih zagađivača, kao posljedica imaju gubitak osjetljivih vrsta.
Planiranje i izgradnja	<p>Zauzimanje slobodnih površina:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ za izgradnju naselja, industrije ili za turističku infrastrukturu ▪ za izgradnju prometnog sustava i elemenata linearne infrastrukture, odnosno sustava prijenosa 	<p>Ograničavanje/smanjenje područja pod prirodnim ili poluprirodnim zemljištima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ promjene staništa i promjene ekosustava, gubitak osjetljivih vrsta. ▪ otežano kretanje i migracija vrsta uslijed uspostavljanja ekoloških barijera ▪ stvaranje uvjeta za širenje novih (invazivnih) vrsta i kolonizacije ekosustava ▪ sinantropizacija flore i faune ▪ degradacija pejzaža
Promet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Povećanje intenziteta prometa i gustoća cestovne mreže 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene staništa kao rezultat onečišćenja od motorizacije i kao posljedica promjena ekosustava i gubitak osjetljivih vrsta ▪ Stradanje životinja na cestama. ▪ Otežano kretanje životinja zbog ekoloških barijera.
Turizam i rekreacija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nekontroliran razvoj turističkih i rekreacijskih kapaciteta, naročito u prirodno vrijednim područjima ▪ Povećanje broja posjeta u osjetljivim područjima, gdje nema adekvatne cestovne infrastrukture da prihvati povećani broj posjetitelja. 	<p>Ograničavanje/smanjenje područja pod prirodnim ili poluprirodnim zemljištima</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjene staništa i promjene ekosustava, gubitak osjetljivih vrsta ▪ Promjene uvjeta staništa uslijed onečišćenja (nedostatak infrastrukture kao što su kanalizacija, postrojenja za preradu otpadnih voda), što rezultira promjenama ekosustava i gubitkom osjetljivih vrsta ▪ Sinantropizacija flore i faune ▪ Zauzimanje vegetacije, ugrožavanje životinja, transformacija ekosustava i nestajanje vrsta

3.10. Ciljevi, mjere, vremenski okvir i odgovornosti za zaštitu prirode

Generalni cilj Strategije zaštite prirode Brčko distrikta BiH je:

- održiva zaštita prirode, promocija uravnotežene upotrebe prirodnih resursa kroz uspostavu integriranog sustava upravljanja biološkom i geološkom raznolikošću.

Identificirani su i sljedeći posebni ciljevi:

1. zaštita biološke i geološke raznolikosti na teritoriju Br ko distrikta BiH kroz jačanje institucionalnog okvira i jačanje kapaciteta javne administracije
2. smanjenje pritiska na biološku i geološku raznolikost Br ko distrikta BiH
3. održivo korištenje prirodnih resursa.

- Cilj 1: Zaštita biološke i geološke raznolikosti na teritoriju Br ko distrikta BiH kroz jačanje institucionalnog okvira i jačanje kapaciteta javne administracije

Ovaj cilj je postavljen kako bi se pronašle nove mogućnosti u definiranju i uinkovitijem funkcioniranju institucionalnog okvira Br ko distrikta BiH kroz suradnju i razmjenu informacija između različitih sektora: prostornog planiranja, zaštite okoliša, šumarstva, poljoprivrede i drugih, koji kroz svoje zakonske mjere utječu na prostorne strukture i općenito na stanje u oblasti zaštite prirodnih vrijednosti, njegovom odnosu prema državnom tijelu BiH te preuzetim i narednim obvezama od strane međunarodne zajednice, a posebice u implementaciji Konvencije o biološkoj raznolikosti. Za ostvarivanje ovog cilja identificirane su i sljedeće mjere:

Mjera 1.1. Inventarizacija vrsta i uspostava crvene knjige za Br ko distrikt BiH u sklopu crvene knjige za BiH.

Ova se mjera odnosi na inventarizaciju vrsta (flora, fauna, fungije) i potrebu uspostave crvene knjige BiH u cijelom dijelu bi se nalazila crvena knjiga Br ko distrikta BiH u skladu s europskim i svjetskim kriterijima. Važno je naglasiti i potrebu identificiranja invazivnih vrsta.

Mjera 1.2. Uspostava zaštite prirodnih područja i izrada planova za održivo upravljanje zaštićenim područjima

Uspostava zaštite prirodnih područja na teritoriju Br ko distrikta BiH (predviđenim prostornim planom) kao i izrada planova za održivo upravljanje zaštićenim područjima treba biti u skladu s važećim Prostornim planom Br ko distrikta BiH kao i EU standardima i najboljom praksom.

Mjera 1.3. Uspostava monitoringa stanja bioraznolikosti u Br ko distriktu BiH

Uspostaviti monitoring stanja bioraznolikosti na teritoriju Br ko distrikta BiH s posebnim naglaskom na monitoring zaštite prirodnih područja (u skladu s prostornim planom).

Mjera 1.4. Povezivanje aktivnosti u sektoru šumarstva, vodnoga gospodarstva, poljoprivrede, prostornog planiranja, s procesom zaštite bioraznolikosti

S obzirom na to da se interesi sektora zaštite prirode i bioraznolikosti često sukobljavaju s interesima drugih sektora, a posebice sektorima šumarstva, vodnoga gospodarstva, poljoprivrede, urbanog razvoja, turizma itd., potrebno je uspostaviti suradnju ovih sektora kako bi se omogućilo optimalno korištenje prirodnih resursa za potrebe razvoja drugih sektora uz maksimalno moguće u zaštiti prirode i bioraznolikosti.

- Cilj 2: Smanjenje pritiska na biološku i geološku raznolikost Br ko distrikta BiH

Intenzivan razvoj, različiti procesi antropogeneze, nastojanje društva da konvertira prirodne resurse u različite proizvode (hrana, lijekovi, vlakna, energija) i udovolji potrebama suvremenog društva uvjetuje svakodnevno rastu i spektralno

pritisaka na sve segmente okoliša, a naročito na biološku i geološku raznolikost. Među dominantne pritiske spadaju: neuravnoteženo građevinarstvo, urbanizacija, eksploatacija šuma, herbalnih resursa, neselektivno otvaranje kamenoloma i drugi neizravni pritisci koji doprinose izraženoj konverziji prirodnih staništa, a konsekvencijom tome i promjeni biološke i geološke raznolikosti. S ciljem postizanja smanjenja pritisaka i razvoja adekvatnih mjera njihovog upravljanja propisuju se mjere kako slijedi.

Mjera 2.1. Smanjenje pritisaka na bioraznolikost kroz uspostavu adekvatnih mehanizama planiranja i provođenja prostornog plana

Smanjenje pritiska na bioraznolikost moguće je uz smanjenje pritiska u prostoru kroz adekvatno planiranje i uspostavu mehanizma kontrole provođenja usvojenog Prostornog plana Br ko distrikta BiH. Planovima upravljanja na zaštiti enim prostorima definirati obveze i ograničenja gradnje na zaštiti enim područjima. Ove obveze i ograničenja ugraditi u Prostorni plan, a kontrolu provođenja povjeriti nadležnom inspeksijskom tijelu.

Mjere 2.2. Definiranje bioindikatora i praćenje negativnih utjecaja na okoliš putem definiranih bioindikatora

Za ublažavanje posljedica ključnih negativnih utjecaja na okoliš, kako na lokalnoj tako i na regionalnoj razini, neophodno je, prije svega, definirati koje je bioindikatora potrebno pratiti te uspostaviti sustav i mehanizme za praćenje tih negativnih utjecaja na temelju indikatora.

Mjera 2.3. Kontrolirati i pratiti urbanizaciju i adekvatno rješavati infrastrukturne probleme kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH

Neophodna je stalna kontrolirana urbanizacija i adekvatno rješavanje infrastrukturnih problema, kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH, posebice onih dijelova koji se nalaze uz zaštićena područja ili naseljenih dijelova koji mogu izrazito negativno utjecati na stanje okoliša generalno i na stanje bioraznolikosti kroz aktivnosti populacije (onečišćenje zraka, vode, fekalne kanalizacije s ispustima u vodotokove, lov, ribolov, odlaganje otpada na nepredviđena mjesta, intenzivne poljoprivredne aktivnosti, intenzivno stočarstvo i sl.).

➤ Cilj 3: Održivo korištenje prirodnih resursa

Razvoj sustava održive upotrebe prirodnih resursa temeljni je preduvjet i nužna potreba u osiguranju učinkovitih mjera zaštite prirode. Održiva upotreba prirodnih resursa obveza je svake članice Ujedinjenih naroda, što je propisano Programom za 21. stoljeće (Agenda 21) na Samitu o Zemlji (Rio de Janeiro 1992.). Na razvoj održive upotrebe prirodnih resursa, na svakom biogeografskom području i oblicima tržišta i društveno-ekonomskog uređenja pojedinih država, ozbiljno je ukazala i Milenijska procjena ekosustava i obvezala sva međunarodna tijela (UNEP, UNDP itd.) na implementaciju takvih mjera koje neće rezultirati daljnjim gubitcima biološke pa i geomorfološke raznolikosti. To se posebice odnosi na zemlje u intenzivnoj tranziciji kao što je BiH u kojoj su, zbog rasta siromaštva, sve veći i intenzivniji nasrtaji na prirodne resurse. Definiranje i poimanje održivosti upotrebe prirodnih resursa mora biti usuglašeno s ključnim razvojnim dokumentima Br ko distrikta BiH i BiH. Realizacija ovog cilja podrazumijeva definiranje potrebe realizacije određenih mjera kako slijedi.

Mjera 3.1. Očuvanje tradicionalnih znanja i iskustava u procesu upravljanja biološkom i geološkom raznovršnošću

S obzirom na izraženu raznolikost ljudskih kultura na prostoru BiH, tijekom dugog procesa etnogeneze došlo je i do stvaranja posebne kulture i tradicionalnosti i u

odnosu prema svim dijelovima prirode, a naročito u upotrebi različitih genetskih resursa (biljaka, životinja i gljiva) koje imaju posebne moguće primjene. Ukupnost tradicionalnih znanja prilagođenih suvremenim potrebama doprinosi održivoj upotrebi kako biološke tako i geološke raznolikosti.



































Mjera 3.2. Uspostavljanje i jačanje stimulaturnih ekonomskih mjera

Prirodna raznolikost Brčko distrikta BiH ima ogromnu ekonomsku vrijednost. Moderne determinante održivog razvoja ne vide zaštitu bioraznolikosti samo u zaštiti već i u racionalnom i održivom korištenju. Neophodna je uspostava i jačanje stimulaturnih ekonomskih mjera i za poticanje uzgoja kultiviranih i pripitomljenih vrsta (širok spektar sorti u poljoprivredi, voćarstvu i povrtlarstvu i određeni pasmina u stojarstvu) moguće uz očuvanje postojećih bioraznolikosti.

Mjera 3.3. Razvoj i promocija održivog turizma.

Kao jedan od temeljnih načina racionalne upotrebe prirodnih resursa i generiranja ekološki profitabilne dobiti, smanjenja lokalnog siromaštva i povećanja stope atraktivnosti prostora Brčko distrikta BiH jeste i razvoj održivog turizma s posebnim naglaskom na edukativni, znanstveni i rekreacijski turizam.

Slijedi tablica prikaz ciljeva i mjera za zaštitu prirode Brčko distrikta BiH s definiranim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Priroda					
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Zaštita prirode i bioraznolikosti na teritoriju Br ko distrikta BiH kroz ja anje institucionalnog okvira i ja anje kapaciteta uprave	1.1.	Inventarizacija vrsta i uspostava crvene knjige BiH s dijelom koji se odnosi na Br ko distrikt BiH	2024.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
		1.2.	Uspostava zaštiti enih podru ja i izrada planova za održivo upravljanje zaštiti enim podru jima	2025.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
		1.3.	Uspostava monitoringa stanja bioraznolikosti u Br ko distriktu BiH	2025.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
		1.4.	Povezivanje aktivnosti u sektoru šumarstva, vodnoga gospodarstva, poljoprivrede, prostornog planiranja, s procesom zaštite bioraznolikosti	2025.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Smanjenje pritiska na bioraznolikost Br ko distrikta BiH	2.1.	Smanjenje pritiska na bioraznolikost kroz uspostavu adekvatnih mehanizama planiranja i provo enja prostornog plana	2022.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš  Odjel za urbanizam
		2.2.	Definiranje bioindikatora i pra enje negativnih utjecaja na okoliš putem definiranih bioindikatora	2023.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
		2.3.	Kontroliranje i pra enje urbanizacije i adekvatno rješavanje infrastrukturnih problema kako u urbanim tako i u ruralnim dijelovima Br ko distrikta BiH	2024.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš  Odjel za urbanizam
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Održivo korištenje prirodnih resursa Br ko distrikta BiH	3.1.	O uvanje tradicionalnih znanja i iskustava u procesu upravljanja biološkom i geološkom raznovršnoš u	Od 2022.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš
		3.2.	Uspostava i ja anje stimulativnih ekonomskih mjera	Od 2021.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš  Ostali relevantni odjeli
		3.3.	Razvoj i promocija održivog turizma	Od 2023.	 Skupština Br ko distrikta BiH  Vlada Br ko distrikta BiH  Resorni odjel za okoliš  Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu

4. STRATEGIJA ZAŠTITE ZRAKA BR 1 KO DISTRIKTA BIH

Uvod

Oneišenje zraka štetno je za naše zdravlje i za našu okolinu. Ono može prouzročiti kardiovaskularne i respiratorne bolesti i rak i je vode i uzročnik prerane smrti koji dolazi iz okoline. Neke tvari poput arsena, kadmija, nikla i policikličkih aromatskih ugljikovih vodika genotoksične su i kancerogene za ljude i nije moguće odrediti prag ispod kojeg ne predstavljaju opasnost. Oneišenje zraka također negativno utječe na kvaliteta zraka i tla te nanosi štetu ekosustavima preko eutrofikacije (prekomjernog ulaganja dušika) i kiselih kiša, čime su zahvaćeni poljoprivreda, šume i građevni materijali i zgrade. Mnogo je izvora oneišenja zraka, no ono ponajprije potječe od industrije, proizvodnje energije i poljoprivrede.

Utjecaj oneišenog zraka na zdravlje stanovništva

Oneišenjem zraka ugrožava se zdravlje ljudi i životinjski i biljni svijet u cjelini. Također je ugrožen opstanak objeka i stvorene materijalne, kulturne i druge vrijednosti.

Razvoj proizvodnje u svijetu raste takvom brzinom da je već polovinom 20. stoljeća postalo očigledno da prirodne sile nisu u mogućnosti neutralizirati ogromne mase proizvodnih otpadaka, što je dovelo do narušavanja ravnoteže u prirodi.

Na koncu treba imati na umu da tehnika i tehnologija donose blagostanje koje uostalom i uživamo, ali, ako se koriste neznalica i nebrizljivo, mogu predstavljati veliku opasnost za objeka.

Oneišenje zraka negativno utječe na sve organe objekovog organizma, a koji je organ više strada ovisi o načinu prodiranja otrovnih tvari u organizam. Respiratorni sustav je najugroženiji. Na njega oneišenje zraka djeluje akutno i kronično. Akutno stanje javlja u četvrtom danu trajanja oneišenja. Razumije se, tu ne obolijeva stanovništvo u cijelosti, već kao kod drugih epidemija mikrobnog i virusnog podrijetla, prvo obolijevaju djeca i stare osobe.

Sluzokoža dišnih putova svojom histološkom građom raspolaže značajnim mehanizmima za obranu od štetnih agenasa u udahnutom zraku. Međutim, dugotrajno prisustvo i djelovanje oneišivača zraka dovodi do blokiranja obrambenog mehanizma.

Rak respiratornog sustava naročito je aktualan kod stanovnika velikih gradova, gdje dolazi do naglih povećanja oneišenja zraka.

Znanstvene studije već su ukazale na uzročnu vezu između nastajanja raka pluća i oneišenja zraka s obzirom na to da su kancerogene tvari stalno prisutne u zraku naseljenih mjesta, bilo da im je podrijetlo iz ugljena, loživog ulja, ispušnih plinova ili radioaktivnih tvari.

Utjecaj oneišenog zraka na biljni svijet

Znanstveno je potvrđeno da je biljni svijet daleko osjetljiviji na oneišenje u zraku od objeka (spominje se 15 puta osjetljiviji).

One iš enja prisutna u zraku ulaze kroz otvore liš a dospijevaju i u biljku normalnom respiracijom. U listu biljke nastupa reakcija izme u polutanta i klorofila. U tom slu aju gubi se klorofil i dolazi do poreme aja fotosinteze. Tada liš e poprima blijedozelenu i žu kastu boju. Biljka po inje kržljati uz znatno smanjenje prinosa. U težim slu ajevima one iš enja zraka biljka uvene. Razne vrste one iš enja razli ito djeluju na biljni svijet.

Utvir ivanje uzro nika sastoji se u izlaganju biljke razli itim koncentracijama polutanata u razli itim vremenskim intervalima. Tako se može utvrditi minimalna koncentracija polutanta u zraku ije se prisustvo može dopustiti.

Utjecaj one iš enog zraka na materijalna dobra

Materijalna dobra (gra evni materijali od metala i nemetala, guma, koža, papir i dr.) izložena djelovanju one iš enog zraka propadaju zbog kemijske reakcije koja se doga a izme u polutanata i materijala. Koliko dugo e polutanti iz zraka djelovati na materijalno dobro ovisi, izme u ostalog, i o prisustvu vodene pare jer mnogi polutanti po inju agresivno djelovati tek u prisustvu vlage. Takav slu aj je s oksidima sumpora i dušika.

Kiše iznad velikih industrijskih objekata i urbanih sredina esto su kisele zbog apsorcije polutanata iz zraka. Kisele kiše mogu prouzrokovati dosta štete, posebice na biljnom i životinjskom svijetu.

Metalne konstrukcije pri one iš enom zraku vremenski vrlo brzo stradaju od pojave korozije. Isti je slu aj i s fasadama zgrada. Koža, papir i tekstil tako er se ošte uju pojavom polutanata u zraku. Guma je posebice osjetljiva na ozon zbog reakcije izme u ozona i sirovina od kojih se proizvodi guma.

Razaranje umjetni kih spomenika pod utjecajem one iš enog zraka stvara ozbiljnu zabrinutost me u onima koji njeguju i održavaju spomenike. Zapravo, postoje tri uzro nika koji utje u na razaranje gra evina: fizi ki, kemijski i biološki. Pri tom nikad ne nastupa samo jedan od ovih uzro nika, ve se kombiniraju. Kada je u pitanju kemijski utjecaj, misli se prije svega na one iš eni zrak. Agresivni sastavni dijelovi one iš enog zraka su, naro ito posljednjih godina, ozbiljno ugrozili umjetni ka djela i gra evine. Ovim kemijskim djelovanjem ugroženo je bezbroj umjetni kih djela, spomenika i gra evina. Ovaj proces je daleko primjetniji u mjestima razvijenije industrije, a stru njaci iz ove oblasti ve su dali znak za uzbunu: „ako se u najskorije vrijeme ne prona u rješenja za smanjenje one iš enja u zraku, može se ra unati da e za neku deceniju propasti najve i dio srednjovjekovnih gra evina i skulptura.“ Dakle, prijeti opasnost od uništenja nenadoknadivog kulturnog blaga.

4.1. Postoje e stanje

4.1.1. Zakonski okvir

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04) u okviru temeljnog seta zakona za zaštitu okoliša, a potom su uslijedile i tri izmjene, tako da je trenutna no na snazi važe i zakon:

- Zakon o zaštiti zraka (SGBD 25/04, 1/05, 19/07 i 9/09).

U okviru ovog Zakona doneseni su i usvojeni sljede i podzakonski akti:

- a) Pravilnik o grani nim vrijednostima emisije one iš uju ih tvari u zrak (SGBD 30/06)
- b) Pravilnik o emisiji hlapljivih organskih spojeva (SGBD 30/06)
- c) Pravilnik o monitoringu kvalitete zraka (SGBD 30/06)

- d) Pravilnik o granicama vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje (SGBD 30/06)
- e) Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih tvari u zrak (SGBD 30/06)
- f) Pravilnik o stupnjevitom isključenju tvari koje oštećuju ozonski omotač (SGBD 30/06)
- g) Pravilnik o ograničenju emisije u zrak iz postrojenja za spaljivanje biomase (SGBD 30/06)
- h) Pravilnik o uvjetima za rad postrojenja za spaljivanje otpada (SGBD 30/06)
- i) Pravilnik o granicama i ciljanim vrijednostima kvalitete zraka, pravcima informiranja i uzbune (SGBD 18/11).

4.1.2. Emisije u zrak

Najveće emisije polutanata na području Brčko distrikta BiH javljaju se iz sljedećih izvora:

- Topionice i rafinacije olova „Tesla“, Brčko
- „Bimal“
- Šećerana
- „Žitopromet“
- deponija otpada
- asfaltne baze
- trgovački centri
- škole
- bolnice
- promet
- individualna ložišta itd.

Polutanti koji se ispuštaju su:

- sumporni dioksid SO₂
- dušikovi oksidi NO_x
- ugljikov monoksid CO
- ugljikov dioksid CO₂
- lebdeće čestice PM₁₀ i PM_{2,5} i dr.

Gorivo koje se najčešće koristi je fosilno (80%) i to uglavnom ugljen iz Banovića i Ugljevića s postotkom sumpora (oko 2%) i Ugljevića (oko 5%) i loživo ulje s 0,2 – 0,5 % sumpora.

4.1.3. Uzroci onečišćenja zraka

Industrijska onečišćenja uzrokovana su:

- zastarjelim tehnološkim procesima
- izborom lokacije za industriju jer to predstavlja vrlo značajan element u smislu osiguranja zadovoljenja kvalitete zraka.

Prometna onečišćenja uzrokovana su:

- javnim i privatnim prometom, intenzivnim prometom kroz centar grada, prebukiranošću u prometnicama u centru grada, zagušenjem u određenim vremenskim intervalima
- velikim brojem sudionika u prometu s motorima starijeg tipa ili neispravnim motorima što uzrokuje povećanu emisiju onečišćujućih tvari u zrak.

One iš enja od deponija otpada:

- neadekvatno riješen problem zbrinjavanja otpada dovodi do estih samozapaljenja mješovitog otpada na deponiju što uzrokuje osloba anje opasnih polutanata u zrak koji se šire u okolna prigradska naselja
- neprijatni mirisi u okolnim prigradskim naseljima.

One iš enja od grijanja naselja uzrokovana su:

- neodgovaraju om konstrukcijom ložišta kod kotlovnih postrojenja, konstrukcijom ložišta namijenjenima za jednu vrstu goriva, a upotrebljava se druga vrsta
- neodgovaraju om vrstom goriva jer goriva koja sadrže visok postotak sumpora zna ajno utje u na ukupno one iš enje zraka u gradovima.

U narednoj tablici dan je pregled sadržaja sumpora u ugljenu iz BiH te uljima.

Gorivo	Sadržaj sumpora		Ogrjevna vrijednost (MJ)
	%	g/4,2 MJ	
Ugljen			
Stanari	0,23	1,0	9,60
Kreka	0,56	2,0	12,75
Banovi i	1,1	3,0	17,45
Kakanj	1,6	3,5	19,25
ur evik	1,9	3,7	20,90
Gacko	1,1	5,1	9,10
Zenica	2,5	5,5	19,25
Breza	2,4	5,7	17,65
Livno	2,1	6,4	13,80
Miljevina	2,5	6,8	14,92
Mostar	3,2	8,8	15,35
Gra anica	2,5	9,2	11,20
Ugljevik	5	19,5	11,35
Ulje			
EL	1,0	1,0	42,00
LS	1,5	1,5	41,00
L	2,0	2,0	40,00
SR	3,0	3,0	40,00
T	4,0	4,0	40,00

Pored navedenog, one iš enje zraka od grijanja naselja uzrokovano je i:

- neodgovaraju om visinom dimnjaka
- nepravilnim loženjem, odnosno nepoznavanjem procesa sagorijevanja
- izborom loše lokacije naselja.

Za Brčko distrikt BiH posebno je važno naglasiti da trenutno ne postoji sustav centralnog grijanja što ima za posljedicu one iš enje zraka uve ano nekoliko puta u odnosu na stanje koje bi bilo u slu aju njegovog postojanja.

Me u glavne one iš iva e zraka u Brčko distriktu BiH spadaju individualna i industrijska ložišta, deponij otpada i promet.

4.1.4. Stanje kvalitete zraka

Indikativna mjerenja i rezultati kvalitete zraka u Br ko distriktu BiH vršena mobilnom stanicom za pra enje kvalitete zraka u 2010., 2011. i 2012. godini (*Izvor: službena internetska stranica Vlade Br ko distrikta BiH <http://bdcentral.net>*) ukazuju na pove ane koncentracije ponajprije sumpornog dioksida i lebde ih estica promjera ispod 10 µm, pogotovo u razdoblju sezone grijanja, a posljednja mjerenje ra ena u 2013. godini ukazuju i na pove ane koncentracije prizemnog ozona.

Analize pokazuju i esta prekora enja grani nih vrijednosti sumpornog dioksida, lebde ih estica i ozona propisanih Pravilnikom o grani nim i ciljanim vrijednostima kvalitete zraka, pragovima informiranja i uzbune (SGBD 18/11).

Sagledavaju i stanje one iš enja zraka u Br ko distriktu BiH može se lako do i do zaklju ka da je one iš enost prisutnija nego što to odgovara stupnju industrijalizacije i urbanizacije. Za takvo stanje postoji više razloga, a osnovni je taj što se ta problematika nedovoljno poznaje od strane onih koji mogu utjecati na njeno rješenje te se ne poduzimaju adekvatne mjere za uklju enje instrumenata s ciljem smanjenja one iš enja zraka.

U narednim poglavljima dani su ciljevi i mjere za poboljšanje kvalitete zraka u Br ko distriktu BiH.

4.2. Ciljevi i mjere za zaštitu zraka

Cilj 1. Uskla ivanje zakonske i podzakonske regulative s EU regulativom i me unarodnim konvencijama

Mjera 1.1. Izrada i donošenje novog zakona o zaštiti zraka Br ko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama sljede ih EU direktiva i me unarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Br ko distrikt BiH, i to:

EU direktive

- Direktiva 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vije a o kvaliteti okolnog zraka i istijem zraku za Europu (SL L 152, 11. 6. 2008.)
- Direktiva 2004/107/EZ Europskog parlamenta i Vije a koja se odnosi na arsen, kadmij, živu, nikal i policikličke aromatske ugljikovodike u vanjskom zraku (SL L 23, 26. 1. 2005.)
- Direktiva Vije a 2001/81/EZ Europskog parlamenta i Vije a o nacionalnim vršnim emisijama za odre ene (pojedine) one iš uju e tvari (SL L 309, 27. 11. 2001.)
- Direktiva 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vije a kojom se utvr uje shema za trgovanje kvotama emisije stakleni kih plinova unutar Zajednice i kojom se izmjenjuje i dopunjuje Direktiva Vije a 96/61/EZ (SL L 275, 25. 10. 2003.)
- Direktiva 2004/101/EZ Europskog parlamenta i Vije a kojom se dopunjuje Direktiva 2003/87/EZ kojom se utvr uje shema za trgovanje kvotama emisije stakleni kih plinova unutar Zajednice, u vezi s projektnim mehanizmima Kyotskog protokola (SL L 338, 13. 11. 2004.)
- Direktiva 2008/101/EZ Europskog parlamenta i Vije a kojom se izmjenjuje i dopunjuje Direktiva 2003/87/EZ kako bi se zrakoplovne aktivnosti uklju ile u sustav trgovanja kvotama emisijama stakleni kih plinova unutar Zajednice (SL L 8, 13. 1. 2009.)

- Direktiva 2009/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća kojom se izmjenjuje i dopunjuje Direktiva 2003/87/EZ kako bi se unaprijedio i proširio sustav trgovanja emisijskim jedinicama Zajednice (SL L 140, 5. 6. 2009.)
- Direktiva 2009/30/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o izmjenama i dopunama Direktive 98/70/EZ u pogledu specifikacije benzina i dizelskih goriva i plinskog ulja i uvođenju mehanizma praćenja i smanjenja emisija stakleničkih plinova i izmjenama i dopunama Direktive Vijeća 1999/32/EZ u pogledu specifikacije goriva koje koriste plovila za unutrašnju plovidbu i ukidanju Direktive 93/12/EEZ (SL L 140, 5. 6. 2009.)
- Direktiva Vijeća 87/217/EEZ od 19. ožujka 1987. o spremanju i smanjenju onečišćenja okoline azbestom (SL L 85, 28. 3. 1987.)
- Direktiva Vijeća 91/692/EEZ od 23. prosinca 1991. o standardizaciji i racionalizaciji izvješća o implementaciji određenih direktiva koje se odnose na okolinu (SL L 377, 31. 12. 1991.)
- Direktiva 98/70/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. listopada 1998. o kvaliteti benzinskih i dizelskih goriva i izmjeni Direktive Vijeća 93/12/EEZ (SL L 350, 28. 12. 1998.)
- Direktiva Vijeća 1999/32/EZ od 26. travnja 1999. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima i o izmjeni Direktive 93/12/EEZ (SL L 121, 11. 5. 1999.)
- Direktiva 2001/80/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisija određenih onečišćujućih tvari u zrak iz velikih uređaja za loženje (SL L 309, 27. 11. 2001.)
- Direktiva 2003/17/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 3. ožujka 2003. o izmjeni Direktive 98/70/EZ o kvaliteti benzina i dizelskih goriva (Tekst značajan za EGP) (SL L 76, 22. 3. 2003.)
- Direktiva 2004/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o ograničenju emisija hlapljivih organskih spojeva nastalih upotrebom organskih otapala u određenim bojama i lakovima i proizvodima za završnu obradu vozila i o izmjeni Direktive 1999/13/EZ (SL L 143, 30. 4. 2004.)
- Direktiva 2008/112/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o izmjeni direktiva Vijeća 76/768/EEZ, 88/378/EEZ, 1999/13/EZ i direktiva 2000/53/EZ, 2002/96/EZ i 2004/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća radi njihovog prilagođavanja Uredbi (EZ) br. 1272/2008 o razvrstavanju, označavanju i pakiranju tvari i smjesa (Tekst značajan za EGP) (SL L 345, 23. 12. 2008.)
- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o industrijskim emisijama (integrirano spremanje i kontrola onečišćenja) (preinačeno) (Tekst značajan za EGP) (SL L 334, 17. 12. 2010.)
- Direktiva Komisije 2010/79/EU od 19. studenog 2010. o prilagođavanju tehničkih napretka Priloga III. Direktivi 2004/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o ograničenju emisija hlapljivih organskih spojeva (SL L 304, 20. 11. 2010.)
- Direktiva 2012/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. studenog 2012. o izmjeni Direktive Vijeća 1999/32/EZ u vezi sa sadržajem sumpora u brodskim gorivima (SL L 327, 27. 11. 2012.).

Meunarodne konvencije

- Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama (UNFCCC), Rio de Janeiro, 1992. god. (ratificirana od strane BiH 2000. god. – „Sl. glasnik BiH“ br. 19/00)
 - Kjoto protokol, Kjoto, 1997. god. (ratificiran od strane BiH 2008. god. – „Sl. glasnik BiH“ br. 3/08)
- Konvencija UNECE-a o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u procesu odlučivanja i pristupu pravosudnim tijelima iz oblasti okoline, Aarhus, 1998. god. (ratificirana od strane BiH 2008. god.)
 - Protokol o registru onečišćujućih tvari i dometu onečišćenja (PRTR), Kijev, 2003. god. (ratificirana od strane BiH 2003. god.)

- Konvencija o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka, Geneve, 1979. god. (ratificirana od strane BiH sukcesijom 1992. – „Sl. list SFRJ“ 11/86 i „Sl. list RBiH“ 13/94)
 - Protokol o dugoročnom financiranju programa suradnje za praćenje i procjenu dalekosežnog prijenosa onečišćivača zraka u Europi (EMEP), Geneve, 1984. god. (ratificirana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“ 2/87 i „Sl. list RBiH“ 13/94)
- Konvencija o zaštiti ozonskog omotača, Beograd, 1985. god. (ratificirana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“ 2/87 i „Sl. list RBiH“ 13/94)
 - Protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač, Montreal, 1987. god. (ratificirana od strane BiH sukcesijom 1993. god. – „Sl. list SFRJ“ 16/90) s pripadajućim amandmanima (ratificiranim od strane BiH 2003. god.).

Cilj 2. Uspostavljanje sustava upravljanja kvalitetom zraka u Br ko distriktu BiH

Mjera 2.1 Donošenje odgovarajućeg podzakonskog propisa kojim će se uspostaviti sustav upravljanja kvalitetom zraka u Br ko distriktu BiH

Mjera 2.2. Uspostava registra emisija onečišćivača

Ova mjera podrazumijeva evidentiranje i praćenje izvora emisije onečišćenja zraka po količinama i vrstama u skladu s odredbama posebnog podzakonskog akta.

Mjera 2.3. Uspostavljanje mreže za praćenje kvalitete zraka

Ova mjera podrazumijeva izradu studije izvodljivosti koja će analizirati postojeće stanje i dati optimalne i najučinkovitije rješenje za uspostavu mreže na području Br ko distrikta BiH, što uključuje:

- o izbor polutanta koji će se mjeriti
- o izbor oblasti u kojoj treba vršiti mjerenje
- o izbor broja i rasporeda mjernih stanica
- o izbor trajanja i učestalosti uzorkovanja
- o troškove ulaganja i
- o troškove održavanja i upravljanja
- o nabavu i postavljanje opreme za praćenje kvalitete zraka.

Mjera 2.4. Kategorizacija kvalitete zraka

Na temelju zakonski definiranih uvjeta izvršiti analizu postojećeg stanja i kategorizaciju kvalitete zraka na području Br ko distrikta BiH, a rezultate kategorizacije uključiti kroz provođenje Mjera 4.2.2.4.

Mjera 2.5. Planske mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka kroz:

- prostorno i urbanističko planiranje
- planove razvoja industrije, energetike, prometa i dr.
- kvalitetu gradnje
- plan interventnih mjera u slučaju prekoračenja pragova uzbune propisanih zakonskim i podzakonskim aktima.

Mjera 2.6. Upravno-administrativne mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka kroz:

- izdavanje ekoloških dozvola
- izdavanje urbanističke suglasnosti, odobrenja za gradnju i odobrenja za upotrebu
- obvezu provjere emisija i prijavljivanje u registar emisija.

Mjera 2.7. Tehničko-tehnološke mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka kroz:

- projektiranje objekata
- primjenu najboljih raspoloživih tehnika, tehničkih rješenja i mjera
- korištenje opreme i postrojenja koji su okolišno prihvatljivi
- pravilno odvijanje tehnoloških procesa i održavanje opreme
- periodične provjere emisija.

Cilj 3. Smanjenje energetske intenzivnosti

Ovaj cilj podrazumijeva provedbu sljedećih mjera:

Mjera 3.1 Izrada i donošenje propisa o energetske učinkovitosti u građevinarstvu
S obzirom na to da je potrošnja energije u Brčko distriktu BiH u velikoj mjeri u vezi s potrošnjom energije za grijanje stambenih objekata, potrebno je i donošenje propisa o energetske učinkovitosti u građevinarstvu kojim bi se, između ostalog, propisalo i uvođenje certifikata o energetske učinkovitosti za objekte (klasificiranje i izdavanje dozvola za gradnju po kategorijama), metodologije mjerenja i uvjeti za organizacije koje vrše mjerenje.

Mjera 3.2. Izrada i donošenje akcijskog plana energetske održivog razvoja
Akcijski plan energetske održivog razvoja Brčko distrikta BiH ima za cilj smanjenje emisije CO₂ kroz:

- mjere energetske učinkovitosti korištenjem obnovljivih izvora energije, upravljanjem potrošnjom, edukacijom i drugim mjerama
- mjere koje će pridonijeti sigurnosti i raznolikosti opskrbi energijom Brčko distrikta BiH
- mjere za smanjenje energetske potrošnje u sektorima zgradarstva, prometa i javne rasvjete
- politiku prostornog uređenja i transformaciju urbanih u ekološki održiva područja.

Cilj 4. Ograničenje emisija iz malih ložišta

Mjera 4.1. Regulirati korištenje ugljena prema vrsti korisnika i kvaliteti ugljena
Regulacija korištenja ugljena prema vrsti korisnika i kvaliteti ugljena potrebna je s obzirom na to da se različite vrste ugljena iz BiH razlikuju prema sadržaju sumpora (odnos 1 : 20). Potrebno je propisati uvjete za korištenje specifičnih vrsta ugljena prema vrsti uređaja, koji su na terenu prisutni ili se mogu nabaviti na tržištu (kotao, peć, snaga, lokacija, konstrukcija). Osim toga, potrebno je izraditi i program stimuliranja korištenja pojedinih vrsta ugljena.

Mjera 4.2. Donošenje programa poticaja korištenja obnovljivih biogoriva
Odgovarajućim financijskim programima poticati korištenje obnovljivih biogoriva (pelet, briket i bioplin), zatim propan-butan plin i niskosumporno loživo ulje. Ako je moguće, bolje je uraditi i poticati program zamjene ugljena alternativnim gorivima nego poticati zamjenu jednog ugljena drugim jer i nakon zamjene jedne vrste ugljena drugom s manjim sadržajem sumpora njegovim sagorijevanjem i dalje nastaju drugi štetni produkti sagorijevanja (pepeo, nesagorjeli ugljikovodici, prašina, ugljikov dioksid i monoksid).

Mjera 4.3. Definiranje kvalitete sobnih peći i kotlova male snage
Definiranje kvalitete sobnih peći i kotlova male snage moguće je kroz: donošenje i implementaciju standarda za kvalitetu sobnih peći i kotlova male snage, regulaciju prodaje na tržištu sobnih peći i kotlova male snage i inspekcijski nadzor primjene ovog standarda. Potrebno je usvojiti pravilnik o kvaliteti ugljena i uspostaviti inspekcijski nadzor.

Slijedi tabli ni prikaz ciljeva i mjera za zaštitu zraka Br ko distrikta BiH s definiranim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Zrak					
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Usklađivanje zakonske i podzakonske regulative s regulativom EU-a i meunarodnim konvencijama	1.1.	Izrada i donošenje novog zakona o zaštiti zraka Brčko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama EU direktiva i meunarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Brčko distrikt BiH	2022.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Brčko distrikta BiH ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Uspostavljanje sustava upravljanja kvalitetom zraka u Brčko distriktu BiH	2.1.	Donošenje odgovarajućeg podzakonskog propisa kojim će se uspostaviti sustav upravljanja kvalitetom zraka u Brčko distriktu BiH	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
		2.2.	Uspostava registra emisija onečišćujućih tvari	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Inspekcija
		2.3.	Uspostava mreže za praćenje kvalitete zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
		2.4.	Kategorizacija kvalitete zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
		2.5.	Planske mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
		2.6.	Upravno-administrativne mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš
		2.7.	Tehniko-tehnološke mjere koje podrazumijevaju osiguranje kvalitete zraka	2026.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Inspekcija
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Smanjenje energetske intenzivnosti	3.1.	Izrada i donošenje propisa o energetske učinkovitosti u građevinarstvu	Od 2018.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Brčko distrikta BiH ➡ Vlada Brčko distrikta BiH
		3.2.	Izrada i donošenje akcijskog plana energetske održivosti razvoja	Od 2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Skupština Brčko distrikta BiH ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Gospodarski subjekti
R. br.	Cilj	R. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
4.	Ograničenje emisija iz malih ložišta	4.1.	Regulirati korištenje ugljena prema vrsti korisnika i kvaliteti ugljena	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš ➡ Inspekcija
		4.2.	Donošenje programa poticaja korištenja obnovljivih	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Vlada Brčko distrikta BiH ➡ Resorni odjel za okoliš

Strategija zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. godine

			biogoriva		
		4.3.	Definiranje kvalitete sobnih pe i i kotlova male snage	Od 2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove ➤ Odjel za gospodarski razvoj

5. STRATEGIJA UPRAVLJANJA OTPADOM BR KO DISTRIKTA BiH

Uvod

Ekonomski i tehnološki napredak donosi pozitivne promjene u našinu života, ali i niz problema među kojima se pojavio i problem proizvodnje otpada. Veći standard znači i veći potrošnju i proizvodnju, pa samim tim i veće količine ambalažnog i drugog komunalnog otpada, pa i industrijskog. Postoje različite prakse postupanja s otpadom u BiH, pa i u Brčko distriktu BiH vrlo je loša, odnosno stupanj prevencije, selektivnog odlaganja, reciklaže i ponovna upotreba vrlo su mali. Najveći dio proizvedenog otpada odlazi se na neuređena odlagališta bez primjene ikakvih sanitarnih tehnoloških mjera odlaganja. Stoga zbrinjavanje otpada trenutno predstavlja značajan ekološki, tehnološki, sanitarni, urbanistički, građevinski i hidrološki problem.

Donošenje Strategije upravljanja otpadom propisano je člancima 8. i 10. Zakona o upravljanju otpadom i člankom 47. Zakona o zaštiti okoline i čini sastavni dio Strategije zaštite okoliša. Njom se definiraju politika i strateške smjernice zasnovane na općim načelima Europske unije prenesenima kroz Zakon o upravljanju otpadom, i to prvenstveno u dijelu koji se odnosi na prioritete i temeljna načela upravljanja otpadom.

Konačno odlaganje

Konačno odlaganje dosad je najzastupljeniji postupak (95 %). Realizacijom Plana o upravljanju otpadom, odnosno uspostavljanjem sustava upravljanja otpadom izdvajanjem komponenti, recikliranjem te ponovnom upotrebom količina konačno odloženog otpada može se svesti na 20 – 30%.

Gradivine i postrojenja za upravljanje otpadom grade se i koriste uglavnom za sljedeće postupke:

- J mehanička obrada otpada – MTO (sortirnice, reciklaže) – priprema odvojeno sakupljeni komunalni i drugi otpad za ponovno i novo korištenje
- J biološka obrada otpada – BTO – izvodi se u kompostanama i postrojenjima za anaerobnu i aerobnu digestiju tekućeg i polutekućeg biološkog otpada
- J termička obrada otpada odvija se u nekoliko vrsta postrojenja (sa ili bez proizvodnje električne i/ili toplinske energije):
 - postrojenja za termičku obradu otpada (biomasa, komunalni, opasni)
 - saizgaranje otpada s fosilnim gorivima
 - kafilacije (termička obrada klasičnog životinjskog otpada)
 - energane na deponijski plin.

Deponiji otpada

Sanacija, zatvaranje i rekultivacija postojećih deponija izravno su uvjetovani izgradnjom novog sanitarnog deponija, odnosno centra za upravljanje otpadom. Uspješnost ovog procesa ovisi o sigurnim izvorima financiranja, zatim o stručnosti timova za izradu i vođenje projekata i o potpori vlasti i javnosti na svim razinama. U vezi s tim izrađena je Studija za najpovoljniju lokaciju na teritoriju Brčko distrikta BiH za izgradnju sanitarnog deponija, odnosno centra za upravljanje otpadom. Centar za upravljanje otpadom u svom sadržaju podrazumijeva postojanje sanitarnog deponija kao i postrojenja za zbrinjavanje opasnog otpada (spalionica) i postrojenja za zbrinjavanje animalnog otpada.

Studija je urađena od strane ovlaštenih institucija „Dvokut-pro“ iz Sarajeva i „Instituta za građevinarstvo“ iz Banja Luke, po narudžbi Odjela za javne poslove Vlade Br ko distrikta BiH. U Studiji je na temelju višekriterijskih analiza koje su u skladu s EU direktivom i na temelju svjetskih iskustava izvršeno bodovanje 12 lokacija po zadanim kriterijima:

- a) prostornoplanski kriteriji
- b) kriteriji zaštite okoliša
- c) ekonomski kriteriji
- d) tehničko-tehnološki kriteriji
- e) kriterij izvodljivosti.

Od liste 12 potencijalnih lokacija iz daljnje analize izostavljeno je 9 lokacija po preliminarnoj procjeni jer se ne smatraju pogodne za buduću gradnju, odnosno ne zadovoljavaju određene eliminacijske kriterije na temelju kojih je izvršen užu izbor za izbor tri lokacije (postojeće odlagalište, lokacija Barnjaci i lokacija Kladje).

U narednim aktivnostima u odabiru lokacija veoma je važno:

- sudjelovanje javnosti – ključ uspjeha!
- organizacija javne rasprave u vezi s odabiranjem lokacije, eventualnim organiziranjem putovanja zainteresirane javnosti na postojeće i sanitarni deponij u okruženju.

Regionalni deponiji

U razmatranju pogodnih rješenja sustava za upravljanje otpadom svakako je potrebno uzeti u obzir i projekt koji se implementira na području Federacije BiH i Republike Srpske, odnosno projekt „Upravljanje vrstnim otpadom“, koji se tretira kao projekt od posebne važnosti za cijelu regiju i koji bi trebao izravno doprinijeti poboljšanju stanja okoliša kao i upravljanju prirodnim resursima cijele Bosne i Hercegovine.

Ovim projektom stvoren je model upravljanja otpadom kroz niz od 16 regionalnih centara za upravljanje otpadom, u Federaciji BiH 10 i u Republici Srpskoj 6. Uz korist za okoliš projekt treba doprinijeti novim gospodarskim kretanjima otvaranjem novih radnih mjesta i otvoriti nove mogućnosti povećanja broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem komunalnog otpada i njegovim kvalitetnim zbrinjavanjem.

Međutim, činjenica da su ti deponiji dosta skupi uvjetuje zaključak da se odlaganje otpada na tim deponijima bitno skupo pa se, s obzirom na to, u narednom razdoblju morati reciklirati što više sekundarnih sirovina. Otpad se bitno vage prije odlaganja. Opasnosti koje gravitiraju određenom regionalnom sanitarnom deponiju morat će osigurati sredstva za odlaganje svog otpada pa se vodi računa o tome da se odlaže manja količina otpada.

Kroz projekt „Upravljanje vrstnim otpadom“ uspostavljeni su centri za upravljanje otpadom u Zenici i Sarajevu (na području FBiH) i centri u Bijeljini i Banjoj Luci (na području RS).

Dinamičkim planom provođenja Projekta predviđeni su i centri u Tuzli, Bihaću, Livnu i Mostaru. Međutim, na nekim područjima, kao npr. Tuzlanskom kantonu, došlo je do intenzivnog stvaranja tzv. NIMBY (ne u moje dvorište) uinku, tako da je Projekt došao do nesavladivih prepreka.

U detaljnom razmatranju to ne lokacije i sadržaja centra za upravljanje otpadom Br ko distrikta BiH svakako treba uzeti u obzir i ove regionalne tendencije.

5.1. Postoje e stanje

5.1.1. Zakonski okviri

Br ko distrikt BiH je usvojio Zakon o upravljanju otpadom (SGBD 25/04, 1/05, 19/07, 2/08 i 9/09) u okviru seta zakona za zaštitu okoliša.

Na temelju ovog Zakona doneseni su sljede i podzakonski akti:

- a) Pravilnik o postupanju s otpadom koji se ne nalazi na listi opasnog otpada ili iji je sadržaj nepoznat (SGBD 32/06)
- b) Pravilnik o sadržaju plana prilago avanja upravljanju otpadom za postoje a postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje poduzima nadležni odjel (SGBD 32/06)
- c) Pravilnik o uvjetima za prijenos obveza upravljanja otpadom s proizvo a a i prodava a na operatera za prikupljanje otpada (SGBD 32/06)
- d) Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti malog gospodarstva u upravljanju otpadom (SGBD 32/06)
- e) Pravilnik o kategorijama otpada s listama (SGBD 32/06)
- f) Pravilnik o financijskim jamstvima kojima se može osigurati prekograni ni promet otpada (SGBD 32/06).

5.1.2. Trenuta no stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja otpada

Neodgovaraju e sustavno i plansko upravljanje otpadom jedan je od najve ih problema zaštite okoline u Br ko distriktu BiH jer koli ine otpada rastu iz dana u dan, a ne postoji infrastruktura koja bi taj otpad trebala zbrinuti na ekološko prihvatljiv na in.

Otpad se prikuplja neselektivno, pa se esto u komunalnom otpadu nalaze i pojedine kategorije industrijskog, medicinskog i drugih vrsta otpada, me u kojima ima i opasnog otpada.

Kada se uzme u obzir da se prosje no po glavi stanovnika na dan proizvede 0,8 kg otpada zna i da u našem gradu, ne ra unaju i gospodarstvo, imamo izme u 70 i 80 t otpada koji konstantno optere uje prostor gradskog deponija te se mora razmišljati o reciklaži na izvoru nastajanja otpada i planiranju otvaranja reciklažnih dvorišta na nekoliko lokacija u gradu radi smanjenja koli ine otpada koja završi na deponiju.

Neure eni sustav upravljanja otpadom negativno se odražava na sastavnice okoline kao što su voda, zrak, zemljište i na klimu, ljudsko zdravlje i drugi živi svijet. Posebice su ugrožene podzemne vode koje su glavni izvor zaliha pitke vode i temeljni nacionalni resurs.

Otpad koji se po definiciji tretira kao svaka tvar ili predmet koji posjednik odbacuje ili namjerava ili mora odbaciti može se grubo po vrsti odnosno mjestu nastanka podijeliti na:

- komunalni otpad
- industrijski otpad
- građevinski otpad i otpad od rušenja
- ambalažni otpad
- otpadna vozila
- otpadne gume vozila
- otpadna ulja

- otpadni elektri ni i elektroni ki otpad (e-otpada)
- medicinski otpad
- poljoprivredni otpad
- šumarski otpad
- biootpad
- istrošene baterije i akumulatori
- postojeane organske zaga uju e tvari (POPs-i) itd.

Navedene vrste otpada u kojima ima i opasnog otpada u velikom su dijelu bez organiziranog razvrstavanja odlagane i dalje se odlažu na gradski deponij, tako da se žurno treba pristupiti sanaciji gradskog odlagališta po standardima i normama propisanim za ovu vrstu gra evinskih objekata.

Poseban problem u izgradnji, a i sanaciji odlagališta otpada, jeste lokacija postoje eg odlagališta – neposredno uz rijeku Savu, što zahtijeva posebne mjere zaštite voda složenim sustavom brtvenih i drenažnih slojeva i odvoda i tretmana procjednih voda.

Koli ine otpada iz dana u dan rastu tako da se na in upravljanja otpadom mora u potpunosti promijeniti u smislu razdvajanja, reciklaže, iskorištenja upotrebnih vrijednosti iz otpada i na koncu odlaganja onog dijela otpada koji se ne može iskoristiti na legalni sanitarni deponij koji treba izgraditi u Br ko distriktu BiH ili se povezati s ve izgra enim u okruženju.

Za smanjenje koli ine otpada koji se mora odložiti na deponij najprihvatljivije je da se na mjestu nastanka otpada od strane fizi kih i pravnih osoba koje isti proizvode vrši odvajanje za reciklažu, kompostiranje i druga iskorištenja korisnog dijela iz otpada, kao i pravodobno odvajanje opasnog otpada s ciljem spre avanja kontaminacije ostalog otpada koji se odlaže na deponiju.

Ve dulje vrijeme prepoznata je vrijednost pojedinih kategorija otpada koje otkupljuju poduze a za otkup sekundarnih sirovina, ali te aktivnosti su na individualnoj osnovi i bez posebne organizacije od strane aktualnog poduze a koje je preuzelo obvezu upravljanja otpadom na podru ju Br ko distrikta BiH i koje bi moglo pokrenuti odvajanje na mjestu nastanka, posebice kada je u pitanju ku ni komunalni otpad.

Da bi se pristupilo organizirano i ispravno ovoj veoma važnoj aktivnosti odvajanja otpada na mjestu nastanka i organiziranog prihvata i odvoza, prije svih predrasuda i mogu ih problema u realizaciji mora se osigurati potrebna infrastruktura u smislu osiguranja kanti za razli ite vrste otpada za sve korisnike, mjesta za privremeno skladištenje s infrastrukturom i otpremanje kupcu, odnosno na kona nu reciklažu.

Mogu i problemi:

-) nedovoljna svijest pravnih i fizi kih osoba da svoj otpad trebaju zbrinuti, obra ivati sami ili da obradu povjere poduze u koje je registrirano za djelatnost sakupljanja otpada
-) nedovoljna edukacija gra ana i zaposlenika tvrtki o upravljanju otpadom
-) nedovoljno pra enje prakse i trendova upravljanja otpadom u EU-u
-) sustav dostavljanja podataka ne postoji
-) postojanje divljih deponija
-) nedovoljna primjena tržišnih principa i na ela „one iš iva pla a“
-) regionalno udruživanje i organiziranje radi uspostave suvremenih sustava upravljanja komunalnim i drugim neopasnim otpadom.

Veliki je problem odnosa kako pravnih tako i fizi kih osoba prema opasnom otpadu koji isti svojom aktivnoš u proizvedu. Kada se i utvrdi i odvoji opasni od neopasnog

otpada, kod pravnih osoba može se lakše vršiti kontrola jer imatelji moraju imati sklopljen ugovor za preuzimanje i zbrinjavanje s ovlaštenom organizacijom koja ima ovlast za zbrinjavanje opasnog otpada na ekološki prihvatljiv način, ali je problem kod fizičkih osoba koje isti odlažu u kantu za smeće i koje završi na gradskom deponiju, gdje, pored svijesti, nije stavljena na raspolaganje određena infrastruktura.

Opasni medicinski otpad treba se obrađivati i zbrinjavati na odgovarajući način kao što je to primjer u Brčanskoj bolnici Zdravstvenog centra Brčko. Na isti način svoj otpad moraju zbrinuti i privatne klinike koje moraju imati ugovor s ovlaštenom ustanovom.

Izgradnju postrojenja za zbrinjavanje opasnog otpada treba razmatrati ne samo iz ekoloških, nego, čak i više, iz ekonomskih razloga.

5.1.2.1. Trenutačno stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja komunalnog otpada

Trenutačno poslove prikupljanja, transporta i odlaganja smeća vrši Javno poduzeće d.o.o. „Komunalno Brčko“ za oko 20.000 kućanstava. Po procjeni godišnja produkcija otpada iznosi 365 kg/stanovniku što znači da, ako se uzme u obzir da u Brčkom neslužbeno ima 90.000 stanovnika, godišnje imamo 32.850 t otpada koji završi na gradskom odlagalištu.

Vrste otpad koji se producira u kućanstvima predstavlja heterogenu smjesu otpadnih materijala kao što su: papir, karton, staklo, keramika, magnetni i nemagnetni metali, plastika, koža, kosti, tekstil, biomasa, razne vrste inertnih i posebno opasnih materijala itd. Opasne vrste otpada u kućanstvu nazivaju se problematični otpad koji spadaju: baterije, stari lijekovi, insekticidi, pesticidi, motorna ulja, razrijeđivači, boje, lakovi, sredstva za zaštitu drveta, ambalaže od istih, akumulatori, uljni filtri, termometri sa živom, antifriz, filmovi raznih vrsta, fluorescentne rasvjetne cijevi, ljepila, kozmetika i slično.

Broj divljih odlagališta stalno se mijenja jer se neka saniraju, ali se javljaju i nova.

Za građane je određena paušalna naplata za odvoz otpada iz kućanstava.

Konačno, može se konstatirati:

-) odlaganje je za sada glavna opcija upravljanja ovim otpadom, što nije u skladu s ciljevima EU-a
-) zakonodavstvo je nepotpuno, a i takvo se nedovoljno poštuje
-) komunalna naknada i cijena usluge prikupljanja i odvoza nije dovoljna za pokrivanje troškova odvoza na sanitarni deponij u regiji
-) nepostojanje infrastrukture za smanjenje količine otpada koji se odlaže na gradskom odlagalištu prethodnim odvajanjem po vrsti otpada radi reciklaže i kompostiranja
-) nema uinkovanih instrumenata, metoda i edukacije za poticanje izbjegavanja ili smanjenja nastajanja otpada i tretiranja predmeta i stvari kao otpada koji pojedinci odbace kao prioriteta u hijerarhiji upravljanja otpadom
-) nedovoljna obveza i nedostatak svijesti za sve koji produciraju otpad
-) nekontrolirana („divlja“) odlagališta degradiraju prirodu, a posebno zagađuju zemljište, vode i zrak
-) nedovoljno je razvijena svijest, zainteresiranost i znanje građana i pravnih osoba o upravljanju otpadom
-) inicijative za udruživanje na međuentitetskoj, državnoj ili regionalnoj razini slabe su i neinkovite.

5.1.2.2. Trenuta no stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja industrijskog otpada

Industrijski otpad nastaje kroz djelatnost industrijske proizvodnje. Ovisno o industrijskoj grani on može imati najrazličitije karakteristike i stupanj opasnosti po zdravlje ljudi i okoliš.

esto se desi da otpad iz jedne proizvodnje predstavlja ulaznu sirovinu za neku drugu proizvodnju ili može poslužiti kao energent ili dodatak za poboljšanje kvalitete zemljišta, što znači da se u tom slučaju taj otpad više ne smatra otpadom (primjer iz „Bimala“ d. d. i postrojenja šećerane).

Izdane ekološke dozvole propisuju izradu i redovito ažuriranje planova upravljanja otpadom u industriji koji sadrže informacije o: vrsti otpada koja se producira, mjestu uklanjanja otpada, načinu zbrinjavanja i ugovorima s institucijama koje dalje preuzimaju obvezu upravljanja otpadom, u skladu s postupcima uklanjanja i na način kontrole.

Što se podataka o proizvodnji i vrstama veštih koli ina industrijskog otpada na teritoriju Br ko distrikta BiH tiče, naprimjer za „Bimal“ d. d., izrađeni su planovi upravljanja otpadom za svaki pogon zasebno: pogon silos, pogon prešaonica, pogon ekstrakcija, pogon rafinerija, pogon punionica.

Otpad iz postrojenja šećerane – filter kola (karbokalk), koji nastaje u procesu rafiniranja šećera i predstavlja kalcijev karbonat CaCO_3 , spada u vrstu inertni otpad koji se odlazi na za to određeni betonirani plato. Vremenom nakupljene količine mulja (karbokalk) ugovoreno se prodaju kao sredstvo za poboljšanje kvalitete tla u poljoprivredi (obara kiselost tla). Eventualno neprodane količine neophodno je deponirati na ekološki prihvatljiv način.

5.1.2.3. Građevinski otpad i otpad od rušenja

Građevinski otpad nastaje tijekom proizvodnje građevinskih proizvoda ili poluproizvoda, gradnje, rušenja i rekonstrukcije građevina.

Sastav građevinskog otpada generalno je: materijal iskopa 75 % (uključujući i iskopanu zemlju sa onečišćenih/kontaminiranih lokacija), otpad od rušenja i gradnje 15 – 25 % i asfalt, katran i beton 5 – 10 %. Najveći je dijelom (95 %) inertan otpad (otpad od keramike, rušenja zgrada, žbuka, gips, razbijeni beton, željezo, elik, kovine, drvo, plastika, papir i dr.), a može biti i opasan, npr. asfaltno vezivo ili otpad koji sadrži azbest, što traži posebnu kontrolu i obradu. Azbest se koristi za proizvodnju salonitnih ploča i cijevi velikih promjera i za toplinsku izolaciju cjevovoda i opreme. Prema propisima Europske unije proizvodi s više od 0,1 % azbesta su kancerogeni. Zbrinjavanje takvog otpada u Br ko distriktu BiH nije riješeno i završava na gradskom odlagalištu.

Ne postoji sustavno praćenje količina, svojstava i tijeka građevinskog otpada, a velike količine drvenog, papirnog i plastičnog otpada nastalog pri gradnji najčešće se spaljuju na gradilištu.

Gotovo polovica građevinskog otpada završi na odlagalištima komunalnog otpada, što višestruko povećava troškove sanacije, zauzima korisni volumen odlagališta i nove površine te povećava potrebu za otvaranjem novih nalazišta prirodnih mineralnih materijala. Iako se, uobičajeno, ponovno može upotrijebiti oko 80 % građevinskog otpada, u Br ko distriktu BiH se on ne reciklira niti se iz njega izdvajaju sekundarne

sirovine, osim pojedina no provedenih inicijativa koje ukupnoj bilanci znatno ne doprinose.

Ne postoji adekvatna infrastruktura za reciklažu i ponovnu upotrebu ove vrste otpada, odnosno materijala koji mogu imati upotrebnu vrijednost i namjenu u Br ko distriktu BiH.

5.1.2.4. Ambalažni otpad

Tijekom devedesetih i nadalje koli ina ambalažnog otpada sustavno se poveća zbog rasta udjela nepovratne ambalaže, posebice plastične PET-ambalaže i limenki. Međutim, zbog nepostojanja sustava odvojenog sakupljanja ni bilo kakvog vidljivog praćenja zasebnih tipova otpada, nemoguće je procijeniti količinu tog otpada koji treba adekvatno iskoristiti/zbrinuti. Procjenjuje se da u zemljama u okruženju godišnje nastaje oko 70 – 80 kg ambalažnog otpada po stanovniku i da je težinski udio ambalaže u komunalnom otpadu oko 25 %, a volumni je udio veći od 50 %. Ponešto se ambalažnog otpada odvojeno i organizirano prikuplja u pogonima postojeće veletrgovine, ali veliki udio ambalažnog otpada koji kupci proizvoda proizvedu izvan je organiziranog sustava sakupljanja i u velikoj mjeri završava na gradskom odlagalištu.

Na teritoriju Br ko distrikta BiH nalazi se tržnica „Arizona“, koja svojom djelatnošću (s oko 3.000 poslovnih jedinica) upućuje na nastajanje ambalažnog otpada kojeg vlasnik tržnice „Arizona“ odvaja po vrstama i prodaje za daljnju reciklažu.

Poslove prikupljanja, prometa i odlaganja smeća vrši Javno poduzeće d. o. o. „Komunalno Br ko“ za registrirane gospodarske subjekte kojih ima oko 1.500 u gradskom dijelu Br ko distrikta BiH.

Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu nije donesen u Br ko distriktu BiH, tako da nije propisan ni način plaćanja naknade za zbrinjavanje ambalažnog otpada. Trenutačno je moguće ovu vrstu otpada zbrinjavati kod operatera na način kako je to predviđeno entitetskim pravilnicima o ambalažnom otpadu.

Direktiva Europske unije za ambalažu i ambalažni otpad određuje da članice moraju organizirati sustav skupljanja i recikliranja sakupljene ambalaže, a svaka članica treba odlučiti o metodi skupljanja koja joj je najprihvatljivija.

Pravilnikom o ambalaži i ambalažnom otpadu Br ko distrikta BiH treba predvidjeti sustav i financiranje odvojenog sakupljanja ambalažnog otpada prema vrsti ambalaže, recikliranje i zbrinjavanje ambalažnog otpada iz naknada proizvođača i uvoznika za proizvode koje stavljaju u promet.

5.1.2.5. Otpadna vozila

Prosječna starost automobila je visoka. Nova stroža pravila o tehničkom pregledu vozila mogla bi eliminirati jako veliki broj vozila koja se više ne isplati popravljati.

Procjenjuje se da je udio vozila u ukupnom metalnom otpadu 75 %.

Vozila koja nisu u voznom stanju vlasnici prodaju na autootpad, gdje se najčešće vrši demontaža i prodaja kao polovnih rezervnih dijelova, a ostatak se većinom reciklira po vrstama materijala.

5.1.2.6. Otpadne gume vozila

Po podacima Odjela za javni registar u 2012. godinu registrirano je 25.500 vozila što znači da, ako se gume mijenjaju svake dvije godine, na području Br ko distrikta BiH godišnje se odbaci oko 50.000 guma.

U proteklom razdoblju otpadne gume, koje zauzimaju veliki prostor, odlagale su se na gradsko odlagalište, divlje deponije, odnosno u prirodu ili su u najgorem slučaju spaljivane, ali su velikim dijelom odlagane i u autoservisima, vulkanizerskim radionicama, autootpadima i drugim otpadima, kod fizičkih osoba i drugo.

Posljednjih par godina u BiH postoje pogoni za reciklažu guma tako da u narednom razdoblju gume neće opterećivati okolinu.

Zbog takvih postupaka, zbrinjavanje guma predstavlja poseban problem. Odlaganjem na odlagalištu zauzimaju veliki prostor, idealna su staništa za glodavce, a velika su opasnost ako se zapale. Uz to, problem transporta guma do odlagališta često rezultira odlaganjem na brojna nekontrolirana odlagališta, uz ceste, u šume i na druga mjesta.

Gume se uobičajeno spaljuju u rotacijskim pećima cementara kao energent na temperaturama 1.500 – 2.000 °C.

Postrojenja za mehaničku obradu (reciklažu otpadnih guma) u Br ko distriktu BiH nema.

5.1.2.7. Otpadna ulja

Nema pouzdanih podataka na temelju kojih bi se mogla procijeniti produkcija otpada iz ove kategorije (otpadnih ulja I. i II. kategorije, zauljene plastične ambalaže, filtara i emulzija), ali je i bez toga jasno da su te količine značajne.

Ako se u obzir uzme broj registriranih vozila u Br ko distriktu BiH i ako se jednom godišnje vrši zamjena ulja, onda se može procijeniti da nastane 150.000 – 180.000 l otpadnog ulja godišnje koje spada u kategoriju opasnog otpada i, ako se uljni filter mijenja pri svakom mijenjanju ulja, nastaje 25.500 otpadnih uljnih filtara koji su isto u kategoriji opasnog otpada.

Prilikom zamjene ulja u registriranim servisima, isto se sakuplja u burad i vraća proizvođaču ili se ugovorno predaje ovlaštenoj ustanovi. Ovdje je najbitnije da otpadno ulje ne završi na odlagalištu i da se ne prosipa na zemlju i u vodu i da se ne koristi kao energent u pećima koje imaju režim rada ispod 1.300 °C.

Ta se otpadna ulja uobičajeno zbrinjavaju rerafinacijom kod proizvođača mineralnih ulja i termičkom obradom suizgaranja u termoelektranama, tvornicama cementa i u nekim industrijskim toplanama i kotlovnica toplinske snage veće od 3 MWt.

Međutim, na teritoriju Br ko distrikta BiH u prethodnom se razdoblju nije vodilo računa o ovoj kategoriji opasnog otpada, posebice o otpadnim uljnim filterima i ambalaži koji najčešće i sada završavaju na gradskom odlagalištu.

Koncem 2012. godine potaknuta je gospodarska aktivnost „V Group Palis“ d. o. o., Br ko, a 2014. godine je izdana ekološka dozvola za izgradnju pogona za reciklažu, odnosno rerafinaciju otpadnog/prerađenog ulja, tako da će u narednom razdoblju uspostaviti na teritoriju zbrinjavanja ove vrste opasnog otpada na ekološki prihvatljiv način, ali i dalje ostaje problem uljnih filtara i ambalaže za koje registrirani servisi moraju imati ugovor s ovlaštenim ustanovama i koji se ni u kojem slučaju ne smiju odlagati na gradsko odlagalište.

Na području Br ko distrikta BiH, poduzeće „Vo ar“ d. o. o., Br ko, izgradio je pogon za reciklažu i proizvodnju biodizela iz otpadnih jestivih ulja iz restorana, industrije i drugih mjesta za koje je izdana i ekološka dozvola.

5.1.2.8. Otpadna elektri na i elektroni ka oprema (e-otpad)

E-otpad ide u red koli inski najbrže rastu ih vrsta otpada. Sastoji se od otpadnih ure aja iz ku anstava (TV, radioure aji, videoure aji itd.), gospodarskih subjekata, ureda i sli no: ra unala, telefona, mobilnih telefona, kasetofona, itd.

Ve ina e-otpada ide u red opasnog otpada jer sadrži preko tisu u razli itih tvari od kojih su mnoge otrovne (živa, olovo, kadmij, berilij i dr.) i stvaraju ozbiljna one iš enja prilikom odlaganja.

Otpadna elektronika javlja se u komunalnom i u industrijskom otpadu i odvajanje od ostalih vrsta otpada može se u inkovito vršiti uz dobru organizaciju usporedno s ostalim korisnim komponentama iz otpada, što ima svoje i ekonomske i ekološke opravdanosti i obveze, dok su troškovi njenog recikliranja / izdvajanja korisnih komponenti iznimno visoki, iako treba re i da je mogu e izdvojiti vrlo vrijedne tvari: Ag, Au, Pt, Pd, Cu, Al i dr.

Države Europske unije proizvode velike koli ine e-otpada godišnje po stanovniku, a zna ajan dio tog otpada uvozi se u BiH, odnosno Br ko distrikt BiH, i prodaje kupcima kao polovna oprema koja je nakon odre enog razdoblja neupotrebljiva. Takav otpad se ne sakuplja odvojeno niti se odvojeno odlaže, što predstavlja veliki problem.

Ra unala ve nakon tri do etiri godine postaju otpad, a ne roba, tako da je uvoz iz država EU-a u BiH, odnosno Br ko distrikt BiH protivan Bazelskoj konvenciji.

U Br ko distriktu BiH nema organiziranog odvajanja e-otpada, osim u pojedinim centrima za otkup sekundarnih sirovina, tako da je u prvoj fazi potrebno pripremiti infrastrukturu, odnosno odvajanje istog na mjestu nastanka i predaje operaterima, dok je za održivije upravljanje e-otpadom potreban potpun sustav recikliranja / izdvajanja korisnih komponenti.

5.1.2.9. Trenuta no stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja medicinskog otpada

Pri pružanju zdravstvene zaštite nastaju dvije skupine otpada:

-) inertni medicinski otpad (otpad po sastavu i izgledu sli an komunalnom otpadu) i
-) opasni medicinski otpad.

Inertni medicinski otpad ini oko 86 % sastava otpada, a uklju uje uobi ajeni otpad, papir i kartonsku ambalažu, staklo i ostatke hrane. Opasni medicinski otpad ini oko 14 % od ukupnih koli ina medicinskog otpada, a sastoji se od sljede ih skupina otpada (na temelju prosje nih vrijednosti iz literature i iskustva):

) infektivni otpad	80 %
) oštri predmeti	8 %
) patološki otpad	5 %
) farmaceutski otpad	3 %
) kemijski otpad	2 %
) citostatici	2 %.

Zdravstvene ustanove kao proizvo a i otpada dužne su ovaj otpad zbrinuti na ekološki prihvatljiv na in. Jedan od na ina je sklopljen ugovor s ovlaštenim ustanovama za zbrinjavanje ove vrste otpada.

Br ko distrikt BiH je imao aktivnost u vezi s izvozom opasnog – farmaceutskog otpada radi njegovog kona nog zbrinjavanja, odnosno tretiranja prema zakonima zemlje u koju se izvozi.

Bolnica u Br ko distriktu BiH posjeduje spalionicu organskog otpada za svoje potrebe. Temperatura sagorijevanja je 1.200 °C. Od opreme za zbrinjavanje infektivnog otpada posjeduje sterilizator – autoklav, ime dobiva inertan otpad.

5.1.2.10. Trenuta no stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja otpada iz poljoprivrede i šumarstva

Otpad koji nastaje od ostataka iz poljoprivrede, šumarstva, prehrambene i drvne industrije ima veliki udio u ukupnoj proizvodnji otpada na teritoriju Br ko distrikta BiH, koji je u ovom trenutku nemogu e korektno kvantificirati zbog nedostatka relevantnih pokazatelja.

Poljoprivredni otpad

Poljoprivredni ostatci nastaju u ratarstvu, sto arstvu i prehrambenoj industriji (klju ni broj 02 Kataloga otpada). Dio tih ostataka koristi se u poljoprivredi za stelje i sl., dio se ostavlja na poljima, a vrlo mali dio se koristi za proizvodnju energije, i to spaljivanjem u pojedina nim, privatnim ložištima.

U sto arstvu nastaju velike koli ine ostataka u obliku ekskremenata (sto ni izmet i mokra a) koji zajedno sa steljom stvara gnojnicu.

S obzirom na to da odvojeno sakupljanje ovih kategorija otpada nije zaživjelo niti je zakonski utemeljeno, može se pretpostaviti je da nekontrolirano odlaganje otpada i ostataka iz poljoprivredne proizvodnje uzrokuje prekomjernu emisiju stakleni kih plinova, estetski narušava okolinu, uz napomenu da se tako potpuno zanemaruje i mogu a ekonomska vrijednost ostvariva kroz tržište takvog otpada, pogodnog za energetska i drugu valorizaciju.

Postupanje s otpadom životinjskog podrijetla zakonski nije posebno ure ivano, iako postoji potreba za tim.

Životinjski otpad nastaje u: klaonicama; objektima za preradu mesa, riba, jaja, mlijeka, crijeva; hladnja ama; skladištima; valionicama jednodnevnih pili a; tržnicama; trgovinama mesa; ribarnicama; ugostiteljstvu i drugim objektima javne prehrane; objektima za uzgoj i držanje životinja; zoološkim vrtovima; lovištima; lu kim terminalima; grani nim prijelazima; u prijevozu životinja i proizvoda i drugim mjestima na kojima se životinje drže, uzgajaju i proizvode namirnice životinjskog podrijetla.

Osim navedenih mjesta na kojima se „proizvodi“ otpad životinjskog podrijetla, zna ajan je i broj poljoprivrednih ku anstava na kojima se drže i uzgajaju razli ite vrste doma ih životinja i veliki broj tržnica, trgovina mesa, ribarnica, grani nih i drugih terminala na kojima se obavlja promet živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla.

U tijeku su aktivnosti na izgradnji ili nabavi mobilne spalionice životinjskog otpada od strane JP "Komunalnog Br ko".

Šumarsko-drveni otpad

Šumarsko-drveni otpad nastaje u šumarstvu i drvnopreraiva koj industriji. Šumarski otpad koji nastaje prilikom eksploatacije i ureivanja šuma odnosi se na granjevinu promjera manjeg od 7 cm i lisnu masu stabala, a ostaje u šumi kao temeljni potencijal proizvodnje šumskog zemljišta te se, najvećim dijelom, ne smatra otpadom u smislu Zakona o upravljanju otpadom. Isti je odnos i prema ostacima s opožarenih šumskih površina (poglavlje 02 Europske liste otpada).

Procijenjena količina šumarskog otpada na teritoriju Br ko distrikta BiH iznosi 80.000 m³.

Drveni otpad nastaje u drvnopreraiva koj industriji u proizvodnji panela i namještaja, papira i kartona (poglavlje 03 Europske liste otpada). Relevantnih pokazatelja za procjenu količine nastalog drvnog otpada u ovom trenutku nema.

Manji se dio šumarsko-drvnog otpada koristi u proizvodnji energije, u individualnim privatnim ložištima, a veći dio trune u šumama ili se odlaže na odlagališta.

5.1.2.11. Trenuta no stanje nastanka/produkcije i zbrinjavanja opasnog otpada

U Br ko distriktu BiH ne postoji infrastruktura za organizirano odvajanje opasnog otpada, osim što pojedine tvrtke imaju sklopljene ugovore s ovlaštenim ustanovama koje preuzimaju ovaj otpad i zbrinjavaju ga na ekološki prihvatljiv način, najčešće izvan BiH, osim kada su u pitanju otpadne baterije i akumulatori koje se tretiraju u jedinom pogonu te vrste u BiH, tvornici akumulatora „Tesla“ d. d., Br ko distrikt BiH.

Otpadne baterije i akumulatori

Većina otpadnih baterija i akumulatora klasificira se kao opasni otpad (ključni brojevi 16 06, i to od 01 do 03 i 06 Kataloga otpada).

U Br ko distriktu BiH odvojeno je sakupljanje otpadnih baterija i akumulatora započelo od otvaranja tvornice i danas se, prema neslužbenim informacijama, provodi u ograničenom obujmu preko pojedinačnih dovoza u tvornicu akumulatora „Tesla“ d. d.

Otpadne baterije iz satova, mobilnih telefona i brojne druge elektroničke opreme ne sakupljaju se odvojeno, iako bi se prioritetno trebao postaviti sustav standardiziranih posuda crvene boje (postavljenih po robnim centrima i većim trgovinama), dok bi se otpadni akumulatori iz najraznovrsnijih izvora (vozila, željeznih lokomotiva, plovila, zrakoplova, poljoprivrednih i građevinskih strojeva, rezervnih električnih napajanja u elektroenergetskom sustavu, industriji i telekomunikacijskim uređajima itd.) sakupljali, uglavnom, u reciklažnim dvorištima.

Postojani organski oneišivači (POPs)

Postojani organski oneišivači vrlo su toksični spojevi otporni na razgradnju, netopivi u vodi, ali visoko topivi u mastima, što rezultira njihovom akumulacijom u masnim tkivima živih organizama. To su uglavnom organoklorni spojevi, sadržani u okolišu u vrlo malim koncentracijama koji se, međutim, zrakom i vodom prenose na velike udaljenosti i kroz lanac ishrane unose se u organizme svih živih stvorenja na zemlji, pa i ljudi. Zbog opasnosti koju postojani organski oneišivači predstavljaju za okoliš, Stokholmska konvencija UN-a (na snazi od 17. 2. 2004. godine) uvela je obvezu sustavnog praćenja i nadzora nad proizvodnjom, upotrebom i ispuštanjem spojeva postojanih organskih oneišivača u okoliš uz prestanak njihove proizvodnje te postupan prestanak njihove upotrebe, uklanjanje i uništavanje tvari i opreme koja sadrži iste, a nije u ispravnoj funkciji.

Glavne kategorije postojanih organskih oneišivača su sljedeće:

-) poliklorirani bifenili
-) dioksini i furani
-) pesticidi (diklordifenildikloretan, aldrin, dieldrin, klordan, lindan itd.).

Već dulje razdoblje zabranjen je uvoz pojedinih vrsta POPs-a u BiH, ali je poznato da ih i danas ima u opremi transformatora, kondenzatora koji su proizvedeni prije 1983. godine kao i u raznim premaznim sredstvima, starterima neonskih sijalica, pesticidima itd.

Inventarizacija postojanih organskih oneišivača u Br ko distriktu BiH nije nikad provedena.

5.2. Ciljevi i mjere

Cilj 1. Usklađivanje zakonske i podzakonske regulative s EU regulativom i meunarodnim konvencijama

Mjera 1.1. Izrada i donošenje novog Zakona o upravljanju otpadom Br ko distrikta BiH i pripadajućih podzakonskih akata u skladu s odredbama sljedećih EU direktiva i meunarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Br ko distrikt BiH, i to:

EU direktive za upravljanje otpadom
Okvirna direktiva o otpadu Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2008/98/EZ od 19. studenog 2008. g. o otpadu, kojom se opozivaju određene druge direktive 75/442/EEZ od 15. 7. 1975. godine o otpadu, dopunjena Direktivom vijeća 91/156/EEZ
Okvirna direktiva o otpadu traži od država članica da poduzmu mjere za poticanje sprežavanja ili smanjenja proizvodnje otpada i njegove štetnosti i za poticanje sanacije otpada putem recikliranja, ponovne upotrebe ili obnavljanja, tj. upotrebu otpada kao izvora energije. 91/689/EEZ o opasnom otpadu dopunjena direktivama 94/31/EZ i 166/2006/EZ
Direktiva 91/698/EEZ o opasnom otpadu ima za cilj približavanje zakona država članica o kontroliranom upravljanju opasnim otpadom. 75/439/EEZ o zbrinjavanju otpadnih ulja. Direktiva o otpadnim uljima ima za cilj uspostavu usklađenog sustava za skupljanje, obradu, skladištenje i zbrinjavanje otpadnih ulja. Najveći prioritet mora se dati preradi otpadnih ulja regeneracijom. Sljedeći prioritet je njihovo korištenje kao goriva ili u operacijama upotrebe energije. Kad otpadna ulja nisu reciklirana ili spaljena, tada ih treba ili sigurno uništiti ili uskladištiti ili istovariti na kontrolirani način. 86/278/EEZ o mulju otpadnih voda
Direktiva vijeća od 12. lipnja 1986. g. o zaštiti okoline, naročito zemljišta, pri korištenju kanalizacijskog mulja u poljoprivredi 86/278/EEZ, u verziji izmijenjenoj Direktivom 91/696/EEZ i Uredbom EZ/807/2003 i EZ/219/2009 – Direktiva o kanalizacijskom mulju. Ova Direktiva regulira korištenje mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u poljoprivredi. Direktiva postavlja granice vrijednosti za koncentracije teških metala u zemljištu, u mulju i za maksimalne godišnje količine teških metala koje se smiju unijeti u zemljište.
Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2006/66/EZ od 6. rujna 2006. godine o baterijama i akumulatorima i otpadnim baterijama i akumulatorima kojom se opoziva Direktiva 91/157/EEZ, u verziji izmijenjenoj Direktivom 2008/12/EZ i Direktivom 2008/103/EZ, kao i odlukama Komisije 2008/763/EZ, 2009/603/EZ, 2009/851/EZ. Ova Direktiva usvojena je kako bi se osiguralo odvojeno sakupljanje iz kućanstava istrošenih baterija i akumulatora koji sadrže određene količine žive, kadmija ili olova, s ciljem njihove upotrebe ili odlaganja. Baterije i akumulatori, i gdje je to prikladno, kućanski aparati u koje se ugrađuju, moraju biti označeni posebnim znakom koji ukazuje na njihovo odvojeno sakupljanje, recikliranje i sadržaj teških metala, kako je to propisano Direktivom Komisije 93/86/EEZ kojom se Direktiva o baterijama prilagođuje tehničkom napretku. Direktiva 2004/12/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. koja izmjenjuje i

dopunjuje Direktivu 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu od 20. prosinca 1994. godine, dopunjena direktivama 2005/20/EC, 2004/12/EC i 1882/2003/EC. Direktiva utvrđuje mjere koje su usmjerene kao prioritet na spremanje proizvodnje ambalažnog otpada i na ponovno korištenje, recikliranje i ostale oblike sanacije ambalažnog otpada kako bi se smanjilo konačno odlaganje takvog otpada.
Direktiva Vijeća 96/59/EZ od 16. rujna 1996. godine o odlaganju polikloriranih bifenila i polikloriranih terfenila (PCB/PCT) u vezi s izmijenjenom Uredbom (EZ) br. 596/2009 – Direktiva o PCB/PCT Ova Direktiva ima za cilj ukloniti poliklorirane bifenile i poliklorirane terfenile (PCB/PCT) iz okoliša i dekontaminaciju opreme koja ih sadrži.
Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2000/53/EZ od 18. rujna 2000. g. o dotrajalim vozilima – Direktiva o dotrajalim vozilima Ova Direktiva ima za cilj kao prioritet spriječiti nastajanje automobilske otpadne materije, a uz to ponovno korištenje, recikliranje i ostale oblike sanacije otpadnih vozila i njihovih dijelova kako bi se smanjilo zbrinjavanje otpada i poboljšali ekološki rezultati svih uključenih gospodarskih subjekata. Direktiva se temelji na načelu „odgovornost proizvođača“.
2002/95/EZ o ograničavanju upotrebe RoHS u električnoj i elektroničkoj opremi Države članice trebaju potaknuti projektiranje i proizvodnju električne i elektroničke opreme koja uzima u obzir i olakšava rastavljanje i upotrebu, posebice ponovno korištenje i recikliranje otpadne električne i elektroničke opreme.
Direktiva 2012/19/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o otpadnoj električnoj i elektroničkoj opremi (OEEO) Ova Direktiva ima za cilj spremanje stvaranja električne i elektroničke otpadne materije i promoviranje ponovnog korištenja, recikliranja i ostalih oblika sanacije radi smanjenja količine otpada koji se odlaze na odlagalište ili spaljuje. Njom se traži sakupljanje OEEO-a, sanacija, ponovno korištenje ili recikliranje.
99/31/EZ o odlagalištu otpada od 26. 4. 1999. godine. Direktiva Vijeća 1999/31/EZ od 26. travnja 1999. godine o deponijama otpada, u verziji izmijenjenoj Uredbom (EZ) br. 1137/2008. i Direktivom 2011/97/EU; Odluka Vijeća 2003/33/EZ od 19. prosinca 2002. godine kojom se uspostavlja procedure za odobravanje deponija smeća u skladu s člankom 16. Dodatka II Direktive 1999/EZ – Direktiva o deponijama otpada Ova Direktiva zahtijeva da nova i postojeća odlagališta otpada budu strogo kontrolirana prema detaljnom postupku izdavanja dozvola. Ima za cilj smanjenje količine otpada koji se odlaze na odlagalištima i smanjenje negativnih utjecaja odlagališta na okoliš tijekom njihovih životnih ciklusa.
2000/76/EZ o spaljivanju otpada Osim spaljivanja netoksičnog komunalnog otpada, obujam direktive je proširen na spaljivanje netoksičnog nekomunalnog otpada (kao što je mulj otpadnih voda, gume i bolnički otpad) i toksični otpad koji nije obuhvaćen Direktivom 94/67/EZ (kao što su otpadna ulja i otapala).
Direktiva 2010/75/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o industrijskim emisijama (integrirano spremanje i kontrola onečišćenja) – Direktiva 2009/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o geološkom skladištenju ugljikovog dioksida i o izmjenama i dopunama Direktive Vijeća 85/337/EEZ, direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2006/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbe (EZ-e) br. 1013/2006

Međunarodne konvencije

- J Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača (Beč, 1985. godine), koja je stupila na snagu 22. 9. 1988. godine („Sl. list RBiH“ 13/94; „Sl. list SFRJ MU“ 1/90)
- J Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač (Montreal, 16. 9. 1987. godine), koji je stupio na snagu 1. 1. 1989. godine („Sl. list SFRJ MU“ 16/90)
- J Konvencija (UN) o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992. godine), koja je stupila na snagu 29. 12. 1993. godine, a kojoj je BiH pristupila 26. 8. 2002. godine (postupak ratifikacije u tijeku)
- J Bazelska konvencija o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju (Basel, 22. 3. 1989. godine), koja je stupila na snagu 5. 5. 1992. godine („Sl. glasnik BiH“ 31/00)
- J Kyoto protokol uz Okvirnu konvenciju UN-a o promjeni klime (Kyoto, 1997. godine)
- J Dopuna Bazelske konvencije o nadzoru prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju (Bruxelles, 1997. godine).

- Cilj 2: Institucionalno jačanje upravljačke strukture Br ko distrikta BiH kako bi se situacija s upravljanjem otpadom poboljšala i približila EU najboljoj praksi

Mjera 2.1. Stvaranje u inkovitog poduze a za upravljanje otpadom

U okviru institucionalne reforme utemeljeno je u sije nju 2008. godine Javno poduze e „Komunalno Br ko“ kojem je dano u nadležnost upravljanje otpadom na teritoriju Br ko distrikta BiH.

Mjera 2.2. Uspostavljanje baza podataka o otpadu i u inkovitijem izvještavanju

Uspostaviti baze podataka odre ene Zakonom o upravljanju otpadom i podzakonskim propisima kao i potrebama izvještavanja EIONET-a preko državnog NFP-a i prema drugim preuzetim i ugovorenim obvezama.

➤ Cilj 3: Uspostavljanje integralnog sustava upravljanja otpadom

Mjera 3.1. Promoviranje prakse istije proizvodnje i redukcije nastajanja otpada

Promovirati i poticati širenje projekata i prakse istije proizvodnje (odnosno izbjegavanja i smanjenja nastanka otpada i emisija) u industriji i uslužnim djelatnostima pružanjem potpore i stimulacijama. Pored toga, potrebno je promovirati i poticati izbjegavanje nastajanja i smanjenje koli ina otpada na izvoru i otpada koji se mora odložiti, uz materijalnu i energetska valorizaciju otpada na njegovom izvoru. Izbjegavanje nastanka i smanjenje otpada na vrhu je hijerarhije održivog upravljanja otpadom. Posebno je važno, pri tome, podržati edukaciju u industriji i upravlja kim tijelima.

Mjera 3.2. Uspostava sustava odvojenog prikupljanja i recikliranja otpada

Potrebno je uspostaviti i kontinuirano unapre ivati sustav odvojenog sakupljanja i recikliranja otpada, za što je potrebno uspostaviti funkcionalne sisteme sakupljanja i recikliranja pojedinih komponenti otpada (staklo, papir, plastika, stari automobili, elektroni ki otpad, gume, ku anski ure aji, metali, razgradivi otpad iz kuhinja i vrtova itd.). Kako bi se postupno smanjivale koli ine komunalnog otpada koji se odlaže te potakla promjena strukture odloženog otpada, treba uvoditi sustave odvojenog sakupljanja komunalnog otpada, a to je odvajanje na mjestu nastanka istog i to u ku anstvima, ustanovama, uslužnim, prodajnim i proizvodnim pogonima, a sve po uzoru na napredne i razvijene zemlje EU, a naplatu komunalnog otpada obra unavati prema koli ini otpada, koji se mora kona no odložiti na deponij.

Mjera 3.3. Lociranje i fazna izgradnja centra za upravljanje otpadom sa svim potrebnim sadržajima za integralno upravljanje otpadom

Locirati i izgraditi centar za upravljanje otpadom sa svim potrebnim elementima za integralno zbrinjavanje otpada po principima primjene najpovoljnijih rješenja, uz paralelan – sinkroniziran proces sanacije i zatvaranja postoje eg odlagališta otpada. Za realizaciju je potrebno planirati, projektirati, sagraditi i uspostaviti centar za upravljanje otpadom, prvenstveno komunalnim i neopasnim proizvodnim otpadom. To je mogu e ostvariti gradnjom novog sanitarnog deponija, a ure enje postoje eg deponija vršiti dok se ne uspostavi kona no rješenje upravljanja otpadom nakon ega slijedi zatvaranje deponija na ekološki prihvatljiv na in. U daljnjim fazama potrebno je na novoizgra enom centru za upravljanje otpadom dogra ivati postrojenja za: predobradu, odvajanje sekundarnih sirovina i reciklažu, kompostiranje, termi ku obradu otpada, korištenje bioplina za proizvodnju energije itd.

Mjera 3.4. Razvoj financijskog modela za integralno upravljanje otpadom

Ova mjera podrazumijeva izradu i reviziju razli itih zakonskih i podzakonskih akata na teritoriju Br ko distrikta BiH kojima se tretiraju odgovornosti i financijski odnosi (formiranje cijena prikupljanja, sortiranja, odlaganja otpada, okolišne naknade i kompenzacija umanjene vrijednosti nekretnina). Ukratko re eno, potrebno je odrediti

financijski model za sustav integralnog upravljanja otpadom i usuglasiti ga s modelom FBiH i RS.

Mjera 3.5. Prevencija stvaranja divljih deponija kroz jačanje inspekcija i suradnje s građanima

Potrebno je uspostaviti uinkovite mjere i inspekcijski nadzor u vezi sa stvaranjem divljih deponija i odlaganjem otpada na nepredviđena mjesta te u zakonskim odredbama predvidjeti oštrije kazne za počinitelje (divlji deponiji, izletišta, itd.). Za uspješnu realizaciju potrebno je koordinirati rad inspekcijskih tijela, sudstva i javne administracije, revidirati postojeće i zakon o upravljanju otpadom u tom smjeru i sl.

➤ Cilj 4: Uspostava sustava upravljanja industrijskim otpadom

Mjera 4.1. Uspostava zakonskog okvira za upravljanje opasnim i neopasnim otpadom

Potrebno je postojeće zakonske i podzakonske akte uskladiti s EU direktivama i potpisanim konvencijama i voditi računa o implementaciji istih, a posebice kada se radi o opasnom otpadu.

Mjera 4.2. Izrada regulative i tehničkih naputaka u vezi s obveznom izradom plana upravljanja otpadom i stimuliranjem gospodarskih subjekata da što prije izrade kvalitetne planove

Od posebne je važnosti usvojiti regulativu i tehničke upute koje se odnose na obveznu izradu plana upravljanja otpadom za industrijska i gospodarska postrojenja.

Mjera 4.3. Prevencija i smanjenje nastanka industrijskog otpada kroz instrument ekološke dozvole

Kroz instrumente izdavanja ekološke dozvole treba forsirati rješenja koja su u skladu s principima: prevencije i smanjenja nastanka industrijskog otpada, odvojenog prikupljanja različitih vrsta industrijskog otpada, reciklaže ili ponovne upotrebe (unutar iste ili sličnih industrija), vođenja registra količina i vrste otpada u industrijskim poduzećima uz nadzor.

Mjera 4.4. Projektiranje i izgradnja centra za upravljanje inertnim otpadom i predobradu građevinskog otpada

U sklopu centra za upravljanje otpadom neophodno je planirati, projektirati i uspostaviti i centar za upravljanje inertnim otpadom i predobradu građevinskog otpada

➤ Cilj 5: Uspostava sustava upravljanja otpadom iz zdravstvenih institucija i veterinarskih ustanova

Mjera 5.1. Izvršiti reviziju i usvojiti propise te pripremiti tehničke upute za upravljanje otpadom iz zdravstvenih i veterinarskih institucija kao i opasnim otpadom

Potrebno je revidirati i usvojiti propise te pripremiti tehničke upute o upravljanju otpadom zdravstvenih i veterinarskih institucija (propisi o kliničkom otpadu, propisi o lijekovima itd.).

Mjera 5.2. Uspostaviti informacijski sustav upravljanja medicinskim, farmaceutskim, veterinarskim i opasnim otpadom uz vođenje registra o vrstama i količinama otpada

Od posebne je važnosti uvođenje sustava upravljanja medicinskim i veterinarskim otpadom za sve zdravstvene i veterinarske institucije i pravne subjekte uz obvezno vođenje registra o vrstama i količinama generiranog otpada prema tipovima.

Mjera 5.3. Odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija

Neophodno je uspostaviti odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i drugog medicinskog otpada te definirati tehnike upute za postupanje i odlaganje. S ciljem uspostave suvremenog sustava upravljanja medicinskim otpadom potrebno je ispuniti niz zakonskih, institucionalnih i tehničkih uvjeta. Također je potrebno usvojiti preporuke Svjetske zdravstvene organizacije za: prikupljanje, selekciju, pakiranje, promet, tretman i odlaganje za sve pojedinačne kategorije medicinskog otpada koje se primjenjuju u zemljama Europske unije. Uz to se trebaju poštovati univerzalni principi upravljanja otpadom: izbjegavanje stvaranja, minimalizacija količine, rješavanje problema na mjestu nastanka, sveobuhvatna kontrola mogućih izlaza iz okoline i upoznavanje javnosti. Ključni korak u minimalizaciji i u inkovitom upravljanju medicinskim otpadom jeste razdvajanje/separacija i identifikacija otpada. S obzirom na to da su cijene tretmana i odlaganja opasnog medicinskog otpada oko 10 puta veće nego za komunalni otpad, sav neopasni otpad treba biti odvojen i tretiran kao komunalni otpad.

Mjera 5.4. Sagledati mogućnosti izgradnje postrojenja za tretman otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija i opasnog otpada

Potrebno je planirati i realizirati izradu studije izvodljivosti za postrojenje za tretman medicinskog i drugog otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija, kako onih koji funkcioniraju u okviru javnih ustanova tako i privatnih ordinacija i poliklinika. Otpad iz zdravstvenih i veterinarskih institucija treba se razdvojiti na klase: neopasnog neinfektivnog, neopasnog infektivnog i opasnog otpada i razdvojeno ih tretirati. Neopasni neinfektivni otpad spada u klasu komunalnog i otpada sliče komunalnom, te se tako i tretira. Neopasni infektivni tretira se u kafilacijama ili u autoklavima – sterilizira, a opasni otpad sasvim je zaseban problem i zahtijeva poseban tretman.

➤ Cilj 6: Uspostava sustava upravljanja otpadom iz poljoprivrede i šumarstva

Mjera 6.1. Donošenje podzakonskih akata o posebnim zahtjevima u vezi s različitim vrstama otpada iz poljoprivrede i otpada koji se može koristiti u poljoprivrednoj proizvodnji

Potrebno je donijeti posebne propise u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom: o posebnim zahtjevima o biorazgradivom poljoprivrednom otpadu, o uvjetima i zahtjevima za korištenje kanalizacijskog mulja u poljoprivredi, o uvjetima i zahtjevima za zbrinjavanje životinjskog otpada, o uvjetima i zahtjevima za zbrinjavanje otpada nastalog proizvodnjom i korištenjem kemikalija u poljoprivredi. Propisi se trebaju usuglasiti s EU direktivama.

Mjera 6.2. Izrada nalog za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva

Potrebno je izraditi nalog za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva koji precizira na smanjenja ukupnih količina ove vrste otpada, njegovog prikupljanja, transporta, odlaganja, mogućih obrade, proizvodnju briketa, peleta, komposta, proizvodnju energije i el. energije ili korištenja.

Mjera 6.3. Uspostava registra proizvodnje otpada na svim registriranim farmama i šumskim gospodarstvima

Neophodno je napraviti registar proizvodnje otpada na svim registriranim poljoprivrednim imanjima, farmama, šumskim gospodarstvima i na svim nabrojanim uvesti sustav upravljanja otpadom uz obvezno usvajanje tehničkih uputa i podzakonskih akata.

Mjera 6.4. Izrada tehni kog naputka za tretman životinjskih lešina i otpada animalnog podrijetla

Od posebne je važnosti izraditi tehni ki naputak u vezi s tretmanom životinjskih lešina i otpada animalnog podrijetla, planirati infrastrukturu u okviru sustava integralnog upravljanja otpadom i oja ati inspeksijska tijela.

Mjera 6.5. Promocija novih i alternativnih tehnologija korištenja nusprodukata iz poljoprivrede i šumarstva kao sirovina u drugim gospodarskim sektorima

Ova mjera podrazumijeva promociju tehnologija i mogu nosti korištenja nusprodukata farmi (npr. ekskrement stoke) ili biorazgradivog otpada kao ulaznih sirovina za razli ite procese kojima je cilj proizvodnja korisnih i financijski vrijednih proizvoda ili energije (bioplin, dezinficirani humusni supstrat, briketi biljnog otpada itd.) i uspostavu zakonskog okvira koji stimulira ovakav tretman otpada iz poljoprivrede i šumarstva.

- Cilj 7: Postupna sanacija i postupno zatvaranje postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH

Mjera 7.1. Izrada studije o postupnoj sanaciji i postupnom zatvaranju postoje eg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH.

Slijedi tabli ni prikaz ciljeva i mjera za upravljanjem otpadom u Br ko distriktu BiH s definiranim vremenskim okvirom i odgovornostima.

Oblast: Otpad					
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
1.	Usklađivanje zakonske i podzakonske regulative s direktivom EU i meunarodnim konvencijama	1.1	Izrada i donošenje novog zakona o upravljanju otpadom Brčko distrikta BiH i pripadaju ih podzakonskih akata u skladu s odredbama EU direktiva i meunarodnih konvencija u mjeri u kojoj su one primjenjive za Brčko distrikt BiH	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
2.	Institucionalno jačanje upravnih struktura Brčko distrikta BiH kako bi se situacija s upravljanjem otpadom poboljšala i približila najboljoj EU praksi	2.1.	Unapređenje u inkoivnosti poduzeća za upravljanje otpadom, odnosno Javnog komunalnog poduzeća	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Javno komunalno poduzeće
		2.2.	Uspostava baza podataka o otpadu i u inkoiviti je izvještavanje	2020.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno poduzeće
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
3.	Uspostava integralnog sustava upravljanja otpadom (stvaranje otpada, prikupljanje, odvajanje, promet, reciklaža, sekundarne sirovine, deponiranje) i poseban osvrt na komunalni otpad	3.1.	Promoviranje prakse istije proizvodnje i redukcije nastajanja otpada	Od 2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjel za gospodarski razvitak ➤ Konzultantske tvrtke
		3.2.	Uspostava sustava odvojenog prikupljanja i recikliranja otpada	2020.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno poduzeće ➤ Odjel za komunalne poslove
		3.3.	Lociranje i fazna izgradnja centra za upravljanje otpadom sa svim potrebnim sadržajima za integralno upravljanje otpadom	Od 2020.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Javno komunalno poduzeće ➤ Odjel za komunalne poslove
		3.4.	Razvoj financijskog modela za integralno upravljanje otpadom	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Brčko distrikta BiH ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Javno komunalno poduzeće
		3.5.	Prevenција nastajanja divljih deponija kroz jačanje inspekcija i suradnju s građanima	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Brčko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Inspekcija

Strategija zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. godine

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
4.	Uspostava sustava upravljanja industrijskim otpadom	4.1.	Uspostava zakonskog okvira za upravljanje opasnim i neopasnim industrijskim otpadom	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove
		4.2.	Izrada regulative i tehni kih uputa u vezi s obveznom izradom plana upravljanja otpadom i stimuliranjem gospodarskih subjekata da što prije izrade kvalitetne planove	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Inspekcija
		4.3.	Prevenција i smanjenje nastanka industrijskog otpada kroz instrument ekološke dozvole	2019.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Inspekcija
		4.4.	Projektiranje i izgradnja centra za upravljanje inertnim otpadom i predobradu gra evinskog otpada	2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove
Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
5.	Uspostava sustava upravljanja otpadom iz zdravstvenih institucija i veterinarskih ustanova	5.1.	Izvršiti reviziju i usvojiti propise te pripremiti tehni ke upute za upravljanje otpadom iz zdravstvenih i veterinarskih institucija kao i opasnim otpadom	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Odjel za poljop., šum. i vodno gosp. ➤ Odjel za zdravstvo
		5.2.	Uspostaviti informacijski sustav upravljanja medicinskim, farmaceutskim, veterinarskim i opasnim otpadom uz vo enje registra o vrstama i koli ini otpada	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za zdravstvo ➤ Odjel za komunalne poslove
		5.3.	Odvojeno prikupljanje i tretman opasnog, infektivnog i otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za poljop., šum. i vodno gosp. ➤ Odjel za zdravstvo ➤ Inspekcija
		5.4.	Sagledati mogu nosti izgradnje postrojenja za termi ki tretman otpada iz zdravstvenih i veterinarskih institucija i opasnog otpada	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za poljop., šum. i vodno gosp. ➤ Odjel za zdravstvo ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Javno komunalno poduze e

Strategija zaštite okoliša Br ko distrikta BiH za razdoblje 2016. – 2026. godine

Red. br.	Cilj	Red. br.	Mjere	Rok	Odgovornost
6.	Uspostava sustava upravljanja otpadom iz poljoprivrede i šumarstva	6.1.	Donošenje podzakonskih akata o posebnim zahtjevima u vezi s različitim vrstama otpada iz poljoprivrede i otpada koji se može koristiti u poljoprivrednoj proizvodnji	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
		6.2.	Izrada naputka za upravljanje otpadom iz poljoprivrede i šumarstva	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
		6.3.	Uspostava registra proizvodnje otpada na svim registriranim farmama i šumskim gospodarstvima	2025.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skupština Br ko distrikta BiH ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
		6.4.	Izrada tehničkog naputka za tretman životinjskih lešina i otpada animalnog podrijetla	2024.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo ➤ Inspekcija
		6.5.	Promocija novih i alternativnih tehnologija korištenja nusprodukata iz poljoprivrede i šumarstva kao sirovina u drugim gospodarskim sektorima	2021.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vlada Br ko distrikta BiH ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Javno komunalno poduzeće ➤ Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo
7.	Postupna sanacija i postupno zatvaranje postojećeg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH	7.1.	Izrada studije o postupnoj sanaciji i postupnom zatvaranju postojećeg gradskog odlagališta otpada u Br ko distriktu BiH	2023.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resorni odjel za okoliš ➤ Odjel za komunalne poslove ➤ Javno komunalno poduzeće

6. KRATKORO NE, SREDNJORO NE I DUGORO NE AKTIVNOSTI ZA ZAŠTITU OKOLIŠA BR KO DISTRIKTA BiH

6.1. Potencijalni izvori financiranja projekata iz sektora zaštite okoliša

6.1.1. Pregled potencijalnih izvora financiranja projekata

Kao mogu i izvori novca za financiranje provo enja Strategije zaštite okoliša Br ko distrikta BiH mogu se navesti izvori koji su op enito u vezi s financiranjem aktivnosti iz ovog sektora.

- J) Novac fonda za zaštitu okoliša Br ko distrikta BiH (koji još nije uspostavljen, a ije e osnivanje uslijediti u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša Br ko distrikta BiH): zajmovi, donacije za posebno odre ene namjene, odnosno korisnike i drugi oblici financiranja po poticajnim uvjetima privatnom i javnom sektoru. Novac iz ovog izvora dijeli se u skladu s to no odre enim uvjetima, mjerilima i postupcima, koji su sadržani u aktima fonda, uz stvaranje uvjeta za punu transparentnost i javnost dodjele novca i njegovog trošenja.
- J) Sredstva iz prora una Br ko distrikta BiH. U prora unima odjela treba uvesti prora unsku stavku koja bi se odnosila na financiranje projekata iz oblasti zaštite okoliša. Ovo se odnosi na odjele koji u opisu programa rada obra uju problematiku okoliša ili su usko povezani s tom problematikom, npr.: Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo, Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove, Odjel za komunalne poslove, Odjel za gospodarski razvitak, šport i kulturu, Odjel za obrazovanje itd.
- J) Bespovratni novac Globalnoga fonda za zaštitu okoliša (Global Environmental Facility – GEF) za programe:
 - o uvanja biološke raznolikosti
 - spre avanja promjene klime
 - upravljanja vodama i zaštite me unarodnih voda
 - smanjivanja ošte enja ozonskoga omota a.
- J) Mehanizmi istog razvoja
Bosna i Hercegovina je ratificirala Kyoto protokol 16. travnja 2007. godine, dok je za BiH isti protokol stupio na snagu 15. srpnja 2007. godine. Kyoto protokol uvodi sljede e mehanizme s ciljem smanjenja emisije stakleni kih plinova:
 - mehanizam zajedni ke implementacije
 - mehanizam istog razvoja i
 - mehanizam trgovine emisijama.

Višegodišnji financijski okvirni sporazum 2014. – 2020.

J) Bosna i Hercegovina – pretkandidatski status

J) IPA I

Status pretkandidata, potpisivanje ugovora o SSP, 16. 6. 2008. g.

IPA I, komponenta 1 i 2 (2007. – 2013.)

Sektor Okoliš i klimatske promjene ostao bez financiranja 2012. i 2013. g.

J IPA II

Nacrt okvirnog strateškog dokumenta za Bosnu i Hercegovinu (razdoblje 2014. – 2020.) nije razmatran niti usvojen. Sektor Okoliš i klimatske promjene ostao bez financiranja 2014. g.

Obveza izrade strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini

J EU, IPA II i izrada „pipeline“ projekata

Ostali donatori: EIB, EBRD, WB, KfW, SIDA, Češka Republika, UNDP/UNEP-Globalni fond za okoliš (GEF), glavni donatori koji pružaju potporu ovom Sektoru – strategije za ulaganja uskladiti s Europskom unijom.

J Strategija za približavanje propisa BiH pravnoj ste evini EU-a

IPA 2008 projekt „ENVIS“, izrada strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini EU-a za oblast zaštite okoline (EAS), 2011. – 2013. g.

Ura ena GAP analiza (institucionalna, pravna i ekonomska) za oblast zaštite okoline (horizontalni zakonski propisi; sektor upravljanja vodama; sektor upravljanja otpadom; kvaliteta zraka i klimatske promjene; industrijsko one iš enje; kemikalije, zaštita prirode, buka)

Izra en nacrt strategije približavanja propisa BiH pravnoj ste evini EU-a za oblast zaštite okoline (EAS) – javno predstavljanje 6. 11. 2013. g., Banja Luka.

Planovi za provo enje konkretnih direktiva: Direktiva o vodi za pi e; Direktiva o urbanim vodama; Direktiva o poplavama i Direktiva o odlagalištima otpada – postavlja ciljeve i zahtjeve za smanjenje biorazgradivog otpada koji odlazi na deponij, zabranjuje deponiranje odre enog otpada i zahtijeva da odre eni deponirani otpad mora biti tretiran (l. 5.).